

Interpretační plán CHKO Brdy

Zpracovatel: Ing. Ladislav Ptáček, Jana Urbančíková

Recenzent: Mgr. et Mgr. Michal Medek

Sdružení pro interpretaci místního dědictví ČR

www.dobrainterpretace.cz

Obsah

Úvod	3
O dokumentu	4
Interpretační plánování.....	4
Metodika zpracování interpretačního plánu CHKO Brdy	4
Postup plánování interpretace v CHKO Brdy	6
Stručné shrnutí obsahu a účelu dokumentu	8
Obsah	12
IP CHKO Brdy - Analytická část	13
Základní informace o interpretovaném území.....	13
Analýza návštěvnosti	22
Průzkum současné situace	25
Vnější obraz území.....	28
Přehled stávající interpretace	30
IP CHKO Brdy - Plánovací část	41
Účel a cíle interpretace	41
Cílové skupiny interpretace a práce s nimi	44
Klíčová sdělení.....	46
Prostředky interpretace	50
Doporučení k omezení negativních dopadů návštěvnosti na místní dědictví	56
Doprovodná infrastruktura a služby	59
Rozvojové lokality a jejich vhodné využití.....	65
Odhad vývoje využití území CHKO	72
Zásady řešení publicity CHKO.....	75
IP CHKO Brdy - Aplikační část	81
Navrhovaná opatření	81
Navrhovaný harmonogram	147

Úvod

Cílem Interpretačního plánu CHKO Brdy bylo vytvořit návrh jednotné prezentace území nově vzniklé Chráněné krajinné oblasti (CHKO) Brdy. I přes řadu styčných bodů se však nejedná o klasický plán rozvoje cestovního ruchu. Interpretační plán navrhuje způsob, jak skloubit zajištění běžné hospodářské činnosti, ochranu přírodních a kulturně-historických hodnot území a využití území návštěvníky.

CHKO Brdy je velmi specifická. Přestože leží přibližně hodinu jízdy autem z Prahy a zhruba půl hodiny cesty z Plzně, její velká část zůstala díky dlouhodobé přítomnosti armády bez trvalého osídlení. Jak potvrdily výsledky návštěvnických průzkumů, které byly součástí tvorby tohoto plánu, právě nezastavěnost většiny zdejšího území a absence rozsáhlejší návštěvnické infrastruktury a služeb dělají Brdy jedinečnými v rámci České republiky.

Řada chráněných a turisticky intenzivně využívaných území u nás se dnes snaží rozvoj cestovního ruchu regulovat – ovšem omezit návštěvnickou infrastrukturu, která se po desetiletí neplánovaně rozvíjela, je velmi těžké. Důvody těchto snah jsou nicméně jasné – dotační zdroje postupně vysychají a výdaje na údržbu rostou. Čím dál častěji se také objevují pochybnosti o efektivitě vynakládání prostředků na přípravu a realizaci návštěvnické infrastruktury. Realizátor si většinou předem nestanoví, co by mu měla přinést, ani nesleduje, jaký efekt vybudovaná infrastruktura skutečně má.

Tyto úvahy byly důležitým prvkem při formulování interpretačního plánu CHKO Brdy i jednotlivých návrhů v něm obsažených. Znalci místních poměrů se může zdát, že plán z velké části shrnuje obecně známá fakta. Má pravdu - je to mimo jiné proto, že tento plán by měl posloužit i subjektům, které s územím nejsou do detailu obeznámeny, ale mohou jeho propagaci a destinační management významně ovlivnit – například kraje, ministerstva nebo CzechTourism.

Interpretační plán CHKO Brdy je klíčovou součástí snahy o koncepční řešení prezentace území a práce s návštěvníky, kterou společně vyvíjí především státní podnik Vojenské lesy a statky (největší lesní hospodář v území) a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (správce nově vzniklé chráněné krajinné oblasti, jehož v místě reprezentuje Správa CHKO Brdy). Do přípravy plánu se však zapojilo mnohem více institucí, ale i jednotlivců, kteří v Brdech žijí a pracují.

Mnohokrát děkujeme všem, kdo jste věnovali svůj čas, odborné znalosti, pracovní i osobní zkušenosti ze života v okolí CHKO i postřehy pravidelného či příležitostného návštěvníka tohoto území. Velmi si Vaší pomoci vážíme. Nepochybujeme o tom, že díky Vaším postřehům je tento interpretační plán lepší – může věrněji prezentovat Brdy takové, jaké byly kdysi, jak je zažíváte dnes, a jaké je chcete zachovat do budoucna.

Tým zpracovatelů, září 2016

O dokumentu

Interpretační plánování

V prostředí České republiky nejsou zatím interpretační plány (IP) běžnou součástí procesu tvorby interpretace a prezentace hodnot chráněných území. Z tohoto důvodu najdete v textu IP CHKO Brdy i vysvětlení některých základních konceptů a postupů spojených s interpretačním plánováním.

Nejdůležitějšími důvody pro zpracování interpretačních plánů bývá:

- 1) **zabezpečení kvalitní interpretace +**
- 2) **účelné vynakládání prostředků (zpravidla veřejných).**

Měřítkem kvality interpretace přitom může být:

- dosahování cílů managementu místa (např. chráněného území či kulturní památky);
- vytváření pozitivního obrazu o způsobu managementu místa;
- osvěta veřejnosti;
- šetrná forma interpretace;
- zapojování veřejnosti do ochrany místa a přírodního či kulturního dědictví obecně;
- rozvoj nových služeb či zvýšení příjmů lokální ekonomiky.

V případě plánování interpretace pro větší územní celky (jakým územím Chráněné krajinné oblasti Brdy bezesporu je) se obecně doporučuje nejprve sestavení tzv. **strategie interpretace**. Ta podává přehled zdrojů území (přírodní fenomény, kulturní památky atd.), identifikuje stávající infrastrukturu pro návštěvníky i hlavní poskytovatele interpretačních služeb jako jsou např. muzea. Hlavním cílem interpretačních strategií je vytvoření rámce pro jednotnou prezentaci regionu, identifikace potenciálu pro další rozvoj interpretace a vytvoření platformy pro koordinaci různých poskytovatelů služeb. Strategie rovněž vytyčuje základní cíle v oblasti interpretace přírodního a kulturně-historického dědictví a je tak použitelná např. pro směřování dotačních prostředků.

Závěry strategie bývají dále rozpracovány do **interpretačních plánů**, které navrhují realizaci konkrétních opatření. Takovýto postup lze označit za ideální, ale v praxi není tak často využíván, protože je velmi časově a finančně náročný.

Námi předkládaný dokument částečně řeší obecnější témata – jako to dělají interpretační strategie, ale i témata, kterými se už má zabývat konkrétní interpretační plán. **Technicky vzato je tedy výsledný IP CHKO Brdy kombinací obou**. Jeho příprava je podrobněji popsána dále.

Metodika zpracování interpretačního plánu CHKO Brdy

Předkládaný plán používá model 5M představený Lisou Brochu (2003). Jedná se o model v současnosti velmi často využívaný pro plánování interpretace v USA, Velké Británii a dalších zemích, které mají s plánováním interpretace dlouholeté zkušenosti, a v nichž má interpretace přírodního a kulturně-historického dědictví dlouhou tradici.

Model 5M je pro plánování rozsáhlých projektů interpretace vhodnější než metodiky postupné (krokové), které představuje například publikace *Sense of place* (Carter) – česky vyšla pod názvem

Interpretace místního dědictví – Příručka pro plánování a tvorbu prezentací místních zajímavostí (překlad Ptáček 2004).

Hlavní výhody použitého modelu 5M:

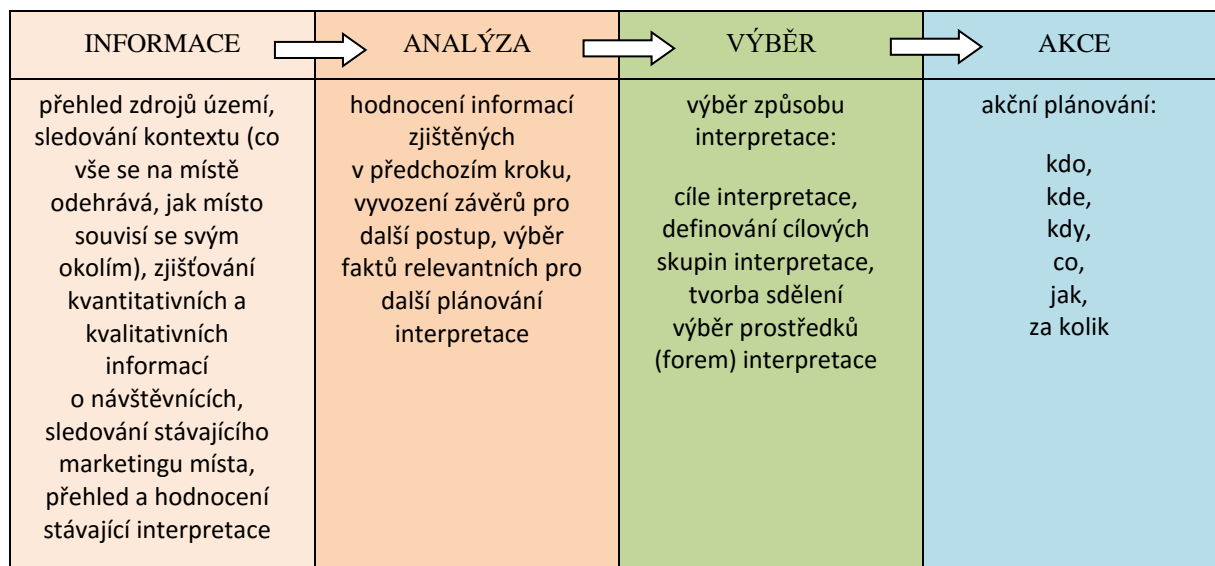
- kontinuálně analyzuje klíčové části ovlivňující kvalitu výsledného produktu interpretace;
- umožňuje včleňovat řadu externích podnětů v různých fázích procesu plánování interpretace;
- rozhodovací proces je postaven na analytickém základě, což zaručuje jeho transparentnost, která je u rozsáhlých projektů s řadou zájmových skupin klíčová.

Neznamená to ovšem, že při plánování interpretace existuje dobrý a špatný metodický postup. Zvolený postup musí vždy odpovídat rozsahu projektu a způsobu jeho organizace. Jiný postup můžeme použít v případě plánování naučné stezky, kterou plánuje místní zájmový spolek a mimo jiné jde o zapojování místních obyvatel do života obce. Jiný postup použijeme v případě plánování návštěvnického střediska chráněného území, které prezentuje určité území nebo instituci, popřípadě plánu rozsáhlejšího území, kde je nutno vzít v úvahu zájmy řady poskytovatelů služeb.

Model 5M vychází z kontinuálního sledování 5 aspektů interpretace:

- **směrování** (management) – tj. cíle interpretace, organizační rámec interpretace, souvislost s péčí o území, návaznost na další instituce a zájmy v území (podílníky / stakeholdery), návaznost na již existující interpretaci;
- **trh** (market) – tj. návštěvníci (kdo jsou a proč, jaká jsou jejich očekávání a modely chování), marketing místa, hodnocení interpretace jako produktu cestovního ruchu, sledování konkurenčních atrakcí;
- **sdělení** (message) – zaměření interpretace (obsah sdělení a jeho přehledné strukturování), zájmy návštěvníků v kombinaci s cíli interpretace v území;
- **zařízení** (mechanics) – fyzická stránka interpretace: dostupnost a rozmístění jednotlivých prvků, charakter těchto prvků – např. jak vypadají a z čeho jsou vyrobeny, plánování prostorových nároků, modelování využití prvků návštěvníky;
- **prostředky interpretace** (media) – konkrétní způsoby komunikace interpretačních sdělení.

Každý z těchto aspektů je vždy znova hodnocen v jednotlivých krocích postupu interpretačního plánování, přičemž jednotlivým aspektům je v různých fázích plánovacího procesu (analytická, plánovací, aplikační) věnována různá míra pozornosti.

Prostředky interpretace hrají v plánování velmi důležitou roli. Přicházejí však na řadu teprve ve chvíli, kdy vybíráme způsob interpretace a přistupujeme k akčnímu plánování. Mnozí zkušení autoři, kteří jsou sami úspěšnými tvůrci a realizátory interpretace varují, že **výběru konkrétních prostředků** (naučná stezka, leták atd.) **hned v úvodních fázích procesu plánování je potřeba se vyhnout:**

„Začneme-li práci od konce, tj. nejprve si vybereme prostředky interpretace a teprve potom přemýšlíme jak je uvést do souladu s posláním místa, rozpočtem a očekáváním návštěvníků, existuje vysoká pravděpodobnost, že utratíme spoustu peněz za něco, co nebude fungovat. Než se bezhlavě upneme k poslednímu výkřiku techniky, který si zrovna instalují jiná návštěvnická střediska, měli bychom raději zchladit nadšení a postupně si promyslet jednotlivé aspekty interpretace.“ (Brochu, 2003:65)

Postup plánování interpretace v CHKO Brdy

Zadavatelem zpracování dokumentu byl největší hospodářský subjekt na území nově vzniklé Chráněné krajinné oblasti Brdy – státní podnik Vojenské lesy a statky. Plán od začátku vznikl v těsné spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, kterou reprezentovali především pracovníci Správy CHKO Brdy. Na základě společné iniciativy VLS a AOPK ČR – Správy CHKO Brdy byla ustavena pracovní skupina pro přípravu IP, v níž byly zastoupeny obce, okolní muzea, informační centra i správci a nejdůležitější vlastníci pozemků a hospodáři v území.

Práce na přípravě interpretačního plánu začaly na začátku dubna 2016 a byly dokončeny počátkem září 2016. Následující stručný popis zhruba uvádí procesy a personální náročnost plánování.

Analytická část

Konec března až počátek června 2016

V rámci přípravy této části dokumentu byly zjišťovány informace o území, návštěvnicích a stávající interpretaci. Vzhledem k charakteru území byly rovněž stanoveny základní priority interpretace z hlediska ochrany přírody. Na základě studia podkladů dodaných VLS a AOPK ČR, podkladů získaných během opakovaných návštěv území (sledování turistických cílů, hodnocení stávající interpretace, konzultace v terénu CHKO Brdy, kterým se věnoval tým 2-3 pracovníků zpracovatele plánu), terénního průzkumu návštěvnosti (4 dny – 8 tazatelů) a jednání pracovní skupiny (1 den – cca 25 účastníků) byly

zpracovány základní informace o interpretovaném území. Zahrnovaly stručnou charakteristiku území, charakteristiku předmětu ochrany CHKO a zdrojů interpretace, historický vývoj území, popis zájmů a zájmových skupin v území i stávající způsob péče o území. S využitím údajů o návštěvnosti hlavních turistických cílů v nejbližším okolí CHKO a terénního průzkumu návštěvnosti byla zpracována analýza návštěvnosti. V závěrečné části analýzy byly shrnuty výsledky průzkumu současné situace, který obsahuje přehled návštěvnické infrastruktury, lokalizace a rozsahu služeb, chybějících služeb v území a vnějšího obrazu území vytvářeného médii, dále stručný přehled poskytovatelů služeb v oblasti interpretace a přehled stávající interpretace. Po projednání návrhu s VLS a AOPK ČR byly zpracovány připomínky.

Plánovací část

Červen a červenec 2016

Na základě zjištění analytické části byly 1) definovány cílové skupiny návštěvníků (i potenciální), 2) stanoveny cíle interpretace a 3) byla formulována klíčová sdělení. Tím byla vytvořena základní kostra interpretace území. Cílem této části plánu bylo nalézt nejvhodnější prostředky interpretace s ohledem na definované cílové skupiny, cíle interpretace a sdělení.

Dále byla navržena opatření k omezení negativních dopadů návštěvnosti na místní dědictví, doprovodná infrastruktura a služby, vhodné využití klíčových lokalit CHKO, zásady řešení publicity CHKO a byl proveden i odhad vývoje využití území CHKO v příštích letech. V průběhu letní sezóny byla provedena další část terénního průzkumu návštěvnosti (3 dny – 7 tazatelů), jehož výsledky byly dodatečně doplněny do analytické části a pomohly zpřesnit formulování cílů, výběr cílových skupin a prostředků interpretace. Opakovaně probíhaly konzultace s VLS, AOPK ČR a dalšími subjekty (2 pracovníci zpracovatele plánu + recenzent). Po projednání návrhu s VLS a AOPK ČR byly zpracovány připomínky.

Aplikační část

Červenec až začátek září 2016

V této části byly návrhy opatření a interpretačních prvků na základě podrobnějšího terénního průzkumu dotčených lokalit rozpracovány do konkrétnější podoby. Rámcově byly vyčísleny náklady na prostředky interpretace a stanoveny způsoby hodnocení úspěšnosti, které umožní sledování nákladové efektivity interpretace. Návrhy byly průběžně konzultovány s VLS a AOPK ČR. Se všemi navrhovanými výstupy IP byl posléze seznámen objednatel – VLS, hlavní spolupracující subjekt – AOPK ČR, další významný hospodář v jižní části CHKO Brdy – Arcibiskupství pražské – Lesní správa a na setkání pracovní skupiny (cca 25 účastníků) i její členové.

Na celkové přípravě této části plánu se podíleli 3 pracovníci zpracovatele + recenzent. Po projednání byly připomínky zapracovány do výsledného dokumentu.

Interpretační plán CHKO Brdy bude důležitým podkladem pro tvorbu obsahu připravovaného Domu přírody Brd, pro nějž bude vytvořen samostatný interpretační plán.

Stručné shrnutí obsahu a účelu dokumentu

Interpretační plán CHKO Brdy

v kostce

březen – září 2016

Interpretační plán

proč vznikl a k čemu má sloužit

Způsob jakým je CHKO Brdy prezentována, ovlivňuje

- ochranu přírodních i kulturně-historických hodnot
- běžnou hospodářskou činnost
- aktivity subjektů cestovního ruchu v území.

Pohyb a chování návštěvníků v území má vliv na zachování hodnot území i hospodářskou činnost

→ snaha předcházet případným střetům s návštěvnickým ruchem v území tam, kde je to možné

Interpretace je jednou z možností, jak na návštěvníka působit a pokusit se ovlivnit jeho chování.

Výsledek

= co z interpretačního plánování vzešlo

NÁVRH JEDNOTNÉ INTERPRETACE / PREZENTACE
CHKO Brdy

NÁVRH ČÁSTÍ INFRASTRUKTURY

DOKUMENT – Interpretační plán CHKO Brdy
doklad přípravy jednotné prezentace = proč je pro území navrhováno právě toto

PŘÍLOHY

vodítka pro realizátory při přípravě programů
a produktů pro návštěvníky

Analytická část plánu

= výchozí podklady pro návrhy

INFORMACE

- zdroje interpretace = co mohou Brdy nabídnout?
- informace o návštěvnicích = kdo sem jezdí?
- stávající marketing místa = jak se Brdy prodávají?
- stávající interpretace = co se o Brdech návštěvník v místě dozví, jaký na něj udělají dojem?

ANALÝZA

- vyhodnocení, závěry → výběr informací relevantních pro další plánování

Plánovací část plánu

= návrhy opatření

VÝBĚR ZPŮSOBU, JAK ÚZEMÍ INTERPRETOVAT

- cíle interpretace = čeho chceme dosáhnout?
- cílové skupiny interpretace = s jakými skupinami návštěvníků potřebujeme komunikovat?
- tvorba sdělení = co jim chceme sdělit?
- výběr prostředků (forem) interpretace = čím je oslovíme – naučnou stezkou, off-line průvodcem, webovou prezentací, ...?

Aplikační část plánu

= rozpracování opatření a časový rámec

AKCE

- co všechno = co všechno je potřeba udělat?
- co konkrétně a za kolik = jak budou vypadat jednotlivé interpretační výstupy, včetně částí infrastruktury? Kolik budou zhruba stát?
- kdo = kdo to udělá, kdo za co bude zodpovědný?
- kdy = v jakém časovém horizontu, jaký je logický sled událostí?

Návštěvníci

Stávající zkušenosti z území + průzkumy návštěvníků:

- Kdo sem jezdí, jak se chovají, co potřebují, aby byli spokojeni, co od území očekávají?
- Způsobuje jejich přítomnost nebo chování nějaké problémy? = je potřeba s nimi komunikovat
- Je šance je oslovit?
- Dají se tyto problémy řešit interpretací?

Cíle

= čeho chceme dosáhnout a proč

Pomoci návštěvníkům (místním i přespolním)

vnímat význam a krásu krajiny Brd,

uvědomit si provázanost jejich jednotlivých částí, které společně přispívají k její jedinečnosti,

ocenit tuto jedinečnost i snahy o její uchování ze strany ochrany přírody, lesních hospodářů, obcí, muzeí i dalších subjektů,

a dát tak návštěvníkům možnost přispět k její ochraně a zachování.

Cílové skupiny

= kdo je pro interpretaci zásadní a proč

Kdo se v území pohybuje? Pěší: cyklisté zatím zhruba 50:50

Cyklisté adrenalinoví, kondiční, rekreační, na elektrokolech + pěší běžní, náročnější, lidé na vycházce, venčíci psy + táborníci klasičtí, „čundráci“ + rodiny s dětmi + sběrači hub, lesních plodů, paroží, kovů, keší + čtyřkolkáři, motokrošaři + běžkaři, horolezci, jezdci na koních + účastníci hromadných akcí + rodáci... → VÝBĚR

Sportovci – především cyklisté

Turisté – jednoduchí pěší výletníci, cykloturisté a milovníci pobytu v divočině

Rodiny s dětmi

Organizované skupiny – zejména školy, senioři, skauti

Návštěvníci se zájmem o určité téma

Klíčové sdělení

= co chceme, aby si lidé odnesli a proč

Hlavní sdělení

Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá.

Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnícký zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit

– a připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.

Podrobnější sdělení

- Díky neobvyklým přírodním podmínkám zůstávaly Brdy po dlouhou dobu nehostinným ostrovem, který člověku sice nabízel své přírodní bohatství, ale k trvalému osídlení ho příliš nelákal.
- Dlouhodobá izolovanost od okolního světa a činnost armády po sobě v Brdech zanechaly **nenápadné poklady**, které jinde u nás nejsou dostupné v takové míře nebo vůbec.
- Brdy dnes nabízejí mnoho příležitostí a jejich budoucí podoba záleží i na nás.

Sdělení - co bylo potřeba zohlednit

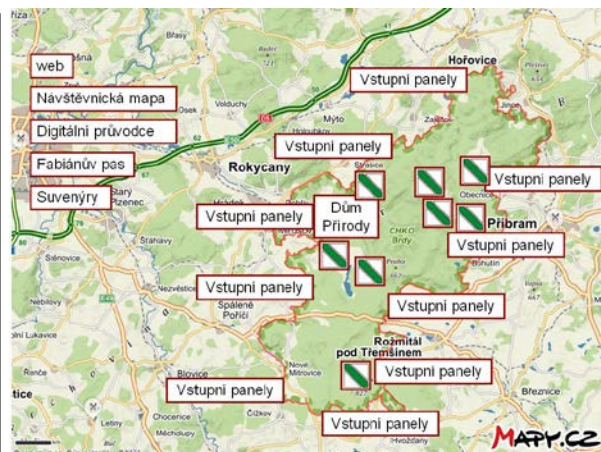
- Proč to všechno vlastně dělám? Čeho chci dosáhnout?
- jedinečnost – co Brdy mají a ostatní území ne?
- omezení zdrojů pro interpretaci – k čemu chci přitáhnout pozornost a kam není vhodné návštěvníky lákat
- provázanost s okolím – není účelem vytvářet konkurenci pro stávající infrastrukturu (stezky, muzea...), ale doplnit ji
- místní témata a osobnosti – prostor i pro témata zdánlivě s ochranou území nesouvisející, ale důležitá pro region – vojenská historie, osudy místních lidí a osobnosti Brd
- zužování témat – není možné psát o všem
- vytvoření prostoru pro budoucnost – o čem se tady bude mluvit i v budoucnu, co bude důležité?

Infrastruktura a služby

= jak rozvíjet a proč

prezentace území logicky staví na tom, čím je území zvláštní a jedinečné = nezastavenost, a tedy i absence rozsáhlejší infrastruktury mimo obce uvnitř CHKO

- Zachovat charakter/ducha území = minimální infrastruktura + je nutné to návštěvníkům takto prezentovat
- Veškerá technická infrastruktura (parkovací plochy) a turistické zázemí (ubytování, stravování, informační centra) by měly být situovány v obcích či za hranici CHKO
- Zajistit návaznost infrastruktury a služeb, údržbu
- Jednotný design panelů a naučných stezek – vizuální identita území

Omezení dopadů

= jak Brdy co nejméně poškodit

Opatření jsou nezbytná:

- Usměrnit očekávání
- Omezit vjezd / vstup
- Vytvořit a komunikovat pravidla pro návštěvníky
- Směřovat návštěvníky pomocí infrastruktury – např. odpočívadla, značené trasy, dále atraktivní cíle, výhledy
- Monitorovat dopady návštěvnosti

Vždy je ale nutné návštěvníkům něco nabídnout – a to, co jim v území slibujeme, musíme být schopni splnit.

Jednotný přístup

= podmínka úspěchu

Interpretační plán navazuje na snahy o koncepční přístup k řešení vhodné prezentace a interpretace území
a vznikl ze společné iniciativy

VLS - Vojenských lesů a statků, s.p.
přímo v Brdech VLS - Divize Hořovice

a
AOPK - Agentury ochrany přírody a krajiny ČR
přímo v Brdech Správa CHKO Brdy

Byl připraven ve spolupráci se
SIMID - Sdružením pro interpretaci místního dědictví ČR

K čemu interpretační plán je

Navrhuje, jak Brdy prezentovat

- tak, aby se to líbilo jak návštěvníkům, tak lidem, kteří tady žijí a pracují,
- tak, aby to pomohlo zachovat hodnoty místa.

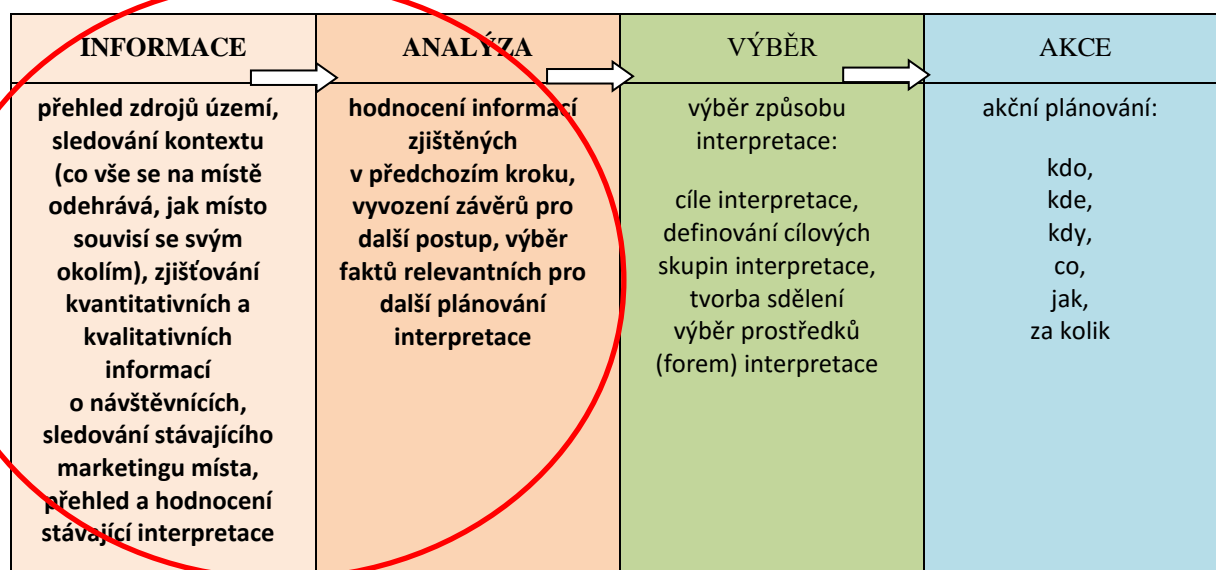
Interpretační plán CHKO Brdy – analytická část

Obsah

IP CHKO Brdy - Analytická část	13
Základní informace o interpretovaném území.....	13
Stručná charakteristika území	13
CHKO a předmět ochrany	14
Zdroje interpretace	15
Historický vývoj území	17
Zájmy a zájmové skupiny v území	18
Stávající péče o území.....	19
Analýza návštěvnosti	22
Vývoj návštěvnosti.....	22
Charakteristika návštěvníků.....	23
Průzkum současné situace	25
Přehled návštěvnické infrastruktury	25
Lokalizace a rozsah služeb	26
Chybějící služby v území.....	26
Vnější obraz území.....	28
Tisk a tiskoviny	28
Dvd, video, TV	28
Weby	28
Poskytovatelé služeb v oblasti interpretace.....	29
Přehled stávající interpretace	30

IP CHKO Brdy - Analytická část

Analytická část interpretačního plánu jako fáze v celém plánovacím procesu:

Cílem analytické části interpretačního plánu je získání základního přehledu o potenciálu území (včetně důležitých omezení – limitujících faktorů), který je potřebný jako vstupní informace pro navazující části dokumentu. Z tohoto přehledu bude možné vycházet v plánovací a aplikační části při navrhování klíčových sdělení, stanovení prioritních cílových skupin a prostředků interpretace, kterými by bylo vhodné tato sdělení návštěvníkům předat.

Základní informace o interpretovaném území

Stručná charakteristika území

Chráněná krajinná oblast (CHKO) Brdy se nachází přibližně 1 hodinu jízdy autem z Prahy a 0,5 hodiny z Plzně. Dojezdové vzdálenosti veřejnou dopravou jsou jen o něco málo delší. Oblast je tedy snadno dostupná pro více než 1 milion obyvatel ČR.

CHKO Brdy vznikla k 1. 1. 2016 a je nejnovějším přírůstkem mezi chráněnými krajinnými oblastmi v ČR. Severní část jejího území má velmi specifickou historii uzavřené oblasti – bývalého vojenského újezdu – a na rozdíl od ostatních CHKO se jedná v zásadě o neosídlené území s velmi omezenou turistickou infrastrukturou uvnitř svých hranic, soustředěnou především v jeho okrajových částech.

Významná část chráněných fenoménů je spojena s dlouhodobým vojenským využitím tohoto území jako cvičné střelnice. Tato zvláštní historie se v řadě ohledů promítá i do současnosti. Část území CHKO zůstává veřejnosti trvale uzavřena – je nadále využívána jako vojenský výcvikový prostor a jsou zde umístěny vojenské objekty spravované Armádou ČR. Severní část CHKO na území bývalého vojenského újezdu rovněž spadá do zvláštního režimu tzv. Objektů důležitých pro obranu státu (ODOS) a může být v případě nutnosti znovu pro veřejnost uzavřena. V důsledku vojenského využití území zde navíc zůstávají místa, která jsou a budou trvale zatížena zbytky munice a vojenského materiálu a vstup do nich zůstane i nadále omezen.

Díky své novosti, jedinečnosti, dostupnosti, i mediální prezentaci lze očekávat, že o poznání CHKO Brdy bude zejména v prvních letech po otevření prostoru veřejnosti zvýšený zájem. Je pravděpodobné, že bude zvláště přitahovat zájemce o vojenskou historii, a dále návštěvníky, kteří touží po úniku z civilizace a jejích všudypřítomných vymoženostech. CHKO Brdy může zejména v oblasti bývalého vojenského újezdu nabídnout příležitost vrátit se v čase do dob, kdy si turisté nosili svačiny s sebou, pili vodu ze studánek, měli možnost se toulat, objevovat a na chvíli zmizet z dosahu telekomunikací, i v dnešní krajině běžného hlukového a světelného znečištění.

CHKO a předmět ochrany

co je posláním CHKO a jakým fenoménům má být věnována zvláštní péče

CHKO Brdy byla zřízena, aby naplnila určité **společenské poslání**, kterým je:

uchování a obnova jejího přírodního prostředí, zejména ekosystémů včetně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, zachování a obnova ekologických funkcí území a zachování typického charakteru krajiny za současného rozvíjení ekologicky optimálního systému využívání krajiny a jejích přírodních zdrojů.

Způsob jak toto poslání naplňovat definuje aktuální Plán péče o CHKO Brdy 2016-2025, který je pro Správu CHKO závazný. Stanovuje a popisuje mimo jiné i **hlavní předmět ochrany** CHKO:

unikátní krajina Brd (...), výjimečná krajina podhorského až horského charakteru, ve které drsné klima a značně neúživné geologické podloží vedly k minimálnímu rozšíření až absenci trvalého lidského osídlení a zemědělství. To determinovalo Brdy jako prostor rozsáhlého souvislého lesního celku, k jehož částečnému odlesnění došlo až v době vrcholného středověku. Osídlení Brd bylo vždy řídké, navíc některé obce ve 20. století zanikly v souvislosti se zřízením vojenského prostoru.

Plán péče o CHKO specifikuje i **konkrétní předměty ochrany**, kterými jsou:

- ***harmonicky utvářená převážně lesní krajina vrchoviny s bezlesými enklávami a minimálním osídlením***
- ***bezkolencové a pcháčkové louky***
- ***vřesoviště***
- ***rašeliniště, prameniště a mokřady a společenstva na ně vázaná (např. podmáčené smrčiny, prameniště olšiny)***
- ***skalní výchozy, kamenná moře a sutě a společenství na ně vázaná (např. vegetace silikátových skal, suťové lesy)***
- ***další přírodě blízká nebo přirozená lesní i nelesní společenství a na ně vázané vzácné a zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů***
- ***paleontologická naleziště***
- ***předměty ochrany evropské soustavy chráněných území Natura 2000 - Evropsky významných lokalit vymezených nařízením vlády č. 132/2005, které do CHKO zasahují.***

Zdroje interpretace

klíčové fenomény, se kterými je možné pracovat a využít je k interpretaci území

Vyčerpávající popis zdrojů není cílem plánu interpretace. Následující seznam má postihnout širší zdrojů vhodných pro interpretaci a hledat fenomény, které jsou pro tuto oblast jedinečné. *Příloha 6 ZDROJE interpretace* pak představuje popis jednotlivých zdrojů nahlížený z hlediska jejich interpretačního potenciálu pro běžného návštěvníka.

Krajina

- rozsáhlá lesnatá horská nezastavěná krajina ve vnitrozemí Čech, dochovaná na většině území bez osídlení a dnes jinak běžně rozšířené infrastruktury
- klidná krajina bez běžného hluku
- krajina, kde je dosud možné zažít tmu bez rušivých zdrojů světla

Geologické a geomorfologické fenomény

- v nezvyklé časové úplnosti zachovalé vrstvy hornin z období Barrandienu (starohory a prvohory)
- povrchové výstupy místních hornin - slepenců, křemenců, tvrdých pískovců a buližníků ve formě skalní výchozů, kamenných moří a sutí
- světově proslulé naleziště zkamenělin v prvohorní části území
- geologické lokality a viditelné pozůstatky důlní činnosti

Voda

- významná pramenná oblast s mnoha udržovanými prameny a studánkami
- zásobárna pitné vody - chráněná oblast přirozené akumulace vod
- významné území pro zachování funkčního vodního režimu krajiny
- historický zdroj energie pro těžební průmysl
- scenérie nezmeliorovaných potoků
- systém meliorací a jejich význam v lesním hospodaření

Les

- nejrozsáhlejší lesní komplex ve vnitrozemí Čech
- lesní ekosystémy vázané na typickou geomorfologii, například chudé podloží (reliktní bory, suťové lesy atd.)
- zachovalé porosty s původní skladbou dřevin v jižní části území
- ukázky různých způsobů lesního hospodaření v území jako doklad jeho historického vývoje (výsadba po kalamitách, druhové složení ve vazbě na kvalitu půdy, klimatické podmínky, hospodářskou výtěžnost apod.)

Flóra

- vegetace skal, kamenných moří a sutí
- rozsáhlá horská vřesoviště na dopadových plochách dříve udržovaných vojenskou činností
- vegetace rašelinišť, pramenišť a mokřadů – podmáčené smrčiny, prameništní olšiny
- inverze vegetačních stupňů – horská vegetace v chladných a vlhkých údolích potoků
- vegetace na malých loučkách uvnitř lesů, pozůstatky po někdejších osídlení Brd

- teplomilná vegetace podél toku Litavky

Fauna

- vzácné druhy čistých tekoucích vod
- korýši a obojživelníci obývající tůň vzniklé pojezdem vojenské techniky, včetně „živé fosílie“, listonoha letního
- příběh čápice Kristýny
- živočichové lesa

Architektura, historie

- lidová architektura s roubenými staveními a pozdějšími zděnými stavbami – doklady tradičního způsobu hospodaření a charakteristické rozptýlené zástavby
- dochované objekty spojené s lesním hospodařením a lesními řemesly
- pozůstatky cvičných vojenských objektů v bývalém vojenském újezdu
- pozůstatky zaniklých obcí na území bývalého vojenského újezdu
- historie území před i po vzniku vojenského újezdu, která vedla k uchování dnešního výjimečného charakteru území
- lidé, kteří o paměť území denně pečují a výjimečné osobnosti spjaté s péčí o Brdy (Gangloff, Čáka, Hoffmeister atd.)
- Fabián, strážce Brd

Historický vývoj území

širší souvislosti, historické okolnosti, které mohou být z hlediska interpretace důležité pro pochopení a) území, b) toho, co se v území chrání a c) toho, co k zachování hodnot území přispělo

Neúrodná a drsná krajina Brd předurčila odlišný vývoj tohoto území od jeho okolí. Byť ve středu Čech, tato oblast nebyla zřejmě nikdy souvisle osídlena. Počátky středověkého osidlování souvisí se vznikem kláštera v nedaleké Svaté Dobrotivé a hradů (např. Dršťka, Třemšín či Valdek) s přidruženými vesnicemi.

Bohatství Brd bylo skryto hlavně pod zemí, v podobě železné rudy, což věděli již Keltové před 2,5 tisíci lety. Přibližně před tisícem let se železo začalo znovu ve větší míře vyrábět na Příbramsku, Rožmitálsku a Strašicku a v průběhu staletí se sem postupně z okolí Prahy přeneslo těžiště tohoto strategického výrobního odvětví v Čechách. Po obvodu Brd se začaly rozvíjet obce a ve 14. století vznikly některé malé osady i uvnitř brdských hvozdů. Kromě dřevěného uhlí se rozsáhlé lesy využívaly pro výrobu potaše a dřevouhelného dehtu. Z této doby pocházely i vesnice zaniklé v roce 1952, jako byly Kolvín a Hrachoviště. Pro Brdy byl kdysi velmi důležitý klášter na Baštinách (Teslíny), který ale nepřežil husitské války počátkem 15. století.

Vedle železářství se v Brdech postupně začalo rozvíjet také sklářství a lesnictví. Osídlení postupovalo hlouběji do nitra pohoří, což se výrazně projevilo například v Padrťské pánvi – v 16. století tady vznikla obec Padrť a byly založeny zdejší rybníky. V 18. století přibyla nedaleko obec Záběhlá. Na lesních samotách začaly vznikat pily, hamry, hutě a sklárny, které později nahradily hájovny a myslivny. Kolem nich byly udržovány louky a nevelká políčka nezbytná pro skromnou obživu zdejších obyvatel. Pozůstatky drobných nelesních enkláv uprostřed rozlehlých lesů patří ke krajině Brd dodnes, stejně jako strážné nebo lovecké boudy. Dochovaly se i výraznější dominanty, jako je zámek Tři Trubky z konce 19. století. Ostatní lovecké záměčky zejména ve střední části Brd většinou zanikly. V jižních Brdech se zachoval zámek Vacíkov a nedaleko něj i Arcibiskupský zámek v Roželově.

V souvislosti se vznikem vojenského prostoru byly na konci 20. let odlesněny tři rozsáhlé plochy v centrálních Brdech, které sloužily k výcviku československého dělostřelectva. Brdy pak sehrály důležitou roli i při přípravě na obranu vlasti před druhou světovou válkou. Po rozšíření výcvikového prostoru v roce 1951 do něj bylo zahrnuto i území obcí Padrť, Přední a Zadní Záběhlá, Kolvín, Velcí a Hrachoviště. Tyto obce byly vysídleny a srovnány se zemí podobně jako většina samot v území. Do dnešní doby se tak kromě několika hájoven v centrálních Brdech dochovalo jen několik osamocených hospodářských budov. Vznik vojenského újezdu znamenal pro část obcí ekonomický úpadek, který v nich paradoxně zakonzervoval prvky tradiční architektury a původního urbanismu. Osada Mítov je chráněna jako vesnická památková zóna a cenné stavby se dochovaly také v Nových Mitrovicích, Dobřívě nebo Míšově.

Z výše uvedeného přehledu historie je zřejmé, že dnešní podobu Brd významně ovlivnila nízká úrodnost zdejší krajiny, nerostné bohatství, rozlehlé horské lesy i strategické využití území pro vojenské účely.

Podrobnější popis je uveden například v Plánu péče o CHKO Brdy 2016-2025.

Zájmy a zájmové skupiny v území

V souvislosti s interpretací lze zájmy v území obecně rozdělit do 3 skupin, přičemž všechny zájmové skupiny mají společný zájem na zachování hodnot území. K tomu však přistupují i další zájmy.

Klíčové skupiny v CHKO Brdy:

- **správce území – Správa CHKO Brdy**; jejím hlavním zájmem (v souladu s legislativním zadáním) je ochrana přírody a krajiny v Brdech. Snaží se zachovat předměty ochrany a naplňovat tak poslání, pro které CHKO vznikla. Dalším zájmem je usilovat o pozitivní vnímání ochrany přírody veřejností.
- **hlavní hospodáři v území** – především VLS, Arcibiskupství pražské – Lesní správa (dále AP), Lesy ČR, zemědělci; jejich společným zájmem je hospodářská činnost na území CHKO. Také hospodáři mají zájem získávat pro svou současnou i budoucí činnost (např. zvýšená těžba dřeva v porostech, které dosáhly mytího věku, případně je postihla kalamita) podporu veřejnosti.
- **subjekty v cestovním ruchu** – obce, destinační managementy, kraje, provozovatelé služeb v cestovním ruchu včetně muzeí apod.; společným zájmem této skupiny je využití potenciálu území z hlediska rozvoje cestovního ruchu, a tím podpora místní ekonomiky. I u této skupiny je dalším důležitým zájmem získání veřejné podpory pro vlastní aktivity, ať již kulturní a společenské (např. paměťová funkce muzeí), či podnikatelské.

Z hlediska dalšího rozvoje interpretace v území je důležité, aby všechny tyto tři klíčové skupiny mezi sebou dokázaly komunikovat s cílem zachovat jedinečnost regionu, hledaly průnik svých zájmů a možnosti spolupráce.

Je logické, že mezi skupinami se vznikají v určitých otázkách také třecí plochy. V Brdech jsou to konkrétně témata:

a) hospodaření v lesích (hospodářské lesy) x dlouhodobý cíl ochrany přírody týkající se změny v druhovém složení lesů v CHKO,

b) intenzita využití území z hlediska cestovního ruchu, včetně výstavby a vytváření nové návštěvnické infrastruktury,

c) hospodaření s vodou v krajině, především co se týká meliorací a protipovodňových opatření.

Viz také *Příloha 2*.

Stávající péče o území

především jakým způsobem se správce snaží zachovat předmět ochrany v území, jaká opatření zavedl, jak využívá komunikaci s veřejností/interpretaci

O území CHKO Brdy pečuje několik klíčových subjektů. Z hlediska zájmů ochrany přírody se jedná zejména o Správu CHKO, která se ovšem při naplňování svého poslání neobejde bez úzké spolupráce s hospodáři v území. Těmi hlavními jsou lesníci obhospodařující většinu území CHKO. Na území bývalého vojenského újezdu v oblasti středních Brd jsou to Vojenské lesy a statky, s. p. – Divize Hořovice a v jižních Brdech Arcibiskupství pražské – Lesní správa (Polesí Rožmitál pod Třemšínem a Polesí Spálené Poříčí), které hospodaří na restituovaných lesích pražského arcibiskupství a kapitul, dále Lesy ČR, obce a další vlastníci.

Je potřeba zmínit také důležitou roli institucí, které pečují především o kulturně-historické hmotné i nehmotné dědictví území – patří k nim místní i regionální muzea, obce, zájmové spolky i jednotlivci.

Správa CHKO Brdy

Nejdůležitější obecné dlouhodobé cíle, které si v **péči o území** na základě plánu péče vytyčila Správa CHKO Brdy, zahrnují:

- **zachování nezastavěnosti území,**
- **postupnou změnu v druhovém složení lesů,**
- **zachování bezlesí, zejména na dopadových plochách.**

Důležitým nástrojem při naplňování těchto cílů je pro Správu CHKO **práce s veřejností**. V této oblasti plán péče stanovil jako dlouhodobé obecné cíle:

- **trvalé partnerství a pozitivní spolupráce se zástupci regionu, samospráv obcí a krajů, lesníky, zemědělci a rybáři hospodařícími v krajině, zvýšení jejich zájmu o problematiku ochrany přírody**
- **trvalý zájem veřejnosti o ochranu přírodních hodnot a o šetrné hospodaření s přírodními zdroji na území CHKO a podpora pro další aktivity AOPK ČR**

Podrobněji viz *Příloha 2*.

Vojenské lesy a statky

Při diskusích s vedením VLS ČR s. p. – Divize Hořovice a vedoucími lesních správ byla zdůrazněna skutečnost, že VLS jsou hospodářským subjektem, jehož cílem je:

hospodařit se svěřeným majetkem tak, aby mohl být další generaci předán ve stejném nebo lepším stavu.

S ohledem na potřeby lesního hospodaření i myslivosti nemají VLS zájem zásadně zvyšovat počet lidí navštěvujících území bývalého vojenského újezdu, zejména v jeho centrální části. Cílem je, aby se návštěvníci ubytovali a občerstvili na okraji území, prošli se či projeli na kole po existujících cestách v místech, kde neplaší zvěř a nekomplikují hospodářskou činnost v lese nebo na rybnících a nezanechali po sobě odpadky.

Podobně jako AOPK ČR (Správa CHKO) i VLS vidí v nezastavenosti území jednu z velkých předností CHKO Brdy. Za vhodnou součást nově budované návštěvnické infrastruktury proto považují výstavbu malých záchytných parkovišť po obvodu území a doplnění jednoduché infrastruktury v podobě laviček či kmenů k posezení.

Jako dlouhodobý hospodář a správce pozemků na území dnešní CHKO, byly VLS v uplynulých letech nuceny řešit problémy s určitými skupinami návštěvníků. Problémem bývají odpadky, které zůstávají po běžných návštěvnicích, ale např. i po houbařích a sběračích lesního ovoce. Někteří neukáznění trempové občas způsobují opožděné požáry v těžko dostupných místech, adrenalinoví cyklisté a motoristé, kteří jezdí mimo zpevněné cesty (často i v noci), plaší zvěř. Motocyklisté, čtyřkolkáři a řidiči aut nerespektují zákaz vjezdu, což je řešeno ve spolupráci s Policií ČR.

V rámci **komunikace s veřejností** se VLS tradičně zaměřují především na lesní pedagogiku, jejíž cílovou skupinu tvoří zejména školáci. Na území CHKO Brdy plánují zřídit v objektu rekonstruované Lesní správy v Obecnici specializované Centrum lesní pedagogiky a vytvořit v okolí i lesnický zaměřenou naučnou stezku.

Aktivně se podílí na péči o lesní porosty v CHKO a věnují se ochraně významných stromů (v divizi Hořovice se jedná o 96 stromů). Ve správě divize se nachází 1 přírodní rezervace, 3 přírodní památky a 16 lokalit chráněných v rámci systému Natura 2000. Co se týče dokumentů souvisejících s opatřeními na ochranu přírody v CHKO Brdy, VLS připomínkovaly návrh na vyhlášení CHKO Brdy, návrh zonace i stávající Plán péče 2016-2025.

Arcibiskupství pražské – Lesní správa

Arcibiskupství pražské zřídilo Lesní správu za účelem správy a obhospodařování restituovaného lesního majetku. Cíle Lesní správy nijak nevybočují od toho, co je v českém lesnictví soustavně zdůrazňováno:

- **hospodařit trvale udržitelně – zachovat a zvyšovat rozlohu a kondici lesů, předat další generaci les ve stejném nebo lepším stavu**
- usilovat o vyvážený poměr ekonomického, sociálního a ekologického pilíře lesního hospodářství – zajistit hospodářskou soběstačnost majetku, dávat práci lidem (především místním), dbát na plnění mimoprodukčních funkcí lesa
- upřednostňovat přírodě blízké hospodaření – rozvíjet znalost přírodních procesů a efektivně ji promítat do konkrétních úkonů lesníka, využívat v maximální míře přirozenou obnovu, pro dosažení výnosů uplatňovat postupy s menšími vklady, posilovat druhovou, věkovou a prostorovou pestrost lesních porostů, volit technologie (nové i tradiční) podle charakteru stanoviště
- udržet pod kontrolou škodlivé činitele, zvládnout dopady změny klimatu.

O lesy v Jižních Brdech pečují lesníci z polesí Rožmitál (ve Středočeském kraji) a z polesí Spálené Poříčí (na území Plzeňského kraje). Při obhospodařování lesa využívají přírodních procesů k vypěstování druhově a strukturálně přírodě blízkých a vysoce produktivních lesů. K dosažení tohoto cíle je nutné snížit stavy zvěře na únosnou míru. Při obhospodařování lesa se rovněž zaměřují na obnovu a údržbu lesní infrastruktury, jež je současně k dispozici i návštěvníkům lesa. Důležitým kritériem je nejen trvalá, vyvážená a bezpečná produkce dříví, ale i estetika lesa.

Na svém území se rovněž podílejí na managementu zvláště chráněných území lesního charakteru. Celkem je v jižních Brdech 5 přírodních rezervací a 3 přírodní památky.

Oblast jižních Brd nebyla pro veřejnost uzavřena a turistika zde má dlouhou tradici. Pro potřeby návštěvníků je zde udržována jednoduchá infrastruktura v podobě laviček a informačních panelů. I v této části Brd se projevují negativní jevy spojené s turistikou – odpadky, nelegální vjezdy, rušení živočichů apod.

Konkrétní cíle ochrany přírody a lesních hospodářů v území uvádí *Příloha 2 Zájmy v území, cíle ochrany přírody a lesních hospodářů*. Omezení ve využití území návštěvníky jsou shrnuta v *Příloze 5*.

Analýza návštěvnosti

Vývoj návštěvnosti

Území CHKO Brdy spadá do dvou turistických regionů (TR) a turistických oblastí (TO): TR Střední Čechy, TO Střední Čechy-Západ, resp. TR Plzeňsko a Český les, TO Plzeňsko. **Není zde dosud (léto 2016) ustavena struktura řízení cestovního ruchu, resp. vlastní destinační management, který by zahrnoval celé území CHKO.**

Území CHKO Brdy je velmi dobře dostupné nejen autem – zhruba 1 hodinu jízdy z Prahy a 30 minut z Plzně, ale i hromadnou dopravou: Praha – Jince 1:15h, Příbram 1:00h, Chaloupky 1:15h, Rožmitál pod Třemšínem 1:45h; Plzeň – Hořovice 0:40h, Spálené Poříčí 1:00h, Strašice 1:00h, Míšov 1:00h, Rožmitál pod Třemšínem od 1:15h.

Návštěvnost území CHKO Brdy se zatím systematicky nesleduje, nelze tudíž jednoznačně zhodnotit počty návštěvníků, ani vývoj návštěvnosti území v čase. Od počátku roku 2016 jsou v provozu automatické sčítače rozmístěné zejména po obvodu CHKO. První data naznačují, že návštěvnost od počátku roku narůstá a místy dosahuje úrovně tisíců osob za měsíc. Navíc na řadě úseků pravděpodobně dochází ke zkreslení údajů započítáním i průjezdů aut a techniky, takže výsledky bude třeba zpřesnit kalibračním sčítáním.

Údaje o počtu návštěvníků shromažďují různé instituce, jako jsou prohlídkové objekty a muzea. I zde je ale problém s dostupností a aktuálností dat. Dostupné údaje uvádí tabulka návštěvnosti památkových objektů a muzeí v okolí CHKO Brdy:

Turistický region / oblast	Název	2013	2014	2015	Index 15/14
Střední Čechy / Střední Čechy- Západ	Státní zámek Hořovice	19 134	15 411	21 945	142 %
	Státní zámek Březnice	14 450	17 262	15 053	87 %
	Zámek Spálené Poříčí	4 489	4 336	2 575	59 %
	Špejchar Spálené Poříčí	5 641	4 041	4 252	105 %
	Muzeum III. odboje Příbram	60 482	40 652	30 322	75 %
	Hornické muzeum v Příbrami	120 106	127 874	127 777	100 %
	Památník Vojna u Příbrami	26 286	20 552	23 306	113 %
	Podbrdské muzeum s památkou J. J. Ryby, Rožmitál pod Třemšínem	11 522	93 76	13 392	143 %
Plzeňsko a Český les / Plzeňsko	Vodní hamr Dobřív	-	7 647	8 397	110 %
	Muzeum Středních Brd Strašice	3 522	3 544	3 751	106 %

Zdroj: NPÚ (NIPOS), ČTK, IC Spálené Poříčí, Muzeum Středních Brd Strašice

Z dostupných údajů je zřejmé, že jediným turistickým cílem v blízkosti území CHKO Brdy s návštěvností v řádu statisíců je Hornické muzeum v Příbrami, které spolu s muzeem věnovaným III. odboji navštívilo v posledních letech 150 až 200 tisíc návštěvníků ročně.

Návštěvnost ostatních uvedených objektů se pohybuje v řádech tisíců až nižších desetitisíců ročně. Nicméně i tyto návštěvnícké objekty vytvářejí nezbytné předpoklady pro fungování cestovního ruchu v regionu. Lze předpokládat, že očekávaný růst návštěvnosti území CHKO se projeví také ve větším počtu návštěvníků těchto institucí. A naopak jejich nabídka může pomoci prodloužit zejména vícedenní pobyty návštěvníků, kteří přijedou v první řadě objevovat CHKO Brdy.

Charakteristika návštěvníků

Ke stanovení charakteristiky návštěvníků území byl proveden terénní průzkum. První se uskutečnil na přelomu dubna a května 2016, druhý proběhl v letní sezóně – o druhém víkendu v červenci 2016. Průzkum prováděli řešitelé projektu a proškolení brigádníci. Dotazníky vyplňovali spolu s respondenty a v případě nejasnosti vysvětlovali otázky, díky čemuž bylo možné získat kvalitní data. Během prvního průzkumu bylo od pátku 29. 4. do neděle 1. 5. 2016 získáno 175 dotazníků a během druhého to bylo 160 dotazníků od pátku 8. do soboty 9. 7. 2016. Vzhledem k tomu, že velká část respondentů byla součástí skupin, zachycují dotazníky názory nejméně dvojnásobného počtu návštěvníků.

Přehled hlavních výsledků průzkumu (v případě, že součet dílčích hodnot překračuje 100 %, bylo možno zvolit více než 1 odpověď):

- Nejvíce dotazníků (39 %) bylo získáno na Padrťských rybnících a na Valdeku (30 %), o něco méně na dopadové ploše Jordán (13 %) a nejmenší počet (8 %) na vrchu Třemšín.
- Nejvíce návštěvníků do území přijíždí kvůli poznávání *přírodních krás* (75 %), dále za *klidem a odpočinkem* (47 %) a *sportem* (33 %). Nadprůměrný zájem o přírodní krásy projevovali návštěvníci od 15 do 35 let a nad 65 let. Klid a odpočinek nejvíce oslovoval skupiny 25-35 a nad 55 let. Za sportem nejčastěji přijeli mladí ve věku 15-25 let a lidé ve středním věku 35-55 let.
- Z hlediska toho, jak často návštěvníci do území přijíždějí, jsou zde v podstatě dvě skupiny: pravidelní návštěvníci 60 % (*velmi často* 24 % + *alespoň 10 x ročně* 8 %, + *několikrát za rok* 20 % + *pravidelně 1x ročně* 8 %) a noví nebo velmi nepravidelní návštěvníci 40 % (*poprvé* 25 % + *jednou za několik let* 15 %). Mezi novými a nepravidelnými návštěvníky byla nadprůměrně zastoupena skupina 25-35 let, naopak mezi pravidelnými návštěvníky převládali spíše lidé starší 45 let.
- Nejčastěji lidé přijíždějí bez dětí, celkem 70 %: z toho s *partnerem* (32 %), ve *skupince bez dětí* (25 %) a *sami* (13 %). Naproti tomu s *rodinou s dětmi do 15 let* přijíždí jen 22 % návštěvníků. Převahu mezi rodinnými skupinami měly skupinky s 1 dítětem. Nejsilněji zastoupenou věkovou skupinou u skupin s dětmi bylo 35-45 let. Podíl rodin mezi prvním a druhým termínem mírně vzrostl – z 20 % na 24 %.
- Převažují krátké návštěvy do 1 dne (70 %). Nejčastěji návštěvníci v Brdech trávili *1 den* (35 %), dále *několik hodin* (20 %) a 16 % uvedlo, že přijelo na krátký výlet z domova. *Víkend v Brdech*

strávil (15 %). Podíl vícedenních návštěvníků, tj. 3-7 dní, který před sezónou činil 7 %, vzrostl na 14 % a pobyty *delší než 7 dní* stouply z 1 % na 5 %.

- Nejčastější aktivity se před sezónou a během sezóny lišily. Na jaře převažovala pěší turistika – 57 % (krátké procházky 10 % + delší pěší výlet nad 2 hodiny 47 %) nad cyklovýlety (33 %). Naopak v sezóně se cyklovýletům věnovalo 54 %, kdežto pěší turistice cca 40 % (krátké procházky 11 %, delší pěší výlet nad 2 hodiny 29 %). Pokud plánovali konkrétní návštěvu nějakého turistického cíle, pak šlo zejména o *Valdek*.
- Z potenciálních nových aktivit by návštěvníky nejvíce zajímala *naučná stezka* (51 %), návštěva *malé expozice* (31 %) a služby *infocentra* (21 %). *Procházka s průvodcem* zajímala 19 %. Poměrně velká část návštěvníků (20 %) zvolila odpověď *nic* – tj. žádné další aktivity *nenabízet*. *Zájem o speciální program pro děti* (9 %) odpovídal poměrně malému zastoupení rodin s dětmi mezi návštěvníky.
- U témat, o která návštěvníci projevili zájem, převládala témata historická – *historie před vznikem újezdu* (35 %, resp. *historie vojenského újezdu* (30 %) – dále *základní informace o regionu* (15 %), *pozorování přírody* (16 %), rostlin (11 % a ptáků (9 %).
- Na otázku, jak zpřístupnit nebo omezit vstup do nejohroženějších částí CHKO byla nejčastěji odpověď *umožnit s průvodcem* (39 %). Následovala varianta *neomezovat vůbec* (22 %). Variantu *zcela vyloučit* zvolilo 18 % dotázaných a 17 % navrhovalo *jiné řešení*, nejčastěji pouze po vymezených trasách.
- Vysoký podíl denních návštěvníků přijíždějících z *domova* (57 %) během jara se v sezóně ještě zvýšil na 64 %. 15 % návštěvníků nocovalo ve *vlastní nebo půjčené chatě či chalupě*, 9 % ve *stanu, karavanu či venku* (na jaře 14 %, v létě jen 4 %) a jen 10 % využilo *penzion a 3 % hotelové ubytování*.
- Mezi dopravními prostředky, kterými návštěvníci do regionu přijeli, převládá *vlastní automobil či motocykl* (63 %), méně pak *kolo* (25 %) a *hromadná doprava* (12 %).
- Nejvíce návštěvníků přijelo z *Prahy* (27 %), z menších obcí *do 2000 obyvatel* (22 %) a dále se seřadila sídla *od 2 do 10 tis. obyvatel* (20 %), *100 tis. - 1 mil. obyvatel* 17 % (např. Plzeň), *10-100 tis. obyvatel* (14 %). Vedle *Prahy* (27 %) šlo zejména o návštěvníky ze *Středočeského* (31 %) a *Plzeňského kraje* (30 %). Z těchto tří zdrojových oblastí přijelo 88 % všech návštěvníků.
- Mezi návštěvníky mírně převažovaly *páry* (33 %) nad *muži* (31 %) a *smíšenými skupinami* (27 %). *Ženy*, které přišly samy, tvořily 6 %. Nejvíce návštěvníků bylo ve středním věku *35-45 let* (29 %), *25-35 let* (25 %), *45-55 let* (18 %), senioři *nad 65 let* tvořili 12 %, skupina *55-65 let* 12 % a nejméně byla zastoupena skupina *15-25 let* (5 %).
- Na závěr měli dotazovaní možnost vyjádřit se k tomu, co by chtěli zachovat a co změnit. Nejvíce (48 %) chtělo *zachovat území beze změny*. Často se opakovala výzva „hlavně ať to tady nedopadne jako na Šumavě“. Pro *zlepšení orientace* v území se vyslovilo 25 % návštěvníků a pro možnost *občerstvení* v území se vyslovilo 15 %. Pro zlepšení úklidu se v sezóně vyslovilo 11 % návštěvníků. Jednalo se v převážné většině o lidi, kteří Brdy navštěvují opakovaně.

Průzkum současné situace

Přehled návštěvnické infrastruktury

stručný popis infrastruktury související s interpretací území

Vzhledem k tomu, že velká část území CHKO Brdy byla veřejnosti trvale zpřístupněna teprve k 1. 1. 2016, je zde stávající návštěvnická infrastruktura poměrně omezená. To platí především pro severní část CHKO, která byla součástí vojenského újezdu. Od roku 2008 byly zpřístupněny okrajové části újezdu, a to ve zvláštním režimu – o sobotách, nedělích a svátcích, vždy od 7:00 do 21:00 hodin. V celém prostoru platil a stále platí zákaz vjezdu motorových vozidel. Ve zpřístupněných částech byla vybudována i základní infrastruktura – malá záchytná parkoviště, turistické značení pěších i cyklistických tras, odpočívadla, informační tabule.

Nejvíce se infrastruktura historicky rozvíjela v jižní části území, kde se turistické značení datuje do počátků rozvoje turistiky u nás a vychází z dlouhodobého využívání území – např. tradiční poutě na Třemšín. Nej hustší síť značených tras proto najdeme v jižní části CHKO, právě v oblasti Třemšína.

Na území CHKO existuje v souvislosti s využíváním prostoru pro vojenské účely a lesním hospodařením **rozsáhlá síť cest** – především zpevněných. Tyto cesty mají různé vlastníky a jejich stav se může výrazně lišit – některé jsou díky pravidelné údržbě ve velmi dobrém stavu, jiné naopak vyžadují opravu. Jen velmi malá část stávajících značených tras pro pěší je vedena mimo zpevněné cesty.

Rozšíření značených tras (navržené ještě před vznikem tohoto plánu), které má proběhnout nejprve v roce 2016 a posléze po další pyrotechnické očistě v následujících letech, vychází také ze stávajících cest – důvodem je přetrvávající pyrotechnická zátěž i potřeba pokračovat v hospodářské činnosti v území.

Výrazným prvkem návštěvnické infrastruktury v území jsou a budou místní **studánky**, které jsou většinou udržovány lesníky, či dobrovolníky z okolních obcí.

Velmi využívaným prvkem infrastruktury jsou **odpočívadla a posezení**, která jsou smysluplně instalována na strategických místech pohybu návštěvníků – u parkovišť na okrajích území, křižovatkách cest a dalších místech, kde se návštěvníci přirozeně zastavují (rybníky, místa s výhledem, studánky apod.). Tam, kde takovéto prvky jsou, jsou většinou udržovány ve velmi dobrém stavu.

Především v části CHKO na území bývalého vojenského újezdu v podstatě nejsou **odpadkové koše** ani kontejnery na dopad. Ale i přesto, díky péči lesníků a disciplinovanosti pravidelných návštěvníků navykklých na tento stav, je dosud území téměř bez odpadků. Lze očekávat, že s rostoucí návštěvností porostou i problémy v této oblasti.

Vzhledem k tomu, že zachování režimu – co si přinesu, to si i odnesu – je v souladu s charakterem území CHKO Brdy, měla by komunikace této zásady směrem k návštěvníkům být jedním z důležitých cílů v této oblasti.

Lokalizace a rozsah služeb

Turistické služby, včetně služeb informačních center, ale zejména ubytování a stravování, jsou v současnosti lokalizovány po obvodu území, případně v zastavěných částech obcí kolem silnice č. 19, což lze považovat v souvislosti s interpretací i péčí o území za přednost. Lze předpokládat, že se zřízením CHKO Brdy postupně stoupne zájem o tyto služby a ty se budou postupně více rozvíjet. Je pravděpodobné, že rovněž poroste tlak podnikatelských subjektů na to, aby mohly své služby nabízet uvnitř území CHKO. Pokud se má zachovat punc jedinečnosti CHKO Brdy jako území s minimem služeb pro turisty uvnitř, je třeba těmto tlakům odolat a snahy o rozvoj směřovat výhradně do obcí. Vysvětlování důvodů pro toto omezení směrem k veřejnosti, obcím i podnikatelům patří k dalším důležitým komunikačním cílům.

Co se týče služeb interpretace, turistické cíle, prohlídkové objekty či velké instituce typu muzeí jsou situovány v obcích mimo jádrové území (Příbram, Rožmitál pod Třemšínem, Strašice, Hořovice) nebo v jeho okrajových částech (zřícenina Valdek, Atom muzeum Míšov). Stručné zhodnocení jejich nabídky shrnuje tabulka v části Přehled stávající interpretace a poskytovatelé služeb v oblasti interpretace.

Chybějící služby v území

Důležitá část návštěvnické infrastruktury, kterou je třeba postupně vyřešit, jsou **záchytná parkoviště** po obvodu CHKO. Záměr vybudovat takové parkoviště ve východní části území má obec Obecnice.

V severní části je problematická situace u hlavního turistického cíle, zříceniny hradu Valdek, kde je sice dostatečně kapacitní parkoviště (manipulační plocha), ovšem až za zákazem vjezdu, takže ho nelze legálně využívat.

Parkoviště v obci Neřežín nemá dostatečnou kapacitu, navíc je problematický i průjezd většího množství aut či autobusů po úzké komunikaci přes Chaloupky a Neřežín. V západní části bude klíčové vyřešit otázku parkování v obci Strašice, mimo jiné i v souvislosti se záměrem na vybudování Domu přírody v areálu Tři trubky a jeho dostupnosti po silnici v majetku Armády ČR. Palčivý problém s parkováním je v Zaječově coby nástupním bodu k dopadové ploše Jordán. Auta zde bývají zaparkována na okrajích úzkých cest, v zatáčkách a na můstcích, kde v případě zásahu ztěžují průjezd hasičským vozům a záchranářům.

Vzhledem k tomu, že CHKO leží na rozhraní dvou krajů, je problematická také **možnost využití veřejné dopravy** pro návštěvníky. Situaci by pomohl spoj, který by objel území CHKO po obvodu a mohl by například pěší i cykloturisty ráno rozvést do výchozích bodů jejich výletů a večer zájemce opět svézt zpátky.

Problémy s parkováním a hromadnou dopravou zmiňovali návštěvníci při realizovaném průzkumu (viz Analýza návštěvnosti) spolu s dalšími problémy – často to byla obtížná **orientace v území** a možnosti občerstvení. Připravované vyznačení pěších a cyklistických tras a jejich zanesení do běžných turistických map by mělo orientaci návštěvníků v území výrazně zlepšit. Pomohlo by také, kdyby byly do běžných turistických map doplněny tradiční názvy cest v bývalém vojenském újezdu a tzv. trauma body, a to alespoň v okolí značených tras.

V souvislosti se značenými trasami bude třeba řešit návaznou, a zatím většinou neexistující, infrastrukturu, zejména **nedostatek odpočívadel a míst k posezení** podél těchto tras.

Co se **občerstvení** týče, území bývalého újezdu zatím tyto služby nenabízí – výjimkou jsou dobře udržované studánky. Zda se tato situace změní, bude záležet především na celkovém koncepčním řešení infrastruktury a interpretace území. S ohledem na zachování jedinečného charakteru nezastavěného území s minimem turistické infrastruktury uvnitř jádrového území CHKO, doporučujeme možnosti občerstvení především na území bývalého vojenského újezdu nerozšiřovat – s jedinou výjimkou, a to jako součást plánovaného Domu přírody Tři trubky. I zde by se ale mělo jednat pouze o doplňkovou část celého provozu.

Možnosti občerstvení by měly být směřovány na okraj území, v návaznosti na obce, případně záchytná parkoviště, kde by měly být k dispozici také odpadkové koše či kontejnery a zajištěn jejich pravidelný úklid.

Přímo v CHKO v současnosti není žádný výrazný **informační bod**. Z tohoto pohledu lze vybudování Domu přírody CHKO Brdy v lokalitě Tři trubky doporučit. Jako vhodné se rovněž jeví plánované umístění informačního bodu do severní části území na nejnavštěvovanější lokalitě Valdek, a dále ve východní části v Obecnici.

Naučné stezky v CHKO zatím návštěvník nenajde, nicméně některé zasahují do jeho okrajů (například stezka *Okolím Komárova* na Jedové hoře) nebo jsou vedeny v těsném sousedství (například z *Jinec na Olymp Brd*). V plánu je vybudování několika dalších stezek přímo v území CHKO – stezka s lesnickou tematikou v okolí Obecnice spojená s plánovaným centrem lesní pedagogiky VLS a navrhované stezky na téma československých dělostřelců a zaniklých obcí, které připravuje Správa CHKO.

Na území CHKO je instalováno několik samostatných tabulí – větších (Padrtské rybníky, Vrch Třemošná, Zřícenina hradu Valdek, Třemšín) i menších (zámeček Tři trubky, Teslínský klášter, Kolvín, Hrachoviště, pomníčky či vzpomínkové tabulky odbojářům). Větší **tabule** jsou umístěny vždy v souvislosti s další turistickou infrastrukturou, jako jsou odpočívadla či parkoviště. Menší označují většinou nenápadné cíle, které jsou v terénu na první pohled málo zřetelné – navíc je na nich patrná individuální historie jejich vzniku „zdola“, z potřeby lidí se silným vztahem k danému místu.

Tento přístup dle našeho názoru plně odpovídá charakteru území a potřebám jeho prezentace. Skromná forma, stručné texty, výmluvné historické fotografie a určitá pestrost, nsvázanost jednou šablonou se k obrazu „divokého“ a tajuplného území hodí. Tato místa mohou fungovat jednak jako osamocené body v terénu, které člověk náhodně objeví, ale mohou být rovněž propojeny doprovodným průvodcem v tištěné či elektronické podobě, který by z jednotlivostí dokázal nenásilnou formou vytvořit ucelený příběh či příběhy tohoto území. Typické pásové značení naučných stezek, velké standardizované tabule, hutné texty, to vše by zbytečně rušilo genia loci – ducha místa Brd.

Záměr zpřístupnit vojensky-historickou expozici v bunkru Benešák je vhodný z pohledu interpretace území, ale nese s sebou riziko postupného vzniku turistického centra uprostřed dopadové plochy Jordán s rozšiřujícími se službami (toalety, prodej občerstvení, odpadkové koše, parkování kol návštěvníků i aut obsluhy) i se zajištěním provozu (personál, odvoz odpadu atd.). Z tohoto důvodu doporučujeme pro tento záměr stanovit jasné podmínky – bez doprovodných služeb, zejména občerstvení – nebo jej nepodporovat vůbec. To však nevylučuje využití lokality pro jinou formu interpretace.

Vnější obraz území

V rámci zpracování této části analýzy jsme zkoumali, jak je území prezentováno potenciálním návštěvníkům a jaké hlavní prostředky interpretace jsou dostupné návštěvníkům v regionu. Konkrétně šlo o nabídku turistických tiskovin a DVD v místních turistických informačních centrech, naučné stezky a expozice na území CHKO nebo v bezprostřední blízkosti a hlavní webové portály, které oblast CHKO prezentují návštěvníkům.

Tisk a tiskoviny

Tištěná média se představení Brd po zrušení vojenského újezdu věnovala důkladně. Např. v deníku Aha! vyšel speciál k tomuto tématu, který představil 10 tipů na výlety a nechyběly ani informace týkající se orientace v území, omezení plynoucích z pyrotechnické očisty a existence uzavřených částí CHKO. Obsáhle informovala i MFDnes, neopomenula upozornit ani na zákaz vjezdu motorových vozidel, výborné podmínky pro cyklistiku, postup pyrotechnické očisty nebo absenci služeb uvnitř území a značné vzdálenosti.

Při návštěvě místních TIC před hlavní turistickou sezónou 2016 byly k dispozici z turistických materiálů hlavně turistické mapy (nejpodrobnější v měřítku 1:25 000) i velmi podrobně zpracovaný tištěný průvodce *Brdy opět otevřené* (Jan Hajšman, cena 250-300 Kč). V průběhu května 2016 vydala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, která území spravuje, základní informační materiál pod názvem *Chráněná krajinná oblast Brdy – Ostrov horské přírody uprostřed Čech*.

DVD, video, TV

Nejpopulárnější domácí cestovatelský program **Toulavá kamera** nabízí z oblasti Brd celkem 5 dílů, ale z bezprostředně navazujícího okolí včetně Příbrami nejméně dalších 20. Všechny ale z oblasti středních Brd, z jižních Brd žádný. Přímo k CHKO Brdy se vztahují dva díly z letošního roku: díl z 10. 4. 2016 informoval o nově vyhlášené CHKO – obsahoval informace o pyrotechnické očištění, uhlířské tradici, „zřícenině“ Lipovsko, Třech trubkách, Padrťských rybnících a potoku, raku kamenáči, orlu mořském, čápici Kristýně a zaniklé vsi Padrť; díl zveřejněný 1. 5. 2016 byl zaměřený na oblast Jedové hory a Hrachoviště.

Na serveru **YouTube** je k vidění mnoho videí různého zaměření a kvality, z pohledu turisty k tomu nejlepšímu patří snímky **Bohumila Matějky**, které vyšly i jako DVD. Jen pro srovnání – zatímco jeho starší „brdská“ videa zhlédlo v průběhu 2 let mezi 100 a 700 návštěvníky, krátkou upoutávku na DVD průvodce o CHKO Brdy, které představuje připravované pěší- a cyklotrasy, vidělo za uplynulých 4 měsíce přes 2 000 uživatelů.

Weby

Na oficiálním turistickém portálu **Středočeského kraje** middleczech.kr-stredocesky.cz v květnu 2016 bylo možné pouze nalézt cykloturistickou mapu kraje, v níž jsou zakresleny stávající cyklistické trasy vedoucí po obvodu území. Brdy nebyly uvedeny ani v přehledu CHKO na území kraje.

Oficiální turistický portál **Plzeňského kraje** www.turisturaj.cz rovněž dosud vznik CHKO neodráží, Brdy představuje jako přírodní park v jižní části pohoří. Zmínka o přípravě CHKO se zde vyskytuje v souvislosti s nabídkou Informačního centra Brdy v Hořehledech.

Oficiální portál Czechtourismu **kudyznudy.cz** na dotaz *Brdy* najde kromě jiného článek o Brdech jako nejvyšším ryze českém pohoří v ČR, kde je informace o vyhlášení CHKO k 1. 1. 2016. V kontextovém vyhledávání najde zříceninu hradu Valdek, Atom Muzeum a několik nabídek z Jince (koupací biotop, rodinný pivovar, nabídka hotelu Ermi), Hořovic (penzion, hotel) a Spáleného Poříčí (tip na cyklovýlet, jehož mapku lze získat v místním infocentru).

Nejucelenější informace návštěvník najde na regionálním portálu **poznejbrdy.cz**, který nabízí nejen tipy na výlet, ale umožňuje také sledovat dění v regionu a nabízí důležité odkazy na další webové stránky, např. AOPK ČR – Správy CHKO Brdy. Stránky Správy CHKO jsou pro návštěvníka dobrým zdrojem informací o CHKO, podobně jako stránky některých informačních center v regionu.

Celkově lze říct, že mediální obraz Brd se zatím díky intenzivní komunikaci Správy CHKO a spolupráci s VLS daří držet v přijatelném směru. Média neopomíjejí komunikovat skutečnost, že probíhá pyrotechnická očista, že do některých částí není povolen vstup a i nadále zůstane omezen. Dostí překvapivým zjištěním je v podstatě nulová komunikace o CHKO jako turistickém cíli na oficiálních turistických serverech obou krajů. Zde je nepochybně velký prostor ke zlepšení. Za současné situace, kdy není vyjasněna a připravena jednotná prezentace území, je to ale spíše výhodou. Je důležité, aby informace byly i nadále korigovány Správou CHKO (v úzké spolupráci s VLS a dalšími většími vlastníky, např. AP) a zůstaly přesné. Aktivní přístup v této věci se jednoznačně vyplácí.

Pro návštěvníky v území postupně vzniká jakási základní „sada“ informačních materiálů, s nimiž mohou už v současnosti bez problémů poznávat území CHKO (brožura, turistické mapy, průvodce – jsou připravovány různými obcemi, institucemi i podnikatelskými subjekty).

Poskytovatelé služeb v oblasti interpretace

Realizací interpretace se přímo v oblasti CHKO Brdy a jejím nejbližším okolí věnují především subjekty, které v území hospodaří – např. VLS (větší cedule v lokalitách Valdek, Padrťské rybníky, Třemošná), Lesy ČR (cedule na Třemšíně, zbytky lesnického seníku u Míšova), nebo je spravují – Středočeský kraj (cedule u maloplošných chráněných území v jižní části CHKO), AOPK ČR (brožura o CHKO Brdy), obce – Jince (NS z Jince na Olymp Brd) a provozovatelé objektů – Nadace železná opona (Atom Muzeum). Na jejich přípravě se však podílí řada dalších – místní znalci, pracovníci knihoven, muzeí, informačních center, ale i místní školy.

Významnými realizátory interpretace v regionu jsou větší i menší muzea (např. Hornické muzeum Příbram, Muzeum Středních Brd ve Strašicích, Podbrdské muzeum v Rožmitále pod Třemšínem, Cvokařské muzeum ve Starém Rožmitále apod.) a zájmové spolky (např. Vojenské historické sdružení Brdy).

Velmi zajímavým fenoménem Brd je interpretace míst, která vzniká spontánně, z potřeby připomenout místo, k němuž má dotyčný člověk či organizace silné pouto – typickým příkladem jsou nenápadná mementa na místech zaniklých obcí či kamenná mohyla s cedulkou u pozůstatků Teslínského kláštera. Výrazným rysem je také využití místních zdrojů – například grafik či úryvků z děl Jana Čáky.

Přehled stávající interpretace

Absence viditelné interpretační infrastruktury (interpretační panely, naučné stezky), včetně návštěvnické infrastruktury (občerstvení, ubytování, tábořiště, chybějící signál mobilních operátorů) je pro vnitřní území CHKO Brdy (především na území bývalého vojenského újezdu) velkou výhodou. Je to něco, co je na Brdech skutečně jedinečné.

Vzhledem k tomu, že přímo na území CHKO je interpretační infrastruktury velmi málo, vybrali jsme nejen příklady přímo z CHKO Brdy, ale i z nejbližšího okolí. Ty se buď přímo tematicky dotýkají území CHKO Brdy, nebo jsou svým tematickým zaměřením potenciální prezentaci CHKO Brdy blízké.

Naše zjištění stručně shrnuje tabulky na následujících stranách:

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
Výstava <i>Konec Brd vojenských</i> MěÚ Hořovice, Vojenské historické sdružení Brdy duben 2016	Historie území spojená se vznikem vojenského újezdu včetně 2. sv. války a poválečného období, zaniklé obce, využití přírodního bohatství, diskuse o osudu území, obrazově také krása přírody dnešní CHKO včetně chráněných fenoménů	Nabízí ucelený pohled na území bývalého újezdu; interpretačně výborně zpracováno – obsahuje významné souvislosti, příklady, příběhy i obrazový materiál. Text je dobře strukturován. Jasně téma, fundované informace. Předkládá názory lidí (místních i dalších, kteří jsou s územím spojeni) na osud území a zprostředkovává jejich pocity. Kombinováno s kvalitními fotografiemi přírody Brd. Přidaná hodnota v přítomnosti autora, a tudíž průvodce expozicí.	Vystaveno pouze dočasně, a tím nedostupné běžnému návštěvníkovi; nebylo dovoleno fotografovat; instalace na starších standardních výstavních panelech působila na první pohled poněkud amatérsky, ale kvalita obsahu a dobré strukturování tento dojem výrazně zlepšilo

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
<p>Výstava <i>Brdy a Podbrdsko</i></p> <p>Galerie Podbrdského muzea</p> <p>Rožmitál pod Třemšínem</p> <p>květen 2016</p>	<p>CHKO Brdy a zdejší hlavní biotopy – rašeliniště a slatiniště, vodní toky, rybníky a vodní nádrže, kamenná moře, louky, lesy, vojenské plochy, dále na co se soustředí ochrana přírody a krajiny v CHKO</p> <p>Atraktivní výtvarné ztvárnění přírodních fenoménů a věcí, které jsou charakteristické (např. houbaři, výcvikový prostor, Fabián apod.)</p>	<p>Komplexní pohled na přírodu CHKO a jednotlivé biotopy, první obsáhlejší výstava svého druhu, fundované informace; využití živých živočichů; výborná kombinace s velmi kvalitní výstavou výtvarných prací žáků místní ZUŠ a prezentací přírodovědně zaměřeného vzdělávacího projektu místního muzea a ZUŠ; příklad dobré spolupráce místních muzeí a dalších organizací; každý návštěvník si najde něco zajímavého; příjemný a ochotný personál, suvenýry</p>	<p>Dočasná výstava; textová část výstavy by bez výtvarné části působila těžce, je hodně rozsáhlá a návštěvníka zahltlí informacemi; podrobné a místy i příliš odborné texty, u nichž je zřejmé, že na nich pracovali různí autoři (jazyk); nedostatečné rozčlenění snižuje čtivost a ztěžuje orientaci v textu, grafické zpracování tematických panelů uvádějících jednotlivá témata připomíná spíše zpracování textů do kvalitního časopisu než na výstavu; chybí ústřední sdělení, které by textovou část a celou výstavu propojovalo</p>

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
<p>Expozice <i>Ševčinský důl,</i> <i>Mineralogicko-geologické sbírky,</i> <i>Hornický domek</i></p> <p>Hornické muzeum Příbram</p> <p>duben 2016</p>	<p>Důlní historie a těžba rud, propojení s využitím dnešního CHKO Brdy – vznik a využití vodních nádrží v souvislosti s důlní činností (např. Pílská a doly v Bohutíně), kam až dnes sahá spodní voda v zatopených dolech, ukázka zkamenělin a prezentace lokality Vinice, uranové rudy a jejich těžba, nebezpečí spojené s těžbou, tradiční obydlí horníků s figurkou Fabiána</p>	<p>Promyšlená, vizuálně dobře ztvárněná prezentace důlní činnosti v Ševčinském dole zakončená výstupem na věž, odkud je výhled na panorama Brd, využití panoramatických schémat J. Čáky (a jeho rukopis na dalších místech – plánek muzea, logo), možnost vidět rozsáhlé bohatství Brd skryté pod zemí s poukazem na nebezpečí, které se skrývá v jeho dobývání, možnost vidět zkameněliny, aniž by člověk navštívil lokality v území – výborné využití zvětšovacích skel přitažlivé i pro dětského návštěvníka; celkově dobré a pestré zázemí – nabídka dalších, odlišných zážitkových aktivit v ostatních částech (objektech) areálu muzea, příjemný personál, suvenýry</p>	<p>V některých částech zastaralá technika prezentace – např. lepené panely v mineralogické expozici; většina textových částí v této expozici je pro běžného návštěvníka příliš odborná, proto se pak soustředí jen na vizuální vjemy (exponáty) a unikají mu souvislosti; složitá orientace v nabídce muzea, která může návštěvníka velmi mást a komplikovat plánování návštěvy, chybí ještě jedna základní orientační cedule areálu přímo u vchodu k pokladnám</p>

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
<p>Expozice <i>Jak se žilo na Podbrdsku a expozice řemesel (Stodola)</i></p> <p>Podbrdské muzeum, Rožmitál pod Třemšínem</p> <p>duben 2016</p>	<p>Příroda jako součást života v regionu, konkrétně zmíněn vrch Třemšín, obecné informace o přírodě soustředěné na vybrané rostliny a živočichy, spíše podle užitečnosti pro místního dětského návštěvníka – lýkovec jedovatý, zmije apod., tj. upozornění na jistá nebezpečí, které s sebou přináší objevování přírody a houbaření či sběr lesních plodů v okolí; prezentace Fabiána – lesního ducha a strážce Brd; krátce zmíněna lesní řemesla, v samostatné části muzea (Stodola) jsou pak na větším prostoru prezentována typická řemesla zpracovávající místní suroviny (např. cvokařství)</p>	<p>Řemeslně/prezentačně dobře zpracované expozice s využitím zajímavých prvků; v těchto částech expozic přiměřené množství informací pro běžného návštěvníka; součástí jsou aktivity pro děti a návazné vzdělávací programy, které si školy mohou objednat; pro rodinu v části o přírodě dostatečný prostor ke hře; ukázka typického bytu (včetně figurky Fabiána), dobrá prezentace cvokařství (krátký film + zdařilá expozice ve Stodole); ochotný a příjemný personál, suvenýry, velmi dobré zázemí pro rodiny s dětmi v areálu muzea (dětské hřiště, vyhlídková věž, posezení u rybníka); blízkost městského informačního centra</p>	<p>Část věnovaná přírodě je „jen“ obecně vzdělávací; jednotlivé části expozice jsou spíše izolované a nejsou v nich patrné souvislosti, společné sdělení; v některých částech poněkud stísněný prostor; při první návštěvě může být problém najít hlavní vchod muzea, který není vidět z ulice</p>

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
<p>Expozice <i>Cvokařský veřtat</i> Cvokařské muzeum Starý Rožmitál duben/ květen 2016</p>	<p>Zpřístupnění dochovaného objektu tradiční architektury a prezentace cvokařské řemeslné dílny, která vhodně doplňuje například podobně zaměřenou expozici v Podbrdském muzeu</p>	<p>Velmi zdařilé využití rekonstruovaného tradičního objektu, dobře připravená miniexpozice (veřtat), která prezentuje věci v kontextu, s využitím dobových fotografií a autentických předmětů; vtipné, jednoduché, pro běžného návštěvníka dostatečně autentické; příjemné prostředí, suvenýry - cvočky, včetně pohlednic s tématem sběru hub vstup za dobrovolný příspěvek</p>	<p>Obtížnější orientace, člověk musí chvíli hledat, než muzeum najde; panelová část expozice ve vedlejším objektu není jasně tematicky vyhraněna, nemá jasnou cílovou skupinu, je přehlcena informacemi a člověk se v ní po chvíli ztrácí</p>
<p>Expozice vojenské historie a přírody Brd Muzeum Středních Brd Strašice duben 2016</p>	<p>Historie strašických dělostřelců a vojenského prostoru, v němž cvičili; příroda Brd, mineralogie</p>	<p>Autentický důstojnický byt, ukázky zbraní a munice, dobových předmětů a dokumentů spojených s každodenní vojenskou službou, zajímavé detaily, příběhy (setkání dvou rodáků za války v Africe), zajímavé propojení s částí expozice ve vedlejším objektu – bývalých kasárnách s autentickou (!) vojenskou noclehárnou; fundované informace o tématech expozic na webu muzea; ochotný personál, suvenýry</p>	<p>Část věnovaná přírodě je pro laika příliš odborná a panely nejsou dostatečně strukturovány, běžný čtenář se v nich těžko orientuje, množství informací spíše odradí; část věnovaná vojenské historii je místy prokládána nesouvisejícími exponáty z regionální sbírky (valchy, stříkačka na močůvku, medomet apod.); část expozic a WC umístěny ve sklepních prostorách, kde jsou pro starší návštěvníky hůře přístupné</p>

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
<p><i>Atom Muzeum Javor 51</i></p> <p>Míšov</p> <p>duben/ květen 2016</p>	<p>Součást vojenské historie území, které patřilo ke strategickým územím nejen v rámci bývalého Československa, ale i zemí někdejší Varšavské smlouvy</p>	<p>Unikátní prohlídkový objekt, zasvěcený výklad průvodce, zajímavé propojení témat mírového a válečného využití jaderné energie, jasný apel proti zneužívání jádra k vojenským účelům</p>	<p>Výklad místy příliš odborný; problematická dostupnost prohlídky pouze ve stanoveném termínu (1 prohlídka za týden), kdo se dostaví o chvíli později, má další šanci zase až za týden</p>
<p>Sada větších panelů VLS</p> <p>Třemošná, Padrťské rybníky, Valdek</p> <p>duben a květen 2016</p>	<p>Představují nejnavštěvovanější lokality v minulosti zpřístupněných okrajových částech území bývalého vojenského újezdu</p>	<p>Umístění na strategických místech (poblíž parkoviště, posezení), jsou využity citáty, záznamy z kronik, příběhy, dobové fotografie, dobrá práce s informacemi, místní zdroje (výtvarná i textová část); turisty velmi využívané prvky infrastruktury – téměř všichni návštěvníci, kteří jsou zde poprvé, se u nich zastaví</p>	<p>Podkladová fotografie brání lepší čitelnosti textu; textu není na panelech mnoho, ale je málo strukturovaný, není jasná cílová skupina; někdy chybí pro snazší pochopení popisovaného jednoduchý nákres nebo ilustrace</p>

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
<p>Menší panely u zajímavých míst (např. Kolvín, Hrachoviště, Teslínský klášter)</p> <p>duben a květen 2016</p>	<p>Představují lokality na území bývalého vojenského újezdu, které mají zajímavou historii</p>	<p>Velmi silná vazba k místu, spontánní, nenápadné a neruší genia loci, povzbuzuje k přemýšlení nad historií míst a osudy lidí, aniž by bylo příliš viditelné a narušovalo místo a krajinu; využití místních zdrojů (výtvarná i textová část); krátké, ale výstižné texty, citace, vzpomínky</p>	<p>Někdy nevhodné technické provedení, např. lepení cedulky silikonem na ocelovou tyč – nedrží, padá (Kolvín), není nejednotná forma – v určitých případech však může být naopak výhodou, protože to umožňuje přizpůsobit materiál místu (Teslínský klášter - dřevo a kamení)</p>
<p>Naučná stezka <i>Okolím Komárova</i></p> <p>duben 2016</p>	<p>Částečně zasahuje do území CHKO Brdy – je vedena lokalitou Jedová hora s viditelnými stopami důlní činnosti, zakonzervovanými důlními díly a zachovalými lesními porosty; především o historii dobývání rud a jejich zpracování</p>	<p>Okružní trasa, cca 10km, nenáročný terén; provede návštěvníka kolem zajímavých míst spojených s dolováním, rybníků, podél potoka; využití místních zdrojů (obrazová i textová část); vazba k místu; dobrá dostupnost a umístění u důležitých návštěvnických nástupních míst v této části CHKO (Neřežín apod.), parkoviště, kontejnery</p>	<p>V některých úsecích matoucí trasování (okolí Neřežina a dolu Barbora na Jedové hoře); příliš mnoho témat, někdy i na 1 panelu, v některých částech příliš odborné informace a ne vždy jasně související se zbytkem textu na panelu – části textu mají jiného autora (například téma důlní činnosti a lesů u dolu Barbora), není jasná cílová skupina, některé panely jsou umístěny příliš vysoko</p>

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
<p>Naučná stezka <i>Z Jinec na Olymp Brd</i> duben 2016</p>	<p>Vede místy, kde je možné ukázat fenomény spojované s Brdy a s jejich historií – skalní výchozy, vodní toky (Litavka) a studánky, zpracování těžných rud, paleontologická naleziště, lesy; výhledy na CHKO ze severu</p>	<p>Umístění stezky (!) nabízí v Jincích velmi dobrou alternativu k části území na opačné straně hlavní silnice, která je sice už v CHKO, ale je návštěvníkům trvale uzavřena – vojenský výcvikový prostor; provází zajímavými místy na trase (vysoká pec Barbora, skály, naleziště trilobitů, výhledy, místa spjatá s pověstmi – Fabiánova zahrada);</p>	<p>Trasa 17,3km je hodně dlouhá, navíc není okružní; část stezky na běžného návštěvníka působí spíše jako venkovní školní učebna, je zaměřena příliš didakticky, na cílovou skupinu školních dětí (panely k ekosystémům)</p>
<p>Průvodce <i>Brdy opět otevřené</i> Jan Hajšman, Starý most 2015 duben a květen 2016</p>	<p>Podrobný tištěný průvodce po území celé CHKO</p>	<p>Dobře zpracovaný materiál, 350 hesel a 300 fotografií, praktický formát, dobrý rejstřík; pro návštěvníka výborný pomocník při objevování území CHKO, který obsahuje informace o přírodních i kulturně-historických zajímavostech, nahrazuje velké panely v terénu</p>	<p>Poměrně vysoká cena (300 Kč) pokud člověk plánuje krátkou návštěvu, při delší návštěvě či opakovaných návštěvách se však vyplatí; prezentuje místa bez ohledu na to, zda jsou v přístupném či nepřístupném prostoru (např. studánka poblíž hájovny Krejčovka)</p>

Konkrétní interpretace	Tematické propojení s Brdy	Silné stránky	Slabé stránky
<p>Brožurka <i>CHKO Brdy – Ostrov horské přírody uprostřed Čech</i></p> <p>AOPK ČR – RP Střední Čechy, Správa CHKO Brdy</p> <p>duben/ květen 2016</p>	<p>První oficiální tištěný materiál k nově vzniklé CHKO; kromě popisu přírodních fenoménů informuje také o péči o území a cílech ochrany přírody v CHKO Brdy</p>	<p>Zajímavě graficky zpracováno, jednoduché, srozumitelné, přehledně strukturované, velmi dobré fotografie; velmi dobrý stručný materiál k území CHKO nahlížený očima ochrany přírody</p>	<p>Podkladová fotografie ztěžuje čitelnost textu v barevných polích; distribuce - není zatím dostupný běžnému návštěvníkovi; má-li být poskytován zdarma, je v tomto provedení dost nákladný pro vydavatele; jedná se spíše o propagační materiál AOPK ČR a území CHKO, ale ne o běžný turistický materiál – pro takový účel by musel být přizpůsoben potřebám návštěvníka</p>

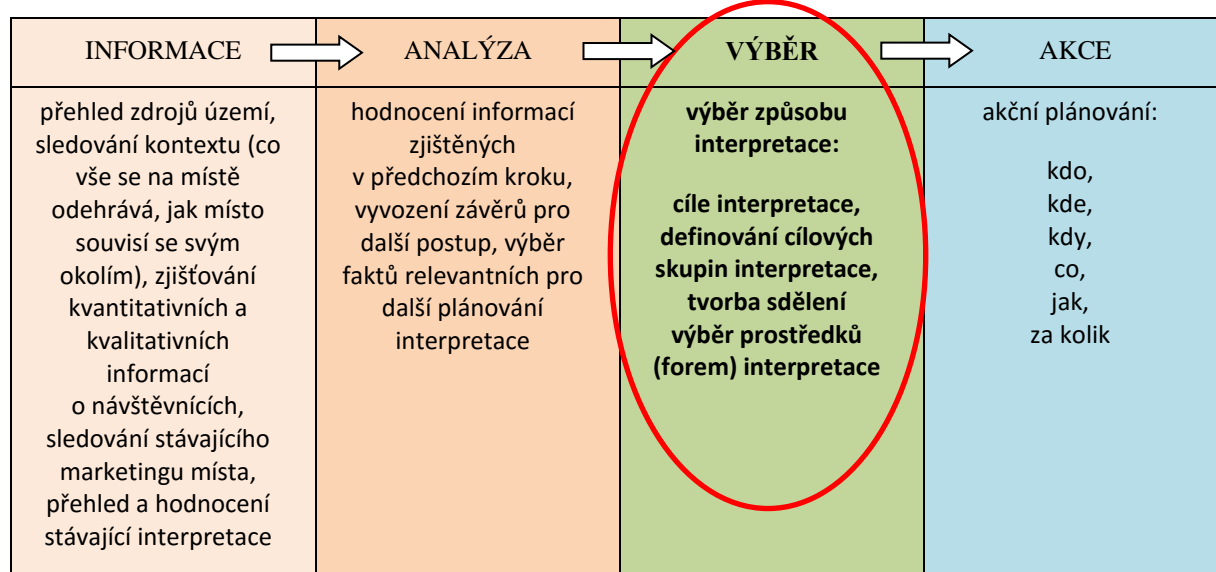
Interpretační plán CHKO Brdy – plánovací část

Obsah

IP CHKO Brdy - Plánovací část	41
Účel a cíle interpretace	41
Cílové skupiny interpretace a práce s nimi	44
Klíčová sdělení	46
Prostředky interpretace	50
Doporučení k omezení negativních dopadů návštěvnosti na místní dědictví	56
Doprovodná infrastruktura a služby	59
Rozvojové lokality a jejich vhodné využití	65
Odhad vývoje využití území CHKO	72
Zásady řešení publicity CHKO	75

IP CHKO Brdy - Plánovací část

Plánovací část interpretačního plánu jako fáze v celém plánovacím procesu:

Tuto část plánu je potřeba chápat jako logickou součást plánovacího procesu. V plánovací části vycházíme ze zjištění analytické části plánu a potřebujeme stanovit rámec interpretace: k čemu má interpretace sloužit, komu je určena a jakou bude mít podobu.

Účel a cíle interpretace

Účel interpretace v CHKO Brdy

proč interpretace vzniká, k čemu má sloužit

Způsob jakým je CHKO Brdy prezentována ovlivňuje naplňování poslání CHKO Brdy a cílů ochrany přírody, běžnou hospodářskou činnost i aktivity subjektů cestovního ruchu v území. Jedním z podnětů ke vzniku interpretačního plánu je proto snaha předcházet ve zdejších velkoplošném chráněném území případným střetům s cestovním ruchem všude tam, kde je to možné, případně již existující negativní dopady cestovního ruchu v území omezit. K tomu mohou napomoci opatření na usměrnění pohybu návštěvníků v CHKO Brdy a aktivní ovlivňování očekávání návštěvníků, stejně jako jejich směřování k žádoucímu chování.

Interpretace nabízí jednu z možností, jak na návštěvníka působit a pokusit se jeho chování ovlivnit.

Všechny střety zájmů a potřeby komunikace na území CHKO nelze řešit pomocí interpretace (viz *Příloha 4 Skupiny návštěvníků, dosavadní problémy a střety, možnosti interpretace*). V případech, kde usměrnění či ovlivnění chování možné je, je ke stanovení vhodných forem interpretace nutné 1) určit si cíle, kterých chceme v oblasti interpretace dosáhnout a 2) znát konkrétní skupiny návštěvníků, které chceme interpretací oslovit.

Cíle interpretace v CHKO Brdy

čeho chceme interpretací dosáhnout, jak má působit na návštěvníky, co by si měli návštěvníci odnášet a) v oblasti znalostí, b) postojů (emocí) a c) jak by interpretace měla ovlivnit jejich chování

Při stanovování cílů interpretace bylo nezbytné vzít v úvahu účel, za jakým je interpretace v území CHKO plánována, obecné a komunikační cíle ochrany přírody a lesních hospodářů na území CHKO i zájmy dalších zainteresovaných stran (stakeholderů) jako jsou obce, památkové instituce apod. (viz Příloha 2 Zájmy v území, cíle ochrany přírody a lesních hospodářů).

Na jejich základě lze formulovat následující **OBECNÝ CÍL** interpretace v CHKO Brdy:

Pomoci návštěvníkům (místním i přespolním) vnímat význam a krásu krajiny Brd, uvědomit si provázanost jejích jednotlivých částí, které společně přispívají k její jedinečnosti, ocenit tuto jedinečnost i snahy o její uchování ze strany ochrany přírody, lesních hospodářů, obcí, muzeí i dalších subjektů, a dát tak návštěvníkům možnost přispět k její ochraně a zachování.

Pro dosažení tohoto obecného cíle interpretace pak byly stanoveny **dílčí cíle**, a to v oblasti vzdělávací, emoční a v oblasti chování:

VZDĚLÁVACÍ (= co by si měl návštěvník uvědomit nebo pochopit)

uvědomit si význam zdejší krajiny v kontextu České republiky, důvody, které vedou náš stát k její ochraně, i roli, kterou mohou jako občan a návštěvník CHKO sehrát při jejím zachování

- = **pochopit, že výjimečnost CHKO Brdy a zdejší krajiny spočívá v nezastavěnosti území bývalého vojenského újezdu a v tom, že se toto území zatím podařilo zachovat bez jinde běžné návštěvnícké infrastruktury a služeb turistického ruchu**
- = **uvědomit si, že CHKO Brdy je jedním z mála míst v našem vnitrozemí, kde lze zažít ticho a tmu bez jinde běžných rušivých vlivů**
- = **nahlédnout proměny krajiny Brd v čase i provázanost jednotlivých částí této krajiny, které společně přispívají k její jedinečnosti** (geologie a geomorfologie, důlní a lesnická činnost, využívání vodních zdrojů, vojenská historie, ochrana přírody a památek)
- = **uvědomit si na první pohled skrytou křehkost a zranitelnost přírody a krajiny Brd, která je ovlivňována nejen klimatickými změnami, ale také jednotlivými, zdánlivě nesouvisejícími rozhodnutími člověka** (geologické a klimatické podmínky, přírodní katastrofy, extrémní počasí, tlak člověka na využití území)
- = **uvědomit si, že ochranné i lesnické zásahy do zdejší krajiny, které se mohou na první pohled zdát radikální, jsou nezbytnou součástí ochrany a péče o jedinečnou přírodu a krajinu Brd** (kácení porostů v mýtním věku, žárový management dopadových ploch)
- = **uvědomit si, že zvolit správný přístup vedoucí k dlouhodobě úspěšné ochraně a péči o přírodní i kulturně-historické hodnoty CHKO Brdy je velmi složité, protože často existuje řada naprosto odlišných řešení, jejichž přínos se může projevit až po mnoha desetiletích, přičemž významnou roli při rozhodování vždy hrají i momentální ekonomické zájmy** (změna druhové skladby lesů, úpravy vodního režimu včetně melioračních a protipovodňových opatření, vhodná intenzita využití území z hlediska cestovního ruchu)
- = **pochopit, proč je důležité podporovat péči o nezaměnitelného ducha místa a jedinečnou krajinu Brd, biotopy na ni vázané a organismy, které ji obývají, z veřejných zdrojů**

- = **uvědomit si, že omezení pro pohyb návštěvníků a pro budování návštěvnické infrastruktury uvnitř území jsou důležitou součástí ochrany a péče o CHKO Brdy, a tím, že omezení respektují, se aktivně podílím na ochraně a péči o jedinečnou přírodu a krajinu Brd i všech přírodních a kulturních hodnot území**

EMOČNÍ (= co by měl návštěvník pocítit na místě, s jakými pocity by měl odjíždět)

pocítit osobní vazbu ke krajině Brd a touhu něco pro její zachování udělat

- = **pocítit kouzlo zdejší nezastavěné krajiny, která nabízí zážitek ticha, samoty a skutečné tmy, je největším lesnatým územím uprostřed České republiky a jejíž výjimečnost spočívá i v tom, že se dochovala bez jinde běžné turistické infrastruktury uvnitř území**
- = **pocítit respekt a úctu k silám přírody, které v průběhu milionů let pomáhají formovat jedinečnou krajinu Brd, k historickým událostem, které jsou s touto krajinou neodmyslitelně spjaty a k osudům i práci lidí, kteří k jejímu formování a uchování svým dílem přispěli a přispívají**
- = **cítit potřebu přispět k zachování kouzla jedinečné krajiny i ducha Brd a být ochoten se proto vzdát i některých služeb a infrastruktury v území CHKO, které bych jako návštěvník jinde vyžadoval**
- = **pocítit uspokojení z toho, že jsem přispěl k ochraně přírodních a kulturně-historických hodnot zdejšího území**
- = **cítit potřebu se vrátit – obnovit hezké zážitky a získat další**
- = **přát si zůstat v regionu déle, přispět místní komunitě a ekonomice**

V OBLASTI CHOVÁNÍ (= co by měl návštěvník udělat, k jakému chování jej chceme motivovat)

respektovat hodnotu krajiny Brd a osobně přispět k jejímu zachování pro příští generace

- = **objevovat historický význam místa a vytvářet si osobní vazby k tomuto území**
- = **obdivovat skály, kamenná moře, paleontologická naleziště, rybníky, potoky a prameny, vřesoviště, mokřady a lesy i jinou živou přírodu, ale nepoškozovat je**
- = **využívat omezenou návštěvnickou infrastrukturu, která je k dispozici, ale nepoškozovat ji, uklízet po sobě a odnášet odpadky**
- = **respektovat omezení parkování, vjezdu motorovými vozidly, vstupu do zakázaných zón, pohybu mimo značené cesty, a tím aktivně přispívat k ochraně přírodního dědictví i bezproblémovému provozu hospodářské činnosti, které jsou součástí praktické péče o území CHKO, včetně těch nejcennějších lokalit**
- = **dodržovat omezení sportovních aktivit, které je jedním z ochranných opatření**
- = **respektovat správce území, ty, kdo o území pečují, i jiné skupiny návštěvníků, které v území potkám**
- = **kladně referovat o přírodě a krajině Brd, péči o ně, i pohostinnosti oblasti.**

Cílové skupiny interpretace a práce s nimi

určení cílových skupin návštěvníků, na které se bude zaměřovat interpretace, odůvodnění výběru, specifika těchto skupin návštěvníků

Vymezení cílových skupin je pomocným nástrojem pro efektivní komunikaci a je velmi důležité při vytváření a realizaci jakýchkoli interpretací (návštěvnícké trasy, informační materiály, panely a další produkty) v území.

Při výběru cílových skupin interpretace bylo kromě znalosti návštěvníků, kteří se v území pohybují, velmi důležité mít na paměti účel vzniku interpretačního plánu v CHKO Brdy a z něj vycházející cíle interpretace (viz předcházející části textu). Bylo také třeba zvážit, zda vůbec, případně do jaké míry je šance jednotlivé skupiny návštěvníků interpretací oslovit.

Informace o skupinách návštěvníků důležitých z hlediska přípravy a tvorby interpretace vycházejí z podkladů analýzy (především zjišťování toho, jaké skupiny návštěvníků se v území pohybují a informací získaných od návštěvníků během průzkumů v terénu), doplňujících diskusí se zástupci VLS, AOPK ČR – SCHKO Brdy a členů pracovní skupiny pro přípravu Interpretačního plánu.

Bližší charakteristiku návštěvníků CHKO Brdy uvádí *Příloha 3 Charakteristika jednotlivých skupin návštěvníků, jejich potřeby a očekávání*. Z *Přílohy 4 Skupiny návštěvníků, dosavadní problémy a střety, možnosti interpretace* je pak zřejmé, že u všech zjištěných skupin návštěvníků existují určité třecí plochy mezi očekáváními, potřebami, způsobem pohybu a jejich chováním na jedné straně a zájmy ochrany přírody, především praktického managementu a/nebo provozu běžné lesní hospodářské činnosti v území na straně druhé. Všechny skupiny návštěvníků CHKO Brdy mohou také přímo či nepřímo ohrozit zachování místního přírodního i kulturně-historického dědictví a genia loci Brd, které jsou velmi důležité pro rozvoj vhodných forem cestovního ruchu v území. Existují tedy problémy a témata, které je třeba komunikovat.

Některé z běžných skupin návštěvníků uvedených v Přílohách 3 a 4 nejsou interpretaci otevřeny a šance oslovit je, je proto velmi malá. Existuje pouze možnost ovlivnit mínění ostatních o těchto skupinách a tak se pokusit nepřímo ovlivnit i jejich chování (medializace problémového chování a jeho důsledků – například velké riziko vzniku požárů, nebezpečí úrazu, poškození předmětů ochrany). Většinou jde o uzavřené skupiny, které mají vlastní program (např. „čundráci“, horolezci), skupiny charakteristické určitým extrémním chováním (čtyřkolkáři, adrenalinoví cyklisté) nebo návštěvníky, kteří přijíždějí do území na velmi omezený čas, v přesně stanovenou dobu a s naprosto jasným cílem (sběrači, účastníci hromadných sportovních akcí).

Někteří návštěvníci mohou patřit do několika různých skupin zároveň, a zatímco v určitých případech je lze oslovit velmi těžko, u jiné formy návštěvy můžeme mít větší šanci: např. člověka, který přijde kvůli sběru hub, oslovíme interpretací těžko, ale pokud sem přijede na cyklistický výlet s vnoučetem, nabízí se nová příležitost.

U některých skupin návštěvníků je obecně šance na oslovení větší. Tito návštěvníci sem přijíždějí trávit svůj volný čas, jsou otevřeni novým zážitkům a poznatkům a ve většině případů mají v rámci své návštěvy možnost změnit plány. Jsou to skupiny, které území CHKO navštěvují nejčastěji a ve větším počtu a dá se u nich s velkou pravděpodobností předpokládat, že je budou navštěvovat i v dalších letech.

Z těchto skupin jsme pak zformovali výsledné cílové skupiny interpretace, na které je vhodné se při komunikaci s návštěvníky zaměřit. Podrobnější informace o těchto cílových skupinách uvádí *Příloha 8 Cílové skupiny interpretace – společné potřeby a očekávání jednotlivých skupin*.

Vybranými cílovými skupinami interpretace v CHKO Brdy jsou:

- **Sportovci** – především výkonnostní, ale částečně i kondiční cyklisté. Při průzkumech návštěvnosti v CHKO v roce 2016 uvedlo sportování jako jeden z důvodů návštěvy Brd 66 % všech cyklistů (před turistickou sezónou to bylo dokonce 77 %). Lze očekávat, že v následujících letech se budou mezi sportovci vyskytovat častěji i běžci. Běžkaři, horolezci a vyznavači další sportů, kteří se v CHKO Brdy také vyskytují, tvoří jen zanedbatelnou část skupiny sportovců a šance oslovit je interpretací je navíc velmi malá.
- **Turisté** – skupinu společně tvoří jednodenní pěší výletníci, cykloturisté a milovníci pobytu v divočině (vícedenní přechody s bivakováním). Podle zjištění v rámci průzkumů návštěvnosti tvoří jednodenní pěší výletníci 48 % všech návštěvníků, cykloturisté, tedy cyklisté, kteří nepřijedou sportovat, tvoří 34 % všech cyklistů (14 % všech návštěvníků), milovníků pobytu v divočině přijelo 6 %.
- **Rodiny s dětmi** – přistupujeme k nim jako k samostatné skupině, která má zcela specifické potřeby a očekávání a z hlediska interpretace je velmi důležitá – podle zjištění průzkumů tvoří rodiny s dětmi 22 % návštěvníků
- **Návštěvníci se zájmem o určité téma** – tuto skupinu tvoří zájemci o vojenskou historii, o paleontologii, o přírodu, a do budoucna lze očekávat nárůst o další specifické skupiny. Návštěvníků, kteří v průzkumu prohlásili, že by měli zájem o vojenskou historii, bylo celkově 26 %, během prázdninové průzkumu dokonce 51 %.
- **Organizované skupiny** – zejména školy a organizované skupiny seniorů, ale také skautské skupiny. Školní skupiny i skupiny seniorů jsou běžné mimo hranice CHKO, v území CHKO se zatím pohybovaly méně. V průběhu roku 2016 se však přímo v území objevovaly častěji (např. Správa CHKO evidovala zájem škol a skupin seniorů o exkurze s průvodcem) a lze očekávat jejich další nárůst. Jedná se o významné cílové skupiny z hlediska plánovaného Centra lesní pedagogiky VLS v Obecnici, Domu přírody Brd Tři trubky i osvětové činnosti AOPK ČR - Správy CHKO Brdy.

Klíčová sdělení

odůvodnění výběru témat a klíčových sdělení, na která bude navazovat interpretace a která by si návštěvníci měli odnést; výběr těchto sdělení musí logicky navazovat na potenciál území, definované cíle a cílové skupiny interpretace

Klíčová sdělení představují to, co by si měl návštěvník z CHKO Brdy odnést v jednotlivých oblastech interpretace. Jedná se o vytyčení jakýchsi opěrných bodů v dlouhém seznamu přírodního a kulturně-historického dědictví, které lze v oblasti CHKO a jejím nejbližším okolí interpretovat.

Klíčová sdělení se dále rozpracovávají do dílčích sdělení a příběhů, které budou strukturovat návštěvníkovu zkušenost. Strukturování sdělení je nevyhnutné z hlediska procesu učení a vnímání každého člověka. Schopnost člověka vnímat nové informace je omezená – nejnovější poznatky z oblasti komunikace a mentální kapacity návštěvníků ukazují, že větší počet sdělení než 3-4 dnes nedokáže většina běžných lidí zachytit, uvědomit si a zařadit.

Klíčová sdělení však nejsou slogany, které by se měly doslova kopírovat a v této podobě objevit na všech interpretačních materiálech (!). Jejich úkolem je co nejlépe postihnout tematické souvislosti a obsahově vymezit, co budeme návštěvníkovi sdělovat. Tvůrce interpretace si je pak dále rozpracuje sám. **Představují důležité vodítko, určují směr, od kterého by se tvůrce interpretace neměl odchýlit.**

Přehled všech sdělení je uveden níže, samostatně také jako *Příloha 9 Klíčová sdělení*.

Hlavní sdělení

Cílem hlavního sdělení je shrnout to, čím jsou Brdy jedinečné. Spojení skutečnosti, že se jedná o nejvyšší pohoří v českém vnitrozemí, převážně neobydlené a nezastavěné území s vojenskou historií a faktu, že prostředí pozměněné činností člověka se stalo domovem pozoruhodné přírody, kterou dnes chráníme, tvoří základ unikátnosti Brd. Hlavní sdělení tyto jednotlivé body propojuje do jednoho celku:

Brdy jsou rozsáhlý ostrov horských lesů uprostřed Čech, který člověk po staletí využívá, mění, ale neobývá. Nabízejí tak nejenom jedinečný návštěvnícký zážitek, ale vytváří i prostor přírodě, kterou je potřeba respektovat a chránit – připomínají nám, že existují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout.

Dílčí sdělení

Podrobnější, dílčí sdělení dále rozvíjejí, dokládají a strukturoují výše uvedené hlavní sdělení:

1. Díky **neobvyklým přírodním podmínkám** zůstávaly Brdy po dlouhou dobu nehostinným ostrovem uprostřed Čech, který člověku sice nabízel své přírodní bohatství, ale k trvalému osídlení ho příliš nelákal.
 - a. Krajina Brd je výsledkem geologických procesů, které probíhaly po stovky milionů let. **Jedinečné svědectví o dávné minulosti podávají nejenom zkameněliny, ale i kamenná moře, skalní výchozy, či vytěžené horniny.** Setkáme se s nimi při putování Brdy i při návštěvách okolních muzeí.
 - i. **Z Brd pochází nejstarší okem viditelné zkameněliny na světě**
Kodymirus vagans a *Kodymirus kockurus*.

- ii. **Dokladem složení zdejšího podloží je zvláštní načervenalý povrch lesních cest, stejně jako kyselá přičuť vody z mnoha brdských studánek.**
 - iii. **Skály a kamenná moře jsou viditelným pozůstatkem dávné geologické minulosti Brd.** Mnoho návštěvníků vůbec nenapadne, že jsou také **domovem velmi zajímavých rostlin a živočichů a jedním z nejcitlivějších přírodních biotopů CHKO.**
- b. **V Brdech, které jsou nejvyšším pohořím ve vnitrozemí Čech, můžeme vidět, jak nadmořská výška, horské podnebí a geologické podloží chudé na živiny ovlivnily kvalitu a množství vody, úrodnost půdy, podobu lesů, zastoupení zajímavých rostlin a živočichů, a tím předurčily i možnosti osídlení a využití zdejší krajiny člověkem.**
- i. **Brdy jsou nejvyšším pohořím ve vnitrozemí Čech** a mnoho návštěvníků překvapí, že se zde setkávají s drsným počasím, náročným terénem i rostlinami a živočichy, které znají spíše z našich pohraničních hor.
 - ii. Nепrostupné lesy, močály, bažiny a žádné cesty – díky tomu byly Brdy osídlovány se značným zpožděním a **lidé se usazovali hlavně na okrajích Brd, kde byla úrodnější půda.** Vznik osad v brdských hvozdech souvisel často s lesními řemesly.
 - iii. **Lidé využívali zdejší nerostné bohatství** v podobě rud, lesy plné zvěře sloužily jako zdroj dřeva, dřevěného uhlí, potaše či dehtu a brdské vody poháněly mlýny, hamry, hutě a doly v okolí.
- c. **Brdy mohou sloužit jako ukázka toho, jak se člověk vypořádává s řadou přírodních jevů** – od lesních kalamit přes bleskové povodně až po extrémní sucha.
- i. **Výsledkem reakce člověka na přírodní kalamitu jsou například rozsáhlé plochy stejnověkých lesních porostů v určitých částech území CHKO.**
 - ii. **Extrémní počasí** v posledních letech stále častěji **otevřít debaty o hospodaření s vodou v krajině** a důležitým tématem je zvyšování schopnosti krajiny zadržovat vodu.
2. Dlouhodobá izolovanost od okolního světa a činnost armády po sobě v Brdech zanechaly **netušené přírodní a historické poklady**, které jinde u nás nejsou dostupné v takové míře nebo vůbec.
- a. **Dnešní tvář Brd významně ovlivnila armáda, která velkou část území téměř na sto let pro veřejnost uzavřela a část využívá dodnes.** Díky tomu **krajina v CHKO zůstala většinou neobydlená a vznikly zde pozoruhodné přírodní biotopy.**

- i. **Nezastavěnost většiny území CHKO je nejzajímavějším fenoménem tohoto chráněného území** – nejsou zde obce, veřejné komunikace ani jinde běžné turistické služby.
 - ii. **Na dopadových plochách bývalých vojenských střelnic v Brdech vznikla díky odlesnění, střelbě a požárům nejrozsáhlejší horská vřesoviště** v České republice.
- b. **Zdejší lesy, které tvoří nejrozsáhlejší lesnatou plochu ve vnitrozemí Čech, ukrývají rozmanité zbytky původních přírodních lesních porostů** (horských květnatých bučin, suťových lesů, borů na skalách a kamenných mořích i potočních luhů a podmáčených smrčín). Pečovaly o ně celé generace lesníků, jejichž zkušenosti a každodenní práce rozhodují o zdraví a budoucnosti brdských lesů i dnes.
- i. **Lesy v CHKO Brdy jsou nejen součástí nejrozsáhlejší lesnaté plochy ve vnitrozemí Čech**, ale i územím, kde se stále hospodáří. **Těžba dřeva je tak běžnou aktivitou, se kterou se návštěvník v CHKO setká.**
 - ii. **Přestože velkou plochu lesů v CHKO zauímají smrkové monokultury, najdeme zde i zbytky cenných přírodě blízkých lesních porostů.** Jedním z nejdůležitějších úkolů Správy CHKO ve spolupráci s lesními hospodáři je přeměna druhového složení lesů (především nepůvodních smrkových monokultur) ve větší části území.
 - iii. **Dlouhodobé zkušenosti generací lesníků a zkoumání nových pěstebních postupů vedou k tomu, že si dnes lesní hospodáři dovedou poradit s řešením lesních kalamit, a díky zavádění přírodě blízkých postupů hospodaření** (přeměna druhového složení lesů, ochrana půdy) je také omezeno do budoucna.
- c. **V Brdech najdeme památky na významné události z nedávné historie naší země i nenápadná mementa lidských osudů.** Připomínají nám věci, na které bychom neměli zapomenout, i lidi, kteří přispěli k obraně a ochraně těch nejzákladnějších lidských hodnot – mnohdy za cenu velkých osobních obětí.
- i. **Brdy hrály zásadní roli v dramatických obdobích naší nedávné historie.** Dokládají to vojenské objekty z dob první republiky i německé okupace, památníky odbojářů, zbytky obcí vysídlených nacistickými i komunistickými úřady, bývalý sklad jaderných zbraní okupačních sovětských vojsk či plány na umístění amerického radaru.
 - ii. Drobné připomínky starší i novější historie území a osudů lidí s ním spjatých (zaniklé obce, osobnosti místního života) nám **přibližují hodnoty, na něž bychom neměli zapomenout – jako je odvaha, svoboda či obětavost.**

3. **Brdy dnes nabízejí mnoho příležitostí a jejich budoucí podoba záleží na dohodě správců a hospodářů v území, i na každém z nás.**
- a. Území CHKO Brdy nabízí **jedinečnou příležitost zažít přímo uprostřed Čech kouzlo divoké nezastavěné krajiny bez všudypřítomných výdobytků moderní civilizace.** Dává nám možnost zažít samotu, dokonalé ticho i tmou, které z našich měst a obcí už téměř neznáme.
 - i. **Díky nepřítomnosti staveb a turistických služeb na většině území CHKO nám zejména střední část Brd dává příležitost okusit „nepřikrášlený“ pobyt v přírodě a dokázat si, že něco vydržíme, protože jsme zde nuceni spoléhat se více sami na sebe.**
 - ii. **Prožitek samoty, ticha a tmy bez rušivých zdrojů světla, který byl běžný pro nespočet generací našich předků, je dnes vzácný.** Pokud jej chceme zažít, musíme jej cíleně hledat a střední část Brd ho jako jedno z mála míst uprostřed Čech nabízí dodnes.
 - b. **Jedinečnost Brd se podaří zachovat pouze tehdy, pokud dokážeme ocenit jejich „necivilizovaný“ charakter, respektovat omezení týkající se pohybu v území, obejít se bez nabídky služeb a těšit se z přírodních krás Brd, aniž bychom je, byť neúmyslně, ničili.**
 - i. **Ochrana nenápadných brdských fenoménů jako je nezastavěnost krajiny, ticho či tma je velmi složitá.** Tyto typické fenomény patří v CHKO Brdy k nejzajímavějším, ale bohužel i k nejohroženějším.
 - ii. **Ochota návštěvníků CHKO Brdy strpět určitá omezení je velmi důležitým aktivním příspěvkem k ochraně historického dědictví a přírodních hodnot tohoto území, i bezpečnosti všech jeho uživatelů.**
 - iii. **Zakázané zóny představují nedílnou součást zdejšího vojenského historického dědictví a přispívají k zajištění bezpečnosti návštěvníků i ochraně přírodních krás citlivého území.**
 - c. **Bez opakovaných a radikálních zásahů člověka ztratí krajina Brd část své dnešní krásy.** Tyto zásahy, které mohou být nákladné, otevírají prostor pro spolupráci i diskuse o tom, jaká řešení jsou pro zachování přírodních hodnot území nejlepší.
 - i. **Údržba dopadových ploch řízenými požáry je názornou ukázkou situace, kdy pro zachování celého ekosystému musí uhořet jednotlivci. Bez podobných zásahů by však jedinečné ekosystémy zdejších vřesovišť zanikly.**
 - ii. **Praktická opatření na ochranu přírody a krajiny Brd (pastva, žárový management, změna vodního režimu krajiny či druhové skladby lesa) jsou pro ochranu přírody, lesníky/hospodáře, obce i odborníky z různých oborů jedinečnou příležitostí ke spolupráci při hledání nevhodnějších přístupů v péči o zdejší území.**

Prostředky interpretace

návrh konkrétních způsobů interpretace jednotlivých sdělení pro dané skupiny návštěvníků

Návrh prostředků

Níže uvedená tabulka využití prostředků interpretace přiřazuje jednotlivým sdělením vhodné prostředky interpretace. Zde je stručný komentář k tomu, jak navrhované prostředky chápat. Podrobněji jsou rozpracovány v rámci Aplikační části tohoto plánu.

Dům přírody (DP) Brd

Expozice v Domě přírody Brd má prezentovat CHKO Brdy jako celek a vycházet ze sdělení interpretačního plánu. Všechna sdělení (klíčová i dílčí) by v Domě přírody Brd měla být zmíněna, i když některá nebudou například v expozici rozpracována do větší hloubky. Úkolem Domu přírody je mimo jiné návštěvníky směřovat k dalším částem infrastruktury (například poskytnout informaci, že více o lesních řemeslech se dozví na naučné stezce Lipovsko a v expozicích místních muzeí) či prezentovat omezení, s nimiž se v CHKO návštěvník setká a pravidla, kterými by se návštěvník při pobytu v CHKO měl řídit.

Naučná stezka

Princip klasické naučné stezky spočívá v tom, že návštěvník panely absolvuje v určitém pořadí, tedy jde v určitém směru a měl by si prohlédnout všechny panely na její trase. To v Brdech naráží na řadu obtíží, proto zde pod pojmem „naučná stezka“ rozumíme spíše tematicky zaměřené panely spojené do určité trasy. Návštěvník je ale nemusí absolvovat v přesně stanoveném pořadí a jednotlivé panely fungují i samostatně. To, co zůstává zachováno, je skutečnost, že naučná stezka má společné téma, návštěvníkovi přibližuje jedno, případně několik málo dílčích sdělení a využívá autentická místa a fenomény, kde lze konkrétní sdělení dobře ilustrovat. Tomu pak odpovídají i uvedené lokality (například NS Jordán se zaměřuje na management vřesovišť na dopadových plochách a vojenskou historii nebo Lesnická naučná stezka je situována v okolí připravovaného Centra lesní pedagogiky VLS v Obecnici).

Zejména pro pěšího návštěvníka představují jednu ze skutečných výzev CHKO Brdy velké vzdálenosti, které musí při objevování území překonávat. Zajímavé fenomény a na ně navázané trasy naučných stezek jsou mnohdy hluboko v území CHKO a trasy jsou poměrně dlouhé. Z tohoto důvodu je nutné umožnit návštěvníkovi absolvovat různě dlouhé části trasy naučné stezky podle jeho kondice, nezávisle na tom odkud přišel nebo přijel na kole.

Jinou výzvou z pohledu vedení naučných stezek je pyrotechnická očista území. Přesné trasování bude třeba upřesnit se správcem území až po jejím dokončení.

Exkurze s průvodcem

Může se jednat o pravidelné prohlídky v tradičních prohlídkových objektech, jako jsou místní muzea (která tyto služby již nabízejí) nebo příležitostné terénní exkurze s proškoleným místním průvodcem či odborníkem – např. pracovníkem Správy CHKO či lesníkem.

Web

základní prezentace území, která by měla pro potenciálního i skutečného návštěvníka vytvářet celistvý obraz území CHKO Brdy. Měla by obsahovat všechna sdělení a souvislosti a nabídnout mu i podrobnější informace, které není v terénu nutné prezentovat všem a návštěvník si je v případě zájmu může snadno dohledat.

Podobně jako Dům přírody Brd by i web má návštěvníka směřovat k dalšímu objevování CHKO Brdy (tj. toho, co je možné nabídnout a není v rozporu se zájmy ochrany přírody a lesním hospodářským provozem – viz zdroje interpretace, či jinými omezeními, která jsou v území platná). Web by měl návštěvníkovi poskytnout potřebné základní turistické informace o území, do kterého jede (dostupnost, orientace, služby, omezení, s nimiž se v CHKO setká). Měl by také prezentovat vhodná pravidla chování při návštěvě a pobytu v CHKO.

Odkazy na: stávající osvědčené a funkční weby informačních center, muzeí, spolků apod., které podávají podrobnější informace o konkrétních lokalitách či tématech

Digitální průvodce

On-line/off-line průvodce (např. nakoleipesky.cz, izi TRAVEL) naučnou stezkou, trasou či územím. Průvodce funguje na principu volně stažitelné aplikace do mobilního telefonu. Aplikace umožňuje tvořit prohlídky po objektech a venkovní trasy. Trasy jsou zaznačeny v mapě, jednotlivá zastavení mají svůj popis, fotografie a audio stopu. Prohlídky po objektech nejsou vázány na mapu. Trasy a prohlídky mohou být zdarma nebo zpoplatněny, záleží na tvůrci.

Návštěvnícká mapa CHKO Brdy

Jednoduchá návštěvnícká mapa Brd s lokalizací jednotlivých fenoménů (pouze těch, které je vhodné ukazovat – viz zdroje interpretace) a jednoduchým popisem. Mapa umožňuje směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit. Bude zahrnovat přírodní, historické i kulturní dědictví oblasti, které bude stručně představeno v souladu se sděleními, která definuje interpretační plán. Mapa by měla mít formu trhacího bloku A3 a místy její distribuce by tak byla turistická informační centra po obvodu CHKO, muzea a ubytovatelé. Mapa musí obsahovat také jasně vyznačené oblasti se zákazem vstupu a pravidla chování v CHKO.

Hledačka

Aktivita pro vyznavače hledaček (questingu), které jsou podobné šipkované či hledání „pokladu“. Krabičky s „pokladem“ by měly být vždy umístěny v objektu, kde je někdo vydá a bude se o ně starat (Dům přírody, knihovna, muzeum, informační centrum, Centrum lesní pedagogiky). Přímo v území CHKO pouze na místech, kde bude zajištěna údržba hledačky i krabičky (areál Domu přírody, odpočívadla, na která někdo pravidelně dohlíží a kontroluje je apod.)

Fabiánův pas

Tato aktivita je určena především pro rodiny s dětmi, případně dětské kolektivy, které mají možnost území opakovaně navštěvovat a s pasem pracovat. Jejím cílem je pomáhat vést děti k tomu, aby se chovaly v území podle pravidel, učily se respektovat přírodu, dokázaly odhadnout své síly a oceňovaly dovednosti spojené s pobytem v přírodě. Pas je inspirován sbíráním skautských „bobříků“ a umožňuje připomínat dětem i vlastnosti spojené s interpretací území – například odvahu nebo vytrvalost (viz dílčí sdělení 2c). Základem pasu je série tzv. hledaček (questů). Ty jsou vždy obsahově věnovány určitě

žádoucí vlastnosti (vytrvalost) či pravidlu správného chování a odpovídají tomu i jejich trasy. Fabiánův pas je v následující tabulce sdělení a prostředků sice vysloveně zmíněn jen u sdělení 3b, které se nejvíce týká zapojení návštěvníka do ochrany území, ale texty jeho hledáček mohou pracovat i s ostatními sděleními.

Využití prostředků interpretace

Přehledovou tabulku uvádějící všechna podrobnější sdělení a k nim příslušné prostředky interpretace najdete v Příloze 10 Klíčová sdělení, vhodné prostředky interpretace a lokality, kde sdělení prezentovat.

Klíčové sdělení 1

Díky **neobvyklým přírodním podmínkám** zůstávaly Brdy po dlouhou dobu nehostinným ostrovem, který člověku sice nabízel své přírodní bohatství, ale k trvalému osídlení ho příliš nelákal.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
a) Krajina Brd je výsledkem geologických procesů, které probíhaly po stovky milionů let. Jedinečné svědectví o dávné minulosti podávají nejenom zkameněliny, ale i kamenná moře, skalní výchozy, či vytěžené horniny. Setkáme se s nimi při putování Brdy i při návštěvách okolních muzeí.	Expozice DP Brd Naučná stezka / trasa s panely Web Exkurze s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Brd	DP Brd Tři trubky a okolí – Brauchitchova vyhlídka Jindřichova skála NS Tok Kočka Jedová hora Hornické muzeum Strašice – Muzeum Středních Brd Třemšín a okolí NS Okolím Komárova NS Z Jinec na Olymp Brd
b) V Brdech , které jsou nejvyšším pohořím ve vnitrozemí Čech, můžeme vidět, jak nadmořská výška, horské podnebí a geologické podloží chudé na živiny ovlivnily kvalitu a množství vody, úrodnost půdy, podobu lesů, zastoupení zajímavých rostlin a živočichů, a tím předurčily i možnosti osídlení a využití zdejší krajiny člověkem.	Expozice DP Brd Naučná stezka / trasa s panely Web Digitální průvodce Exkurze s průvodcem Návštěvnícká mapa Brd Panely na místech, kde je možné vidět doklady lidské činnosti (osídlení, lesní řemesla, těžba)	DP Brd Tři trubky Lesnická NS Klobouček NS Tok NS Lipovsko NS Padrtské rybníky NS Kolvín Padrtské rybníky Valdek NS Třemošná Malý Tok Podbrdské muzeum Cvokařské muzeum Muzeum Komárov Hornické muzeum Špejchar Spálené Poříčí Hamr Dobřív
c) Brdy mohou sloužit jako ukázka toho, jak se člověk vypořádává s řadou přírodních jevů – od lesních kalamit přes bleskové povodně až po extrémní sucha.	Expozice DP Brd Dočasné tematické výstavy Naučná stezka /panely Web Exkurze s průvodcem Návštěvnícká mapa Brd	DP Brd Tři trubky a okolí Lesnická NS Klobouček NS Tok NS Padrtské rybníky NS Kolvín meliorační kanály Padrtské rybníky

Klíčové sdělení 2

Dlouhodobá izolovanost od okolního světa a činnost armády po sobě v Brdech zanechaly **netušené přírodní a historické poklady**, které jinde u nás nejsou dostupné v takové míře nebo vůbec.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
<p>a) Dnešní tvář Brd významně ovlivnila armáda, která velkou část území téměř na sto let pro veřejnost uzavřela a část využívá dodnes. Díky tomu krajina v CHKO zůstala většinou neobydlená a vznikly zde pozoruhodné přírodní biotopy.</p>	<p>Expozice DP Brd Naučná stezka /panely Web Exkurze s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Brd</p>	<p>DP Brd Tři trubky a okolí NS Jordán NS Tok NS Padrtské rybníky NS Kolvín Strašice – Muzeum Středních Brd EVL Hrachoviště</p>
<p>b) Zdejší lesy, které tvoří nejrozsáhlejší lesnatou plochu ve vnitrozemí Čech, ukrývají rozmanité zbytky původních přírodních lesních porostů (horských květnatých bučin, suťových lesů, borů na skalách a kamenných mořích i potočních luhů a podmáčených smrčín). Pečovaly o ně celé generace lesníků, jejichž zkušenosti a každodenní práce rozhodují o zdraví a budoucnosti brdských lesů i dnes.</p>	<p>Expozice DP Brd Naučná stezka VLS Web Exkurze s průvodcem Digitální průvodce Návštěvnícká mapa Brd</p>	<p>DP Brd Tři trubky Lesnická NS Klobouček (VLS) Centrum lesní pedagogiky Obecnice Třemšín a okolí NS Tok NS Padrtské rybníky NS Kolvín Jedová hora</p>
<p>c) V Brdech najdeme památky na významné události z nedávné historie naší země i nenápadná mementa lidských osudů. Připomínají nám věci, na které bychom neměli zapomenout, i lidi, kteří přispěli k obraně a ochraně těch nejzákladnějších lidských hodnot – mnohdy za cenu velkých osobních obětí.</p>	<p>Expozice DP Brd Naučná stezka Web Exkurze a prohlídka objektů s průvodcem Návštěvnícká mapa Brd Brožura – příběhy Brd, zajímavě výtvarně zpracované (komiks) vybrané, zkrácené příběhy dobře reprezentující sdělení Digitální průvodce</p>	<p>DP Tři trubky NS Padrtské rybníky NS Kolvín NS Jordán Benešák Atom muzeum Památník Vojna Muzeum III. odboje Strašice – Muzeum Středních Brd NS Třemšín Třemšín a okolí</p>

Klíčové sdělení 3

Brdy dnes nabízejí **mnoho příležitostí** a jejich budoucí podoba záleží na dohodě správců a hospodářů v území, i na každém z nás.

Dílčí, podrobnější sdělení	Prostředky obecně	Lokality, kde lze sdělení prezentovat nebo které je možné využít
<p>a) Území CHKO Brdy nabízí jedinečnou příležitost zažít přímo uprostřed Čech kouzlo divoké nezastavěné krajiny bez všudypřítomných výdobytků moderní civilizace. Dává nám možnost zažít samotu, dokonalé ticho i tmou, které z našich měst a obcí už téměř neznáme.</p>	<p>Expozice DP Brd – připomínka toho, co území nabízí Naučná stezka – trasování a pojetí panelů Web Exkurze s průvodcem</p>	<p>Celé území CHKO, méně jižní část DP Brd Tři trubky NS Tok NS Jordán NS Padrťské rybníky NS Kolvín</p>
<p>b) Jedinečnost Brd se podaří zachovat pouze tehdy, pokud dokážeme ocenit jejich „necivilizovaný“ charakter, respektovat omezení týkající se pohybu v území, obejít se bez nabídky služeb a těšit se z přírodních krás Brd, aniž bychom je, byť neúmyslně, ničili.</p>	<p>Expozice DP Brd Naučná stezka – trasování a pojetí panelů Prohlídka s průvodcem Web Informační panely na vstupních bodech Návštěvnícká mapa Brd Fabiánův pas</p>	<p>Celé území CHKO DP Brd Tři trubky NS Tok NS Jordán NS Padrťské rybníky NS Kolvín Lesnická NS Klobouček NS Lipovsko NS Třemšín NS Třemošná</p>
<p>c) Bez opakovaných a radikálních zásahů člověk ztratí krajina Brd část své dnešní krásy. Tyto zásahy, které mohou být nákladné, otevírají prostor pro spolupráci i diskuse o tom, jaká řešení jsou pro zachování přírodních hodnot území nejlepší.</p>	<p>Expozice DP Brd Naučná stezka/interpretační tabule Web Exkurze s průvodcem Prezentace dosažených výsledků nebo probíhajících aktivit na vhodných akcích (např. Bahna)</p>	<p>DP Brd Tři trubky NS Jordán NS Tok NS Padrťské rybníky NS Kolvín Lesnická NS Klobouček</p>

Doporučení k omezení negativních dopadů návštěvnosti na místní dědictví

návrh potřebných omezení návštěvnosti a opatření pro ochranu místního přírodního dědictví

Na území CHKO Brdy jsou opatření na omezení pohybu návštěvníků v území nezbytná. Přispívají k ochraně místního přírodního dědictví, i k bezpečnosti všech uživatelů území, včetně návštěvníků. Kromě zájmů ochrany přírody je toto území i oblastí intenzivně hospodářsky využívanou, kde se pohybuje například lesnická těžební technika a místem s dočasně i trvale nepřístupnými prostory – z důvodů probíhající pyrotechnické očisty či využíváním některých částí území Armádou České republiky.

Pro vytváření pozitivního obrazu území CHKO je **důležité umožnit návštěvníkům pohybovat se v území takovým způsobem, aby během své návštěvy měli možnost zažít a vidět to, co dělá území CHKO Brdy výjimečným. Zároveň je však potřeba minimalizovat rizika negativního vlivu návštěvnosti** na citlivé druhy a stanoviště z pohledu ochrany přírody a **bezpečností rizika** spojená s neukázněným pohybem návštěvníků v oblastech, kde probíhá pyrotechnická očista, těžba a odvoz vytěženého dřeva nebo lov zvěře.

Směřování návštěvníků

K usměrnění pohybu návštěvníků v území slouží především **návrh návštěvnické infrastruktury, včetně vedení značených tras pro pěší a cyklisty a naučných stezek.** Je potřeba, aby tato infrastruktura byla umístěna v místech, která jsou k tomu vhodná – tj. dokážou uspokojit zájem návštěvníků o území, ale neohrozí jejich bezpečnost, ani předměty ochrany v CHKO. Neměla by být umísťována tam, kde by přitahovala nežádoucí pozornost a vyvolala nárůst počtu návštěvníků. (viz Doprovodná infrastruktura a služby)

Výborným prostředkem ke směřování toku návštěvníků jsou **výhledová místa**, ze kterých je potřeba stále udržovat dobrý rozhled. Jsou typem turistického cíle, který láká většinu návštěvníků a pokud výhled nenabídneme sami, budou si jej návštěvníci nekoordinovaně vyhledávat.

Omezení vjezdu/vstupu

Konkrétním opatřením, které je schopno výrazně omezit nežádoucí pohyb návštěvníků v území, je **zákaz vjezdu motorových vozidel** na území CHKO. Na většině přístupových cest do území jsou v současné době (2016) nainstalovány **závory**. Má-li zákaz vjezdu na území CHKO fungovat, je nezbytné, aby závory zůstaly i nadále v terénu zachovány, zákaz vjezdu byl komunikován, jasně označen a jeho porušování i nadále kontrolováno a pokutováno ve spolupráci s Policií ČR.

Výjimky povolení k vjezdu by měly být uplatňovány minimálně. V případě, že jsou vystaveny, je potřeba je velmi jasně vizuálně označit – měly by být na první pohled pro návštěvníka viditelné a rozeznatelné (velikost cedulky i textu, cedule minimálně A4) a obsahovat logo organizace, která ho vydala + nápis zdůvodňující povolení: např. zajištění praktické péče o území/zajištění povolené těžby dřeva.

Důležité je také **komunikovat zákaz vstupu do některých částí území.** V CHKO zůstává návštěvníkům nepřístupná část prostor využívaných Armádou ČR, konkrétně jde o území od silnice Obecnice – Valdek směrem k Jincům, kde je zřízeno posádkové cvičiště s trvalým zákazem vstupu a malé uzavřené areály jako je meteoradar Praha, vysílač na Sádce či vojenské zařízení na Americe a Reservě. Pohyb na

dopadových plochách je omezen z důvodu pyrotechnické zátěže a probíhající očisty. Vstup na dopadové plochy by měl být po pyrotechnické očištění umožněn po vyznačených stezkách. Tato opatření je potřeba komunikovat v interpretačních materiálech (např. v navrhované Návštěvnické mapě), i v terénu.

Usměrnění očekávání

Velmi důležitou součástí opatření na omezení návštěvnosti je **komunikace omezení a specifik území i vhodných způsobů jeho využití**. A to nejen směrem k návštěvníkům, ale **především k subjektům, které jsou či budou aktivně zapojeny do cestovního ruchu** (obce, destinační agentury, ubytovatelé, informační centra, další poskytovatelé služeb, kraje, organizátoři hromadných akcí).

Co se týče návštěvníků, současné zkušenosti ukazují, že až 70% jejich zážitku je postaveno na očekáváních, se kterými do území přijíždějí. Mají-li v CHKO Brdy fungovat omezení pohybu nebo například omezení rozsahu nabízené infrastruktury (občerstvení, ubytování, rozsah sítě značených tras uvnitř území), **je potřeba tato omezení komunikovat** a návštěvníka na ně připravit. **Ještě před cestou do Brd by si tak návštěvník měl být vědom toho, do jakého území se chystá a jaká pravidla a omezení v území platí a proč**, tj. je nezbytné vytvářet o území takový obraz, se kterým se návštěvník na místě setká.

K formování reálného obrazu území slouží například i tematická sdělení, se kterými se pracuje při přípravě interpretace, a která jsou pak využívána při prezentaci území (viz Klíčová sdělení). V praxi cestovního ruchu je často vytvářen nerealistický obraz destinace za účelem přilákat do území co největší počet návštěvníků. Očekávání návštěvníků, která jsou na takovémto obraze založena, pak neodpovídají tomu, co území může a chce skutečně nabídnout. U chráněných území, kde určité limity návštěvnosti a využití území z hlediska cestovního ruchu vždy existují, to platí dvojnásob. Návštěvníci obecně mnohem lépe reagují na pravdivý obraz území (byť zahrnuje například určitá omezení pohybu nebo méně rozvinutou návštěvnickou infrastrukturu) než na přemrštěná očekávání, která nejsou na místě naplněna.

Vytvoření a komunikace pravidel

Vytvořená pravidla chování v CHKO musí být jasná, pro návštěvníka pochopitelná a musí platit pro všechny bez výjimek. Pravidla by měla být snadno zapamatovatelná, tzn. být souborem hesel (dobrým příkladem jsou například pravidla pro pobyt v přírodě Leave No Trace <https://lnt.org/learn/7-principles>). Z hlediska práce s návštěvníkem je důležité **komunikovat dodržování těchto pravidel jako aktivní příspěvek návštěvníka k ochraně a péči o území**, udržování dobrých vztahů se správci a hospodáři v území a větší bezpečnosti všech (nedisciplinovaní návštěvníci mohou být rizikem nejen pro ostatní návštěvníky, ale například i pracovníky, kteří tam provádějí těžbu dřeva, pyrotechnickou očištění, ochrannářská managementová opatření či loví zvěř).

V této souvislosti doporučujeme posílit „vizuální“ přítomnost VLS (a dalších významných lesních hospodářů) a Správy CHKO v území. Jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut má nezanedbatelný psychologický efekt a může výrazně přispět k dodržování pravidel v území.

Je potřeba se připravit na to, že zástupci Správy CHKO, VLS a dalších hospodářů a vlastníků budou návštěvníky pozorně sledováni a jejich chování porovnáváno s pravidly pro návštěvníky. Porušení

pravidel chování ze strany správců a hospodářů bude návštěvníky vždy vnímáno mnohem negativněji, než když stejná pravidla poruší jiní návštěvníci. Návštěvníci očekávají, že ten, kdo pravidla připravil, jim půjde příkladem.

Monitoring dopadu návštěvnosti

Nezbytnou součástí opatření je nastavení systému, jakým bude dopad návštěvnosti v území monitorován. Je potřeba přijmout následná praktická opatření, která budou nepříznivý stav korigovat a u potenciálně ohrožených míst navrhnout preventivní opatření, která mohou negativní dopady zmírnit.

V otázce praktické realizace těchto opatření v našich velkoplošných chráněných územích v současnosti neexistuje jednoznačná shoda. V poslední době nejčastěji diskutovaný přístup je založený na vyhodnocování dopadu různých úrovní návštěvnosti na návštěvnícký zážitek (např. model VERP – Visitor Experience and Resource Protection používaný National Park Service ve Spojených státech, viz např. http://www.fs.fed.us/cdt/carrying_capacity/verphandbook_1997.pdf).

Doprovodná infrastruktura a služby

plánovaná výstavba a tvorba doprovodné infrastruktury (např. parkoviště, vymezení stezek) a potenciál rozvoje služeb spojených s interpretací (např. poskytování vzdělávacích programů)

Tento interpretační plán a z něj vyplývající prezentace území logicky staví na tom, **čím je území zvláštní a jedinečné**, což je v případě CHKO Brdy **nezastavěnost velké části území, a tedy i absence rozsáhlejší infrastruktury uvnitř CHKO**.

Obecná doporučení:

Má-li si území tuto jedinečnost zachovat, je potřeba udržovat infrastrukturu a služby přímo v území na minimu. V tomto ohledu je potřeba informovat i návštěvníky, aby věděli, co mohou v území čekat.

Před příjezdem do území a na vstupních místech do CHKO by návštěvníci měli být například upozorněni na skutečnost, že ve většině území nejsou odpadkové koše a že by si vše, co do území přinesou, měli také odnést.

Záměr udržet infrastrukturu v území CHKO na minimu, překvapivě podporují i závěry z průzkumu návštěvníků, kteří se při dotazování v území vyjadřovali k tomu, zda minimální infrastrukturu (tj. i služby ubytování a stravování) zachovat, či rozšiřovat. Jediný požadavek na zlepšení infrastruktury, který měl výraznou podporu, se týkal zlepšení značení.

I tato minimální infrastruktura však musí být logicky provázána a udržována v dobrém stavu.

Zejména v části CHKO, která bývala součástí vojenského újezdu by veškerá technická infrastruktura (parkovací plochy) měla být situována v okolních obcích, podobně jako turistické zázemí (ubytovací služby, občerstvení a informační centra). Výjimkou jsou předem jasně stanovené lokality, kterými jsou připravovaný Dům přírody Brd v zámečku Tři trubky, potenciálně Valdek nebo bunkr Benešák na dopadové ploše Jordán (viz dále Rozvojové lokality).

Doplňková infrastruktura typu informačních panelů a naučných stezek v CHKO Brdy by měla mít **jednotný design**, který by si návštěvník s územím jednoznačně spojoval. To neplatí v případě spontánně vzniklých jednotlivých cedulek, vzpomínkových míst, které mají vlastní autenticitu.

Ukázka panelu imitujícího přírodní prvek (Foto M. Medek)

V případě interpretačních tabulí doporučujeme vzhled, který bude minimálně narušovat vizuální vjem návštěvníka. Vhodnější je soubor menších tabulí, které se zabývají konkrétním místem (interpretují přímo viděné) nežli velké tabule narušující přírodní ráz území s velkým množstvím informací.

Doporučujeme **neumísťovat do území nahodilé panely, které nejsou plánovanou součástí interpretační infrastruktury.** Klasickým příkladem jsou „povinné“ panely z nejrůznějších projektů, které nemají s plánovanou infrastrukturou souvislost,

jejich umístění nebylo předem zkonultováno a nebyly přesně projednány ani forma a obsah.

Instalace takovýchto panelů jde proti myšlence jednotné koncepce návštěvnické infrastruktury. Výjimkou mohou být dočasné panely popisující na konkrétním místě něco zajímavého, co právě probíhá – například výzkum apod. I tyto panely by však měly být instalovány tak, aby nenarušily okolí, měly by být malé, psány velmi srozumitelnou formou a splňovat standardy dobré interpretace (viz *Příloha 11 Zásady dobré interpretace*). Jinak budou v území působit rušivě.

Parkoviště

V části území CHKO, která byla vojenským újezdem, je v průběhu roku 2016 a v nejbližších letech plánována výstavba parkovišť v některých obcích a úprava odstavných/manipulačních ploch při okrajích CHKO, které jsou na pozemcích VLS a byly k parkování využívány veřejností od částečného otevření okrajových částí vojenského újezdu v roce 2008.

Doporučení:

Vždy komunikovat kapacitu parkovišť v obcích i mimo obce a další dostupné služby a infrastrukturu u parkoviště (občerstvení, kontejnery na odpad, hřiště, posezení). Doprovodná infrastruktura na parkovištích by měla zahrnovat panely s mapou, hlavním sdělením či mottem území a omezeními, která v území platí, odpadkové koše s pytlíky pro psy. Z hlediska interpretace jsou důležitá i místa s lavičkami, kde si můžou návštěvníci naplánovat svoji cestu nebo naopak po skončení túry sdělovat své zážitky.

Doporučujeme, aby parkoviště, stejně jako ostatní turistická infrastruktura, byla budována na území CHKO výhradně v obcích, nebo za hranicemi CHKO.

Stravování / občerstvení

Tyto služby by měly být poskytovány na území CHKO výhradně v obcích, nebo za hranicemi CHKO. Možnou výjimkou by mohl být chystaný Dům přírody Tři trubky, u něž se v projektu počítá s jednoduchým občerstvením. Podobný případ je připravované Centrum lesní pedagogiky v Obecnici, které však leží na okraji území.

Doporučení:

Zmapovat možnosti občerstvení na hranici CHKO (v obcích) a informovat o nich návštěvníky je spíše úkolem destinačního managementu. Správci území by nicméně měli komunikovat skutečnost, že uvnitř území tyto služby nejsou a nabádat návštěvníky k tomu, aby se na výlet dostatečně vybavili a odpadky odnášeli zpět mimo území CHKO.

Ubytování

Tyto služby by měly být poskytovány na území CHKO výhradně v obcích, nebo za hranicemi CHKO.

Doporučení:

Prostřednictvím aktivit destinačního managementu zmapovat možnosti ubytování v blízkosti CHKO a informovat o nich návštěvníky. Spolupracovat s ubytovateli a využít je při komunikaci pravidel chování v CHKO a propagaci nabídky vhodných tras a programů pro různé skupiny návštěvníků.

Značené trasy

Návrh značených tras byl iniciován AOPK ČR – Správou CHKO Brdy a bývalým Vojenským újezdem Brdy, konzultován s VLS, obcemi a připraven ve spolupráci s Klubem českých turistů (KČT). Doplnil

trasy, které v území existovaly už před vznikem CHKO v lednu 2016. Systém značených tras tak propojuje území bývalého vojenského újezdu i CHKO Brdy s vnějším okolím.

Při průzkumech návštěvnosti (přelom dubna a května a červenec 2016) bylo zlepšení značení (orientace v území) jediným výrazným požadavkem na vylepšení infrastruktury (vyslovilo se pro něj 25 % návštěvníků, ovšem podobně silná skupina se vyslovila proti jakémukoli značení). Značení by mělo být realizováno pouze v nezbytně nutné míře. Často byly požadovány jen směrovky, nikoli značení tras v terénu.

Cyklotrasy – vychází z husté sítě zpevněných cest, které je především na území bývalého vojenského újezdu možné využít. Základ sítě tvoří okruh Obecnice – Zaječov – Okrouhlík – Strašice – Kamenná – Kolvín – Na Rovinách – Bor – směr Třemošná a Obecnice. Z tohoto okruhu se nabízí propojení do všech okolních obcí, směrem na Příbram do Kozičina i Orlova. Okruh je podélně rozdělen cestou Aliance a cestou přes Jordán, dále směrem do Třítrubeckého údolí ke Strašicím a Padrtím, v několika místech je protnut napříč. Cyklistům síť nabízí možnost vybrat si ze zhruba 450 km tras a kombinovat různé úseky dle vlastního uvážení. V území neexistují oficiální singltreky pro adrenalinové cyklisty a není ani v plánu je vytvářet.

Pěší trasy – trasy vytvořené ve spolupráci s KČT navazují na tradiční značené trasy v jižní části Brd a okrajových částech bývalého vojenského újezdu. Při návrzích nového, doplňujícího turistického značení zvolili tvůrci kombinaci naučných stezek a klasických pěších tras. Postavili je na dvou základních okruzích / naučných stezkách (kolem dopadových ploch Tok a Jordán a v okolí Padrťských rybníků) a „páteří“ hřebenové cestě od Jinců až po Padrťsko. Trasy byly vytipovány tak, aby propojily zajímavá místa, která jsou návštěvníky vyhledávána a respektovaly přitom omezení pohybu v území (trvale nepřístupné armádní prostory, prostory s probíhající pyrotechnickou očištěnou, citlivá území z hlediska ochrany přírody či lesních hospodářů). Správu nad pěšími trasami v CHKO převzal KČT, jehož značkaři zajistí i vyznačení navržených a schválených tras. Značení bylo zahájeno v roce 2016 a dokončeno by mělo být po ukončení pyrotechnické očisty, která dosud probíhá v některých částech území.

Hippostezky – v území jsou vyznačeny jen minimálně, a to v oblasti kolem Orlova. Jízďárny a farmy v okolí CHKO Brdy zatím využívají spíše svých vlastních areálů a nejbližšího okolí.

Běžkařské trasy – i běžkařské trasy jsou v území vyznačeny minimálně a nachází se především v jižní části CHKO v okolí Třemšína. Příznivci běhu na lyžích většinou vyjíždí stopy sami a ty jsou pak využívány i dalšími zájemci. Vzhledem k nepříznivým sněhovým podmínkám v posledních letech však k většímu rozvoji těchto aktivit nedochází.

Doporučení:

Nerozšiřovat síť značených tras. Z hlediska celkového trasování i hustoty se navržená síť **značených pěších i cyklistických tras** jeví jako zcela dostatečná a je v souladu s interpretačním plánem a prezentací území jako výjimečného prostoru s omezenou infrastrukturou, včetně značených tras.

Značení schválených tras by mělo proběhnout v co nejkratší době a současně by se trasy měly promítnout do aktualizovaných turistických map.

Vyznačování jakýchkoliv dalších tras (včetně hippostezek, běžkařských tras) v budoucnu není možné bez souhlasu Správy CHKO Brdy a vlastníka příslušných pozemků. Případnou přípravu, trasování a vyznačení hippostezek a běžkařských tras je potřeba konzultovat se zástupci provozovatelů jezdeckých služeb a sportovních oddílů, vycházet z jejich potřeb, ale i možností a musí být v souladu s interpretačním plánem (intenzita využití území, vedení tras mimo citlivé lokality). Důležité je také pamatovat na to, aby při vedení tras nedocházelo ke konfliktům s dalšími uživateli turistických tras a cestní sítě – především s pěšími návštěvníky a cyklisty (v závislosti na ročním období).

Naučné stezky

Cílem naučných stezek je lépe přiblížit turistům Brdy jako přírodní i historickou lokalitu. Na území CHKO bylo již před vznikem interpretačního plánu navrženo 6 naučných stezek rozmístěných v turisticky zajímavých místech CHKO. Jsou navrženy tak, aby zhruba pokryly všechny části území. Stezky jsou zatím ve fázi přípravy a jsou zde uvedeny s pracovními názvy. S jejich umístěním v terénu se počítá nejdříve v roce 2017. Úpravy původních navrhovaných tras a provedení stezek jsou uvedeny dále v doporučeních a v Aplikační části plánu.

2 základní stezky: NS Po stopách dělostřelectva (kolem dopadových ploch Tok a Jordán), NS Po zaniklých obcích (oblast Padrťska a Kolvína)

4 další stezky: NS Lipovsko (okolí Strašic a Tří trubek), NS Klobouček (lesnická naučná stezka VLS u Obecnice a plánovaného Centra lesní pedagogiky VLS), NS Třemošná, NS Třemšín

Doporučení:

Nevytvářet další panelové stezky. Z pohledu interpretace hodnot území i hustoty návštěvnické infrastruktury je počet navržených stezek, které budou fyzicky instalovány v terénu, dostatečný. Je potřeba, aby forma i obsah stezek vycházely z interpretačního plánu CHKO Brdy, odpovídaly očekáváním i struktuře nejčastějších skupin návštěvníků území a respektovaly zásady dobré praxe v interpretaci místního dědictví. Budování jakýchkoliv dalších naučných stezek není možné bez souhlasu Správy CHKO Brdy a vlastníka příslušných pozemků a vždy musí vycházet z interpretačního plánu území.

Z hlediska interpretace a v souladu s názory získanými během průzkumu návštěvníků, doporučujeme omezit počet instalovaných panelů na trasách naučných stezek na minimum, aby nedošlo k narušení ducha místa. Toto je zvláště důležité u kratších okruhů a v náročnějším terénu (například okruh NS z Orlova na Třemošnou a zpět).

Ze stejného důvodu doporučujeme vždy zvážit, zda je nutné vyznačovat naučnou stezku turistickými značkami přímo v terénu. Přidává to ke značení další vrstvu, která může působit rušivě. Kopírování tras naučných stezek a jejich vyznačení značkami KČT užívanými pro místní okruhy může být pro návštěvníka velmi matoucí, a to především v případě, kdy na stezce návštěvník nenajde žádné panely a nedostane ani jiné vysvětlení). Většina návštěvníků rozdíl mezi značkou pro místní trasy a značkou pro naučnou stezku nezná. Pokud bude značení pro místní trasy využíváno, je potřeba s ním návštěvníka CHKO Brdy seznámit, aby mu bylo jasné, co takovýto typ značení v území znamená.

U stezek určených běžné návštěvnické veřejnosti je důležité zvolit vhodnou formu a velikost panelů. Doporučujeme využít především pultové panely, které neruší ve výhledu a jsou méně nápadné než klasické stojaté panely. Jako vodítko pro velikost panelů doporučujeme přibližně plochu formátu A3.

S ohledem na náročnost terénu a dostupnost některých jádrových částí CHKO, kde jsou naplánovány naučné stezky, doporučujeme tyto stezky pojmout spíše jako soubor tabulí zaměřený na určité téma a interpretující konkrétní lokality. Každá tabule by proto měla fungovat také samostatně, aby návštěvník mohl na stezku kdekoli nastoupit, vydat se libovolným směrem a absolvovat jakoukoli její část.

Zakázat cyklistům naučné stezky využívat je dle našeho názoru nereálné, protože cyklisté většinu těchto tras již využívají nebo využít budou. Obzvláště pokud nedodržování zákazu není možné na místě pravidelně kontrolovat. Lze pouze apelovat na opatrnost a ohleduplnost při setkání s pěšími návštěvníky, případně u části tras navrhnout alternativní trasu.

Konkrétní doporučení k připravovaným NS:

Rozdělit původně navrhovanou NS (Po stopách dělostřelectva) kolem dopadových ploch Jordán a Tok na 2 samostatné okruhy a vytvořit tak menší naučné stezky: pracovní je zatím budeme označovat jako NS Jordán a NS Tok.

Podobně postupovat i u původně navrhované trasy NS kolem Padrtských rybníků (Po zaniklých obcích). Zde doporučujeme 1) zkrátit celkový okruh pouze do výše Kolvína a severnější část původně navrhované stezky nechat jen ve formě značených tras (jsou součástí navrženého a schváleného turistického značení), 2) rozdělit zbytek původně navrhované trasy stezky na 2 samostatné okruhy a vytvořit tak menší naučné stezky: pracovní je budeme označovat jako NS Padrtské rybníky a NS Kolvín.

Odpočívadla

Stávající odpočívadla na území CHKO jsou situována na místech zpřístupněných před vznikem CHKO. Síť odpočívadel zatím není dostatečná.

Doporučení:

Udržovat a doplnit síť odpočívadel. Z hlediska údržby by správci území a hospodáři měli věnovat pozornost v první řadě frekventovaným odpočívadlům na místech, kde se již nyní lidé přirozeně zastavují a zdržují na svačiny (Padrtské rybníky, Valdek, Třemšín, Třemošná). V jejich okolí je třeba průběžně udržovat pořádek.

Pro vybavení odpočívadel přímo v území CHKO platí to, co již bylo uvedeno v obecných doporučeních: před příjezdem do území a na vstupních místech do CHKO by návštěvníci měli být upozorněni na skutečnost, že v území většinou nejsou odpadkové koše a že by si vše, co do území přinesou, měli také odnést.

S ohledem na délku pěších tras, náročný profil a tvrdý povrch by bylo vhodné rozmístit další odpočívadla (např. po 2-4 km) podél nově vyznačených tras, především tras pro pěší. Tato odpočívadla by měla být spíše nenápadná, nemusejí být zastřešená a lze pro ně využít například vhodně umístěné hrubě opracované kmeny.

Studánky

Studánky se nacházejí na celém území CHKO a představují pro návštěvníky vítané zpestření i možnost občerstvení. Jejich údržbou či lavičkou u studánky mohou správci území získat sympatie návštěvnické veřejnosti.

Doporučení:

Vyznačit studánky do map prioritně v místech, kde se nacházejí v blízkosti značených tras a udržovat studánky i jejich okolí čisté.

Expozice

Expozice jsou plánovány v připravovaném Domě přírody Tři trubky (prezentace CHKO Brdy), seníku v areálu Tří trubek (prezentace lesních řemesel), v Centru lesní pedagogiky v Obecnici (druhá skladba lesa a jeho proměna) a v bunkru Benešák na Jordánu (vojenská historie).

Doporučení:

Vytvořit plánované expozice tak, aby bylo obsahově i po formální stránce v souladu s interpretačním plánem CHKO Brdy a dobrou praxí v interpretaci místního dědictví – viz Příloha 11 Zásady dobré interpretace. Expozice by se měly vzájemně doplňovat, navazovat a odkazovat na sebe, aby byl návštěvník motivovaný si je prohlédnout. Využít možnosti navázat na ně např. prohlídky s průvodcem a doprovodné programy. Využít stávajících expozic v okolí CHKO, které jsou tematicky propojeny s klíčovými sděleními CHKO a návštěvníkům je cíleně nabízet (v rámci aktivit destinačního managementu a ve spolupráci s příslušnými muzei, spolky a obcemi).

Rozvojové lokality a jejich vhodné využití

vhodné lokality splňující environmentální a edukativní charakter, (významné turistické body a trasy, pěší stezky, cyklistické a běžecké trasy); návrh souhrnných opatření a omezení, prvků vzbuzující zájem návštěvníka o lokalitu, při zachování udržitelnosti jejich využívání

Rozvojové lokality byly předběžně vytipovány již před vznikem tohoto plánu a zcela logicky vycházely ze stávající infrastruktury – především pěších a cyklistických tras vyznačených před vznikem CHKO a míst, která tradičně návštěvníky přitahují, jsou pro návštěvníky dobře dostupná a nabízejí možnost zaparkovat na okraji území.

PADRŤSKÉ RYBNÍKY

Lokalita byla ještě před vznikem CHKO Brdy jedním z nejvyhledávanějších návštěvnických cílů v oblasti. Tento stav potvrdily i průzkumy návštěvnosti a lze předpokládat, že stav se ani v následujících letech nezmění. V rámci CHKO, kde musí pěší i cyklista počítat s obtížným terénem s výrazným převýšením, nabízí Padrťská pánev lákavou, méně náročnou variantu. V kombinaci s atraktivitou zdejších vodních ploch je jasné, že zájem návštěvníků o tuto lokalitu zůstane trvale velmi vysoký. Tomu bude odpovídat i tlak na údržbu stávající a budování doplňkové infrastruktury v této lokalitě.

Doporučení k infrastruktuře:

Vybudovat v oblasti další odpočívadla, protože odpočívadla na hrázi u chaty VLS náporu turistů nestačí. Všechna odpočívadla nemusí být nutně zastřešená, někde bude dostačující posezení v podobě ležících kmenů. Na vstupních místech do CHKO upozornit návštěvníky na skutečnost, že v území nejsou odpadkové koše a že by si vše, co do území přinesou, měli také odnést. Správci území a hospodáři musí průběžně udržovat pořádek v okolí odpočívadel. Pořádek motivuje k pořádku.

Doporučení k usměrnění pohybu návštěvníků:

Informační panel s přehledovou mapou informující o trase dvou naučných stezek v území, vyznačení tras stezek. Vydání Návštěvnické mapy území s vyznačenými trasami a infrastrukturou, včetně interpretačních a informačních panelů.

Doporučení pro interpretaci, edukativní a environmentální aktivity:

Plánovanou naučnou stezku Po zaniklých obcích na Padrťsku (22km) rozdělit na dva kratší okruhy – po zaniklých obcích (NS Kolvín) a po přírodních krásách Padrťských rybníků (NS Padrťské rybníky). Z důvodu atraktivity místa by bylo vhodné připomenout historii zdejšího osídlení nenápadnými pultovými tabulemi navozující atmosféru dřívějšího osídlení dobovými fotografiemi či malbami/kresbami. Úvodní společný panel u odpočívadla; procházka s průvodcem (pěším i cyklo); hledačka.

Doporučení k prezentaci:

Území Padrťských rybníků lze nabízet jako dostupný cíl pro fyzicky méně zdatné skupiny návštěvníků, který spojuje přírodní krásu nejvýše položených rybníků ve středních Čechách, rašelinišť, která území dodávají severský charakter, historii vojenského využití a příběh zaniklých obcí.

TŘI TRUBKY

Památkově chráněný lovecký zámeček v údolí Klabavy. Areál, který má projít v nejbližší době rekonstrukcí, byl ještě před vznikem CHKO vytipován jako vhodná lokalita pro umístění Domu přírody Brd. Dům přírody Brd bude fungovat jako návštěvnické středisko CHKO a bude jediným takovýmto typem návštěvnické infrastruktury uvnitř území CHKO. V areálu se počítá s umístěním expozice o CHKO Brdy, expozice o lesních řemeslech, toalet, nabídkou občerstvení a provozem informačních služeb pro návštěvníky. V objektech by měly být také prostory pro správce a omezená ubytovací kapacita pro potřeby VLS. Areál Domu přírody Brd je tématem samostatné plánovací studie a příslušné projektové dokumentace a bude pro něj připravován i samostatný interpretační plán.

Doporučení k infrastruktuře:

Dořešit přístupnost areálu ze Strašic pro běžného návštěvníka Domu přírody, vybudovat pěšinu pro pěší návštěvníky, která by vedla paralelně se silnicí.

Vybudovat v okolí Tří trubek odpočívadla u značených pěších tras. Odpočívadla nemusí být nutně zastřešená, někde bude dostačující posezení v podobě ležících kmenů. Na parkovišti a dalších vstupních místech do CHKO upozornit návštěvníky na skutečnost, že v území nejsou odpadkové koše a že by si vše, co do území přinesou, měli také odnést. Správci území a hospodáři musí průběžně udržovat pořádek v okolí odpočívadel. Pořádek motivuje k pořádku.

Doporučení k usměrnění pohybu návštěvníků:

Informační panely s plánkem areálu a mapou okolí, informace o možných trasách a výletech v bezprostředním okolí Tří trubek, a také o dalších zajímavých výletech a cílech na území CHKO i v okolí CHKO (okruhy, naučné stezky, muzea). Orientační systém mimo CHKO směřující návštěvníky do Domu přírody Brd.

Doporučení pro interpretaci, edukativní a environmentální aktivity:

Naučná stezka Lipovsko věnovaná lesním řemeslům, která bude vybudována v okolí Strašic a bude kolem Tří trubek procházet – její součástí bude i expozice lesních řemesel umístěná v seníku v areálu Domu přírody Brd; menší okruhy pro běžného návštěvníka v okolí Tří trubek; prohlídky expozice s průvodcem; procházka s průvodcem (pěším i cyklo); programy Domu přírody pro školní skupiny a rodiny s dětmi; motivační aktivity pro děti (Fabiánův pas, hledačky).

Vzhledem k charakteru předpokládaných cílových skupin Domu přírody by bylo vhodné u něj vytyčit kratší okruh upozorňující na typické prvky CHKO, který mohou rodiny s dětmi absolvovat. Případně to může být kratší cesta objevující krásy přírody – zvuk potoka, vůni jehličí, prolézání dutého stromu apod. Je potřeba počítat s tím, že i rodiny s menšími dětmi se budou chtít kromě návštěvy Domu přírody projít, nejlépe tak, aby mohli prohlásit „byli jsme v Brdech“, tj. viděli věci pro CHKO typické.

Doporučení k prezentaci:

Dům přírody Brd Tří trubky bude prezentován jako hlavní zdroj informací o území CHKO, jako vstupní brána do území. V nabídce bude jasně akcentována část zaměřená na rodiny s dětmi a školní skupiny.

OBECNICE

V objektu lesní správy v Obecnici bude po rekonstrukci umístěno Centrum lesní pedagogiky VLS a menší informační bod pro návštěvníky, se zajištěnou obsluhou v době turistické sezóny od poloviny

dubna do poloviny října (součást sítě informačních bodů budovaných VLS). Služby poskytované návštěvníkům by měly zahrnovat přístupné toalety, informační servis a nabídku jednoduchého občerstvení. Areál budoucího centra lesní pedagogiky je tématem samostatné plánovací studie a příslušné projektové dokumentace.

Doporučení k infrastruktuře:

Využít parkoviště, které zřizuje obec poblíž koupaliště, restaurace a obchodu. V okolí Obecnice bude vybudována jedna z plánovaných naučných stezek (Lesnická NS Klobouček). Obsahově i formálně by tato stezka měla být v souladu s interpretačním plánem, měla by mít jednotný design s ostatními stezkami na území CHKO. Doporučujeme kolem stezky a značených pěších tras v okolí Obecnice vybudovat nenápadná odpočívadla – někde bude dostačující posezení v podobě ležících kmenů.

Na parkovišti v Obecnici případně dalších vstupních místech upozornit návštěvníky na skutečnost, že v území nejsou odpadkové koše a že by si vše, co do území přinesou, měli také odnést. Správci území a hospodáři musí průběžně udržovat pořádek v okolí odpočívadel. Pořádek motivuje k pořádku.

Doporučení k usměrnění pohybu návštěvníků:

Na parkovišti umístit informační panel s mapou, pravidly pobytu v CHKO, vyznačenými trasami a tipy na výlety v bezprostředním okolí Obecnice, a také o dalších zajímavých výletech a cílech na území CHKO i v okolí CHKO (okruhy, naučné stezky, muzea).

Doporučení pro interpretaci, edukativní a environmentální aktivity:

Lesnická naučná stezka Klobouček, dlouhá zhruba 7 km; přístup na značenou trasu směrem k naučným stezkám Tok a Jordán; procházka s průvodcem (pěším i cyklo); programy Centra lesní pedagogiky pro školní skupiny i rodiny s dětmi; hledačka

Doporučení k prezentaci:

Obecnice by měla být prezentovaná jako místo, kde se návštěvníci, především z řad školních skupin a rodin s dětmi, mohou dozvědět informace o brdských lesích a hospodaření v nich. Dále by měla být představována jako základní východisko pro objevování východní části CHKO Brdy, zejména typických lokalit dopadových ploch, které si návštěvníci asociují s územím vojenského prostoru.

TŘEMOŠNÁ

Vrch Třemošná je nejoblíbenějším turistickým cílem CHKO v oblasti Příbrami. U parkoviště se nachází vyhlídková plošina Orlov s výhledem na Příbram, z parkoviště vychází značený okruh s posezením na vrcholu a vyhlídkovým bodem s lavičkou, panoramatickým panelem a návštěvní knihou. Vrchol je cílem novoročního pochodu i pravidelných vycházek obyvatel Příbrami. Obliba této lokality bude trvat i nadále a poroste i tlak na další využití okolí Třemošné ze strany subjektů cestovního ruchu z Příbrami a okolí. Náznaky tohoto trendu v podobě návrhů na zřízení sjezdovky byly patrné v nedávné době a lze očekávat, že budou pokračovat i do budoucna. V okolí Třemošné je plánována jedna z naučných stezek (NS Třemošná).

Doporučení k infrastruktuře:

Využít stávající infrastrukturu – například parkoviště u Orlova, kde je vybudováno i posezení a jsou zde umístěny kontejnery na odpad. U parkoviště je rovněž rozcestník značených tras KČT a prochází tudy 3 km dlouhý, značený místní vycházkový okruh (tvoří rovněž část trasy předpokládané naučné stezky).

Vzhledem k členitosti terénu a intenzivní opakované návštěvnosti lokality doporučujeme zvážit realizaci záměru vybudovat zde naučnou stezku s panely. Hrozí zde zvýšené riziko vandalizace stezky a z pohledu většiny uživatelů, kteří sem přicházejí opakovaně, budou panely lokalitu spíše vizuálně zatěžovat, než by přispívaly k její přitažlivosti a nabízely návštěvníkům vítanou službu.

Doporučení k usměrnění pohybu návštěvníků:

Informační panel u parkoviště s mapou, pravidly chování v CHKO, informacemi o možných trasách a výletech v bezprostředním okolí.

Doporučení pro interpretaci, edukativní a environmentální aktivity:

Menší bezpanelové okruhy pro běžného i náročnějšího návštěvníka; hledačka; digitální průvodce

Doporučení k prezentaci:

Třemošná by měla být prezentovaná především jako místo vycházek obyvatel Příbrami, místo výhledů na Příbram. S ohledem na stávající intenzivní využití lokality není další prezentace širšímu okruhu návštěvníků regionu jako turistický cíl příliš vhodná.

VALDEK – HRACHOVIŠTĚ – JEDOVÁ HORA

Valdek patří tradičně k nejnavštěvovanějším místům v CHKO Brdy. Výhodou lokality je především snadná dostupnost z dálnice D5. Atraktivitu tohoto místa násobí poměrně rozlehlá zřícenina gotického hradu. Lze očekávat, že zájem návštěvníků o Valdek se v následujících letech nezmenší, naopak spíše poroste – tak, jak v okolí poroste zájem na rozvoji cestovního ruchu a propagaci nejbližších míst. Podobně jako u Padrůska, i oblast Valdeka je alternativou pro méně fyzicky zdatné návštěvníky a je oblíbeným cílem víkendových vycházek. I zde je nutno očekávat stálý tlak veřejnosti na údržbu stávající a budování doplňkové infrastruktury, a také na umožnění parkování na Valdeku, přímo uvnitř CHKO (což je ale nežádoucí – viz dále doporučení k infrastruktuře).

Doporučení k infrastruktuře:

Z výše uvedených důvodů je naprosto nezbytné vyřešit přístupnost zříceniny Valdek – ať již po stránce formální/právní (vyjasnit si zodpovědnost a podle toho komunikovat značky o vstupu na vlastní nebezpečí) nebo fyzické (oprava a zpřístupnění objektu).

Je potřeba také dořešit možnosti parkování v okolí Valdeka, **ovšem mimo území CHKO**, a dobře je komunikovat (usměrnit očekávání návštěvníků). Parkoviště v obci Neřežín nemá zatím dostatečnou kapacitu. Přímo u hlavního turistického cíle – zříceniny hradu Valdek je sice dostatečně kapacitní parkoviště / manipulační plocha, ale nachází se za zákazem vjezdu. Problematický je průjezd většího množství aut a autobusů po úzké komunikaci přes Chaloupky a Neřežín, což by zmíněné obce výrazně zatížilo dopravou.

Na Valdeku by bylo vhodné doplnit další odpočívadla, stávající jsou o víkendech takřka permanentně obsazena.

Doporučení k usměrnění pohybu návštěvníků:

Jasně směřování návštěvníků s motorovými vozidly v souvislosti s parkováním (viz výše u doporučení k infrastruktuře), informační panel s mapou, pravidly chování v CHKO, informace o možných trasách a výletech, které odsud mohou absolvovat.

Doporučení pro interpretaci, edukativní a environmentální aktivity:

Doplnit interpretaci o historii hradu. Ta by měla spíše jít fantazii návštěvníků (kresba hradu v dobách největší slávy), život na hradě ve všední den a v neděli, nežli vyjmenovávat posloupnost majitelů.

Vytvořit delší okruhy propojující část naučné stezky Okolím Komárova (Jedovou horu), lokality Valdek, Hrachoviště, Felbabka a Jindřichova skála (pokud budou směřovat mimo značené trasy, je vhodnější u skupin propagovat návštěvu s průvodcem, např. pracovníkem Správy CHKO Brdy); vytvořit kratší okružní trasy pro běžného návštěvníka (nemusí být značeny v terénu!); panel u odpočívadla; pro skupiny exkurze s průvodcem

Doporučení k prezentaci:

Valdek a okolí lze prezentovat jako místo ochutnávky Brd, dále místo vhodné pro poznávání nejstarší historie osídlení oblasti Brd, těžby rud, zaniklých obcí i příklad, kdy vojenské využití způsobilo vznik jedinečného přírodního prostředí. Hrachoviště je příkladem jedné ze zaniklých obcí i přírodovědně cenné lokality (výskyt listonoha letního, obojživelníků, kosatců a orchidejí).

JORDÁN – BUNKR BENEŠÁK

Tento vojenský objekt na dopadové ploše Jordán je jedním z nejfotografovanějších míst na území CHKO a je tedy logické, že ho návštěvníci vyhledávají. Přes problematickou dostupnost, především pro pěší návštěvníky, je jedním ze zajímavých cílů výletů v Brdech a místem, které nabízí lákavé vyhlídky do okolí. Z hlediska atraktivity pro návštěvníky, polohy přímo vedle komunikace přes dopadovou plochu a souvislosti s vojenským historickým dědictvím zdejšího území zcela jistě potenciál má. Současný dojem z návštěvy objektu však není příliš dobrý: v bezprostředním okolí je čím dál častěji vidět odpadky a nepořádek, protože místo je jedním z vyhledávaných tábořišť v této části území a za poslední měsíce výrazně zchátral i interiér objektu, takže dnes připomíná spíše odpadovou jámu.

Doporučení k infrastruktuře:

Záměr zpřístupnit vojenský objekt a vytvořit v něm vojensky-historickou expozici je vhodný z pohledu interpretace území. Pokud bude expozice vybudována, měla by být obsahově i po formální stránce v souladu s tímto interpretačním plánem a dobrou praxí v interpretaci místního dědictví. Zároveň by se měla doplňovat s obsahem připravované naučné stezky vedené kolem dopadové plochy Jordán. Zásahy do prostoru kolem objektu by měly být minimální, včetně panelů a další infrastruktury. Má-li expozice fungovat a být udržována v příznivém stavu, je nezbytné, aby byl objekt personálně zajištěn.

Vybudování expozice s sebou ale přináší riziko postupného vzniku turistického centra uprostřed dopadové plochy Jordán. Obecně platí, že čím déle se lidé zdrží, tím větší bude přirozený tlak na služby apod. (uhašení žízně – potřeba navštívit WC – zajištění zásobování elektřinou, zbožím, úklid odpadu, vyvážení WC apod.). Lokalita bude velmi problematická na údržbu, proto doporučujeme zvážit, jaké služby zde budou nabízeny a provozovatelům předem stanovit jasné podmínky.

Doporučení k usměrnění pohybu návštěvníků:

Orientační systém navádějící návštěvníky na naučnou stezku a směřující k místním zajímavostem – například vyhlídka na Houpáku, kam většina návštěvníků zamíří.

Doporučení pro interpretaci, edukativní a environmentální aktivity:

Naučná stezka okolo dopadové plochy Jordán – pro náročné, kvůli špatné dostupnosti; odpočívadla; s ohledem na jedinečnost místa a jeho přírodovědnou hodnotu zvážit možnost strážní služby s krátkým průvodcovaným výkladem o území a jeho managementu; digitální on/off – line průvodce

Doporučení k prezentaci:

Jordán lze nabízet jako dostupný cíl jednodenních túr pro fyzicky zdatné skupiny návštěvníků, především co se týká pěších, protože k návštěvě lokality a návratu zpět budou potřebovat více času. Trasu naučné stezky je možné prezentovat jako průřez Brdy – její součástí je vojenská historie, i její propojení s ochranou přírody – například využití žárového managementu nebo vznik vřesovišť v důsledku vojenské činnosti. V případě fungování expozice je potřeba zajistit, aby se její provoz negativně nepromítal do okolních ploch (např. zajistit, aby se u bunkru dala bezpečně odložit kola a batohy, aby návštěvník mohl expozici shlédnout). U NS jasně sdělit, zda je sjízdná pro cyklisty a komunikovat její smysl, tj. usměrnit očekávání návštěvníků. Zakázat cyklistům stezku využívat je dle našeho názoru nereálné, protože cyklisté trasu využívají a využít budou. Lze pouze apelovat na opatrnost a ohleduplnost při setkání s pěšími návštěvníky.

TŘEMŠÍN

Tradiční poutní místo a nejpopulárnější turistický cíl v jižní části CHKO. Se vznikem CHKO a otevřením území bývalého vojenského újezdu návštěvnost klesla a návštěvníci se v této části území koncentrují spíše do oblasti Padrťských rybníků. Atraktivitu místa však v minulosti zvyšovala rozhledna a je zde tedy potenciál pro nové nasměrování návštěvnosti do těchto míst. Výstavba rozhledny by odklonila část návštěvníků na Třemšín a odlehčila velmi exponovaným Padrťským rybníkům. Z tohoto důvodu je obnovení rozhledny na vrcholu Třemšína žádoucí. Zájem mezi návštěvníky vrchu dokládají zápisy ve vrcholové knize.

Existuje záměr vytvořit na Třemšíně naučnou stezku pro děti. Podle průzkumů však navštívilo Třemšín relativně nejméně rodin ze sledovaných lokalit - 7 % (Jordán 11 %, Valdek 27 %, Padrťské rybníky 45 %). V případě jasného cíle, jakým by byla rozhledna na Třemšíně, mohla by stezka přilákat část rodin, které v současnosti míří na nedaleké Padrťské rybníky. Bez rozhledny je ale atraktivita pro rodiny s dětmi výrazně nižší.

Doporučení k infrastruktuře:

Znovu vybudovat rozhlednu. Využít stávající infrastrukturu – především hustou síť značených pěších tras a odpočívadla. Plánovanou naučnou stezku vybudovat v návaznosti na rozhlednu. V závislosti na délce trasy (dosud není známa) doporučujeme kolem stezky vybudovat další jednoduchá odpočívadla – pouze tam, kde to bude vhodné (!). V případě, že se vlastníci pozemků rozhodnou neumísťovat zde odpadkové koše, je potřeba tuto skutečnost komunikovat návštěvníkům předem.

Doporučení k usměrnění pohybu návštěvníků:

Informační panely u parkovišť a nástupních bodů, s mapou, pravidly chování v CHKO a informacemi o možných trasách a výletech v bezprostředním okolí; směřovat na Třemšín návštěvníky z komunikace č. 19.

Doporučení pro interpretaci, edukativní a environmentální aktivity:

Naučná stezka Třemšín, interaktivní stezka pro děti, zaměřená na místní historii (hrad Třemšín, kaple, třemšínská pouť, lesník Gangloff, případně i skauting a partyzáni) a pověsti (třemšínský mužíček, zlatý had, tři zlaté pruty); hledačka

Doporučení k prezentaci:

Oblast Třemšína lze prezentovat jako tradiční turistické centrum jižní části Brd. Vedle tématu historie hradu Třemšína, poutního místa opředeného pověstmi a počátků turismu je zde možnost využít také partyzánskou historii oblasti a spojení se skautským hnutím.

Odhad vývoje využití území CHKO

náhled na budoucí vývoj celkového potenciálu CHKO Brdy z pohledu predikce návštěvnosti, vyvolaných zátěží a potřeb řešení, a to v rámci minimální udržitelnosti 15 let

Odhadovat budoucí vývoj je velmi problematické. V době vniku tohoto interpretačního plánu existuje CHKO Brdy zhruba půl roku. Území zažívá svoji první letní turistickou sezónu a nejsou ještě k dispozici dostatečné zkušenosti z fungování území v tomto novém návštěvnickém režimu. CHKO zatím nemá dobudovanou příslušnou návštěvnickou infrastrukturu, nebyl dokončen návrh jednotné prezentace území, ani pravidel pro chování návštěvníků. Další řádky je proto třeba brát spíše jako zamyšlení nad možnými okruhy problémů než jako regulérní prognózu budoucího vývoje.

V každém případě ale platí, že stanovení jakýchkoli pravidel je pouze prvním krokem, za nímž musí následovat jejich vyžadování, vymáhání a důsledné aplikování bez výjimek. Pouze tak mají šanci obstát dlouhodobě a stát se součástí dobrých mravů či místních zvyklostí, které jsou zažité a jsou respektovány.

V nejbližší budoucnosti lze očekávat následující tlaky:

tlak na zpřístupnění celého území CHKO Brdy

Situace: V současnosti je vnitřní část území CHKO Brdy legálně přístupná pouze pro pěší návštěvníky a cyklisty, pro motoristy pouze na zvláštní povolení. Tak jako v jiných chráněných územích s omezeným vjezdem se budou objevovat žádosti o individuální povolení vstupu či vjezdu. Někdy je z lidského hlediska obtížné takovým žádostem nevyhovět – například u rodáků, kteří chtějí navštívit jednu z vysídlených obcí. Lepší variantou než „prolamovat vlastní limity“ je ale v určitých obdobích pořádat „výpravy“ s místním průvodcem, které se mohou stát exkluzivní a velmi žádanou, nicméně kontrolovanou záležitostí, jako je tomu například u prohlídek nepřístupných oblastí v NP Šumava.

Mohou se objevit také mnohem vážnější snahy o zprůjezdění celého rozlehlého prostoru veřejnými komunikacemi a jeho pokrytí hromadou dopravou. **Tyto aktivity by byly v přímém rozporu se zachováním jedinečnosti území CHKO Brdy.**

Možná řešení:

- a) komunikovat stávající režim s vyloučeným vjezdem aut mimo speciální povolení související s údržbou a hospodařením v území jako součást jedinečnosti území a unikátní výhodu pro ostatní nemotorizované návštěvníky – bezpečnost, znečištění ovzduší, půdy a vod, hluk, prach, odpady...
- b) zajistit komfortní dopravní obsluhu po obvodu území CHKO, která umožní pěším i cykloturistům nastoupit a vystoupit v různých nástupních bodech (minimálně v době víkendů a o svátcích)
- c) zpřístupnit vybrané části území CHKO turistickým vláčkem nebo podobnou formou. Jednalo by se například o trasu propojující obec Strašice, plánovaný Dům přírody Brd Tři trubky, dopadové plochy Jordán a Tok (s naučnými stezkami) a obec Obecnice

- d) zpřístupnit příležitostně část CHKO v rámci „Dne otevřených Brd“, aby návštěvníci mohli vjet a zaparkovat ve vybrané jádrové části území (např. u Jordánu), kde pro ně bude připravený program typu exkurzí, ukázek managementu chráněných ploch apod. Druhou variantou je zajistit při této příležitosti návštěvníkům mimořádnou dopravu zvláštním autobusem.
- e) **sledovat tvorbu koncepčních a strategických rozvojových materiálů s dopadem na území CHKO a usměrňovat problematické návrhy už v plánovací fázi procesu**

Tlak na otevření území CHKO Brdy pro nové aktivity

Situace: v současné době je území CHKO Brdy využíváno zejména pro pěší turistiku a cykloturistiku, resp. kondiční jízdu na kole. Objevují se rovněž elektrická kola. V území se pořádají tematicky zaměřené tradiční akce, jako jsou Bahna. S masovým rozvojem běhu a cyklistiky lze očekávat zvýšenou snahu umisťovat do území CHKO velké hromadné závody. Stejně tak lze ve výhledu 15 let očekávat, že se objeví nové způsoby rekreace a nové sporty, které bude snaha v území provozovat.

Možná řešení:

- a) komunikovat, že území CHKO Brdy je jedinečné právě tím, že je vyhrazené pro tradiční způsob pobytu v přírodě, jakým je pěší turistika a díky husté síti lesních cest také pro cyklistiku a cykloturistiku.
- b) podporovat exkluzivní, vhodně tematicky zaměřené akce, které již mají v regionu tradici, jako jsou Bahna, případně jiné akce, které lze využít pro specifický management částí území (např. hasičská soutěž/cvičení při žárovém managementu)
- c) v případě zájmu o pořádání velkých sportovních akcí je pořádat v návaznosti na obce sousedící s CHKO, aby se tak akce obešly bez nutnosti povolování vjezdu mnoha aut dovnitř území
- d) sledovat rozvoj nových sportů a technologií (elektroskútry, drony apod.) a snahy provozovat tyto aktivity v území CHKO a vždy **podporovat jen takové sportovní a rekreační aktivity, které nepoškozují zážitek z území ostatních návštěvníků a respektují jeho klidový a low-tech/no-tech charakter a jsou v souladu s interpretačním plánem území**
- e) **sledovat tvorbu koncepčních a strategických rozvojových materiálů s dopadem na území CHKO a usměrňovat problematické návrhy už v plánovací fázi procesu**

Tlak na rozvoj turistických služeb uvnitř území

Situace: V současnosti nejsou v území CHKO mimo zastavěné území obcí poskytovány žádné turistické služby typu ubytování, stravování-občerstvení, půjčovny. Tím se toto území vymyká z běžného standardu chráněných území v ČR. Lze očekávat tlak na to, aby bylo umožněno nabízet některé nebo všechny typy těchto služeb přímo uvnitř území CHKO. Posun turistických služeb přímo do území CHKO (mimo stávající zastavěné území obcí) by však byl v přímém rozporu se zachováním jedinečnosti území CHKO Brdy.

Možná řešení:

- a) **komunikovat skutečnost, že uvnitř CHKO nejsou nabízeny žádné služby, jako významnou přednost, součástí zážitku, který většina ostatních chráněných území v České republice už nemůže poskytnout**
- b) nepovolovat nabízení turistických služeb uvnitř území (mimo obce), ale směřovat je a podporovat jejich poskytování v okolních obcích (a v zastavěném území obcí uvnitř CHKO)
- c) **sledovat tvorbu koncepčních a strategických rozvojových materiálů s dopadem na území CHKO a usměrňovat problematické návrhy už v plánovací fázi procesu**

Tlak na rozvoj možností individuální rekreace na území CHKO

Situace: V současnosti není uvnitř CHKO možné budovat stavby individuální rekreace. Lze očekávat, že tlak na tuto možnost poroste úměrně s tím, jak bude klidná a nezastavěná krajina v okolí Prahy a Plzně nadále mizet. Výstavba přímo v území CHKO by byla v přímém rozporu se zachováním jedinečnosti území CHKO Brdy.

Možná řešení:

- a) důsledně nepovolovat rekreační stavby na území CHKO mimo zastavěná území obcí
- b) **sledovat tvorbu koncepčních a strategických rozvojových materiálů s dopadem na území CHKO a usměrňovat problematické návrhy už v plánovací fázi procesu.**

Zásady řešení publicity CHKO

řešení publicity pro území CHKO Brdy, možnosti propagace, poskytování základních informací v oblasti cestovního ruchu s přidruženým prodejem publikací, regionálních produktů, kvalitních suvenýrů, propagačních předmětů, map, vzdělávacích materiálů, populárně naučných filmů vztahujících se k danému místu apod.

Publicita

- Vytváření reálného obrazu CHKO Brdy je základním předpokladem pro to, aby návštěvníci přijížděli s přiměřenými očekáváními, dokázali ocenit jedinečnost tohoto území, vytvářeli si k němu kladný vztah a příznivě o něm referovali dalším potenciálním návštěvníkům.
- Základem pro dosažení tohoto stavu je pokračující spolupráce s tištěnými i elektronickými médii založená na dostatečné fundovanosti a otevřenosti.
- Pro komunikaci s médii je potřeba vytvořit na Správě CHKO Brdy dostatečnou personální kapacitu. Přesně zaměřená, kompetentní práce s médii (založená na znalosti místních poměrů, aktuálních a přesných informacích) pomůže účinně předcházet nedorozuměním a zbytečným následným potížím.
- CHKO Brdy by mělo být vždy prezentováno v souladu se sděleními navrženými v tomto dokumentu – v první řadě skutečnost, že uvnitř CHKO nejsou nabízeny žádné služby, jako významnou přednost, součást zážitku, který většina ostatních chráněných území v České republice už nemůže poskytnout.
- Zcela zásadním předpokladem je i nadále nadstandardní komunikace, koordinace a jednotný přístup k prezentaci území ze strany Správy CHKO Brdy a největších lesních hospodářů v území – především VLS a AP.

Propagace území

- Zásadní roli v propagaci, která je důležitou součástí marketingu území, bude do budoucna hrát destinační management (DM). DM zatím pro oblast CHKO Brdy nebyl ustaven. Pro správné nasměrování jeho činnosti je nezbytné, aby klíčoví hráči v území měli v DM příslušné zastoupení, případně aby jeho vznik sami iniciovali a činnost DM kontrolovali z pozice zakladatelů.
- Marketing území a jeho propagace by měly být vždy v souladu se závěry tohoto dokumentu.
- **Důležitým předpokladem pro vhodnou prezentaci a komunikaci území je jeho vizuální identita, která by měla být vytvořena v souladu s klíčovými sděleními interpretačního plánu.**

Poskytování základních informací

- K poskytování základních informací návštěvníkovi území by mělo sloužit několik komunikačních kanálů – všechny by však měly podávat shodné informace, které jsou v souladu s tímto dokumentem.

- Tyto komunikační kanály zahrnují – webové stránky, videa, informační panely na vstupních bodech do území, ústně podávané informace v místních infocentrech a volně distribuované, i prodejní tiskoviny.

Web

- Základním zdrojem informací o CHKO Brdy a jeho nabídce pro návštěvníky by měly být stejně jako u jiných turistických oblastí webové stránky, které by měl spravovat DM. S webem by měly být propojeny i webové stránky Domu přírody Brd, který později vznikne, informačních center v oblasti Brd, Správy CHKO a další relevantní stránky věnující se Brdům.
- Správce webu musí rovněž po dohodě s krajskými DM Plzeňského a Středočeského kraje zajistit aktualizaci informací na oficiálních krajských webech o CHKO Brdy.
- Poskytované informace musí být vždy v souladu s tímto plánem.

Digitální průvodce

- Volně stažitelná aplikace, která funguje v on-line i off-line režimu by představila vybrané fenomény území formou tras nebo bodových informací.
- Poskytované informace musí být vždy v souladu s tímto plánem.

Publikace

- Základní sadu materiálů tvořenou v tuto chvíli reprezentativními obrazovými publikacemi, podrobným průvodcem po území a propagační brožurou z dílny AOPK je třeba doplnit o tržací Návštěvnickou mapu CHKO Brdy, která upozorní na vybrané lokality a fenomény a umožní základní orientaci a plánování pobytu či výletu.
- Pro přesnou orientaci mají sloužit kvalitní turistické mapy KČT s popisem turistických cílů v zájmovém území.
- Vedle výše zmíněné digitální verze průvodce po vybraných trasách a fenoménech území mohou vzniknout i jejich tištěné verze. Zvláštním typem průvodce po trase určeném hlavně pro rodiny s dětmi jsou hledačky, které mohou být k dispozici jednak volně ke stažení z webu nebo mohou být distribuovány ve vazbě na Fabiánův pas.
- Zvláštní publikací určenou zejména pro rodiny s dětmi je Fabiánův pas. Pas slouží jednak k prezentování určitých hodnot a pravidel chování v Brdech a jednak jako zápisník, co kterého může dítě sbírat originální razítka brdských hledaček.
- Prezentované informace musí být vždy v souladu s tímto plánem.

Filmy a video

- Vhodná existující videa by měla být dostupná prostřednictvím webu DM Brdy.
- Prezentované informace musí být vždy v souladu s tímto plánem.

Suvenýry

- Bylo by vhodné využít potenciál, který představuje postava Fabiána, strážce Brd.

- Nabídka dalších suvenýrů by měla vycházet z typických materiálů a témat spojených s územím – viz Klíčová sdělení.
- Výše zmíněný Fabiánův pas by se rovněž mohl stát cenným suvenýrem z Brd.

Regionální produkty

- Dosud chybí vlastní registrovaná regionální značka – nejbližší regiony jsou Toulava, Prácheňsko a Šumava. Ideálně by měla být vytvořena regionální značka součástí Asociace regionálních známek ČR, které mají typickou vizuální identitu a návštěvníci tyto značky z jiných míst České republiky dobře znají.
- Zájem o regionální produkty dlouhodobě stoupá, bylo by vhodné využít je i na území CHKO Brdy (např. Fabiánův kraj?)
- Lze certifikovat nejen výrobky, ale i služby a zážitky (například procházky s místním průvodcem, průvodcované prohlídky v muzeu či Domě přírody, programy v Centru lesní pedagogiky apod.)

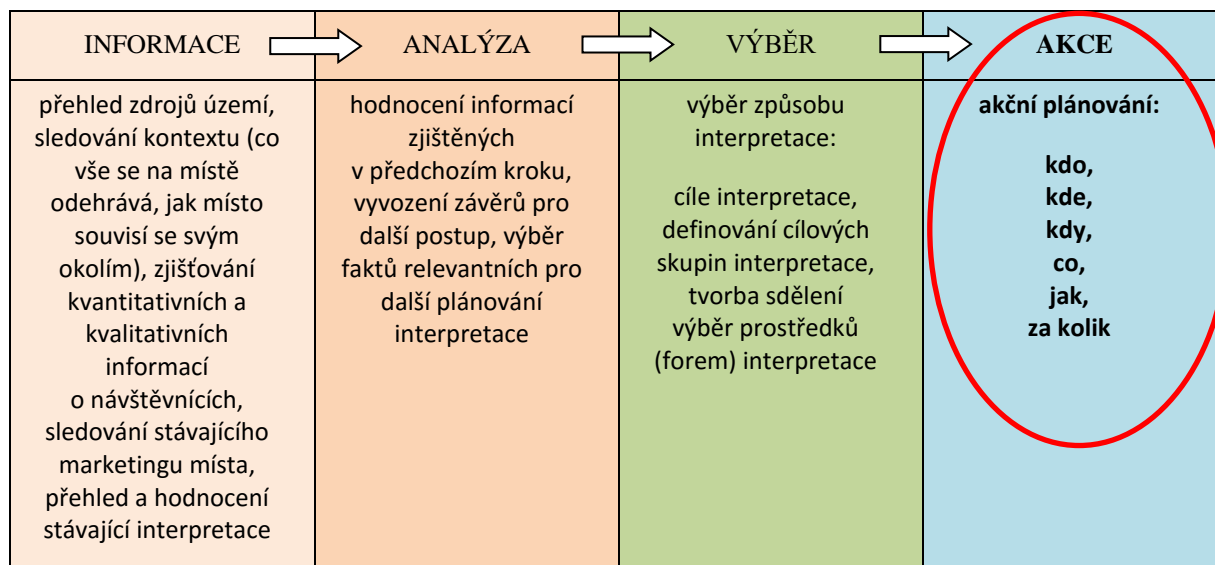
Interpretační plán CHKO Brdy – aplikační část

Obsah

IP CHKO Brdy - Aplikační část	81
Navrhovaná opatření	81
Vizuální identita.....	82
Institucionální opatření	82
Vytvoření personální kapacity.....	83
Ustavení destinačního managementu (DM)	84
Činnosti.....	84
Koncepční činnosti	85
Komunikace	86
Regionální produkty a suvenýry.....	87
Infrastruktura	88
Dopravní dostupnost a parkoviště	89
Programy	90
Projekty	91
Přehled karet s navrhovanými „projekty“, tj. prvky interpretace.....	91
Dům přírody Brd.....	92
Web pro návštěvníky CHKO Brdy	95
Infopanely na vstupních bodech	98
Digitální průvodce	101
Naučná stezka Padrtské rybníky (pracovní název).....	104
Naučná stezka Kolvín (pracovní název)	109
Naučná stezka Tok (pracovní název)	113
Naučná stezka Jordán (pracovní název)	118
Lesnická naučná stezka Klobouček (pracovní název)	123
Naučná stezka Lipovsko (pracovní název).....	126
Naučná stezka Třemšín (pracovní název).....	129
Naučná stezka Třemošná (pracovní název).....	132
Suvenýry	135
Návštěvnická mapa Brd.....	138
Fabiánův pas – tištěný „pas“	141
Fabiánův pas – série hledáček.....	144
Navrhovaný harmonogram	147

IP CHKO Brdy - Aplikační část

Aplikační část interpretačního plánu jako fáze v celém plánovacím procesu:

Tuto část plánu je potřeba chápat jako logickou součást plánovacího procesu. V aplikační části vycházíme ze zjištění analytické části plánu a z návrhů definovaných v plánovací části. Řešíme v ní jaká opatření je třeba zrealizovat, jejich logickou návaznost a kdo by měl být nositelem těchto opatření.

Níže představený soubor návrhů je podkladem pro konkrétní akční plán, na kterém se shodnou klíčoví aktéři v území. Může však sloužit i samostatně k realizaci jednotlivých projektů.

Navrhovaná opatření

Při návrhu opatření bylo potřeba mít neustále na paměti účel vzniku tohoto dokumentu. Interpretační plán není plán rozvoje cestovního ruchu, nýbrž dokument, jehož úkolem je:

- připravit jednotnou prezentaci hodnot zdejšího chráněného území tak, aby tyto hodnoty zůstaly zachovány,
- snažit se předcházet střetům zájmů ochrany přírodních i kulturně-historických hodnot CHKO Brdy, zajištění běžné hospodářské činnosti v území a zájmů cestovního ruchu.

Tuto skutečnost doporučujeme vždy zdůrazňovat při prezentaci plánu i jednotlivých navrhovaných opatření dalším partnerům a subjektům v území jako jsou např. obce, informační centra či jiné subjekty poskytující služby cestovního ruchu.

Opatření, která navrhujeme, jsou trojí povahy – institucionální opatření, činnosti a tzv. projekty.

- Institucionální opatření** jsou nezbytná k tomu, aby byla vytvořena dostatečná kapacita k realizaci projektů a některých činností.
- „Projekty“** zde rozumíme konkrétní záměry, jejichž realizace je pro naplňování cílů interpretačního plánu důležitá. Mohou zahrnovat části infrastruktury, jako jsou odpočívadla,

naučné stezky či expozice, dále produkty pro návštěvníky – například tiskoviny nebo suvenýry, ale i služby – prohlídky s průvodcem apod.

- Kromě řešení těchto konkrétních projektů je potřeba, aby pro naplnění interpretačního plánu klíčoví hráči jako je Správa CHKO Brdy (respektive AOPK ČR), VLS, s. p., Arcibiskupství pražské – Lesní správa (dále AP) a destinační management zajišťovali řadu průběžných i jednorázových činností.

Vizuální identita

Toto důležité opatření je sice uvedeno dále v části Činnosti, nicméně pro další prezentaci a komunikaci území má klíčový význam, proto ho zde uvádíme i samostatně.

Je potřeba najít motiv, se kterým by si návštěvník území identifikoval, a který by jednoznačně zdůrazňoval něco jedinečného a zároveň tradičního, co může při svém pobytu v území vnímat.

Fabián – strážce Brd v sobě pojí hned několik tematických prvků charakteristických pro území – lesy (lesní duch), vojenská historie (strážce lesa, území i nositel určitých mravních hodnot) a přírodní bohatství (je znázorňován jako postavička vyrobená z přírodnin – lišejníky, šišky). Zároveň má v území tradici důležitou pro další přirozenou podporu jeho prezentace, která u dalších případných motivů chybí. Z tohoto důvodu doporučujeme motiv Fabiána využít.

Jako další motivy přicházejí dle našeho názoru v úvahu kosatec sibiřský, který se velmi často na fotografiích z CHKO Brdy objevuje nebo vřes reprezentující zdejší nejrozsáhlejší vřesoviště v ČR. Z živočišných druhů, které jsou pro komunikační aktivity (například panely, informační materiály, maskot) zpravidla vhodnější než rostliny, doporučujeme zvážit mravence, se kterým se návštěvník setká v různých prostředích po celém území CHKO. Na rozdíl od raka kamenáče či druhů vázaných na vodu má mravenec velkou výhodu v tom, že může prezentovat i žárový management (přítomnost mravenišť na okrajích dopadových ploch je dobře patrná a všimne si jí i běžný návštěvník), zatímco vodní živočich by v tomto kontextu působil poněkud rozpačitě.

V území by měl postupně vzniknout maskot Domu přírody Brd (má provádět především dětské návštěvníky Domem přírody a představit CHKO Brdy), značka destinace (pro území, se kterým bude pracovat destinační management), případně regionální značka pro výrobky z Brd (např. Fabiánův kraj). Každá z uvedených „značek“ má své specifické využití, ale jsou vzájemně propojeny a měly by vycházet z interpretačního plánu, tj. zvolený motiv by neměl lákat na něco, co není možné ukázat nebo co je v rozporu se zásadami plánu. Nemusí jít nutně o stejný vizuální motiv (i když tato varianta by byla pro návštěvníka nejlepší) – například maskot Domu přírody Brd může být odlišný od motivu pro regionální výrobky, **doporučujeme však v území využít nejlépe 1, maximálně 2 motivy.**

Institucionální opatření

Tato opatření by měla mít v krátkodobém i střednědobém výhledu prioritu, nejenom proto, že jsou zásadní pro realizaci projektů a produktů, ale i pro nasměrování celkového rozvoje cestovního ruchu v území. K hlavním prioritám patří:

- a) **ustavení pozice pracovníka pro oblast práce s veřejností** přímo na pracovišti Správy CHKO Brdy
- b) **založení a rozběhnutí destinačního managementu.**

Vzhledem k tomu, že vznik a rozjezd destinačního managementu je náročnější úkol, nejdříve by měla být vytvořena a obsazena pozice pracovníka pro oblast práce s veřejností, který by kromě osvětové

činnosti a komunikace s veřejností by mimo jiné sledoval a ovlivňoval management návštěvníků na území CHKO.

Tento pracovník by zpočátku na přechodnou, nezbytně nutnou dobu mohl převzít i část úkolů destinačního managementu a realizovat je ve spolupráci s existujícími partnery, jako jsou informační centra, muzea, obce i další vlastníci pozemků a hospodáři v území, především VLS (Centrum lesní pedagogiky, provozovatel Domu přírody) a AP. Jedná se o činnosti, které jsou pracovníci Správy CHKO stejně nuceni řešit, v současné době však většinou na úkor jiné agendy, kterou mají na starosti.

Ani po vzniku destinačního managementu by tato pozice neměla zaniknout – kromě běžné komunikace s veřejností bude i nadále potřeba ze strany Správy CHKO (i hospodářů v území) neustále komunikovat s dalšími hráči v území, reagovat na vývoj situace a usměrňovat využití území pro potřeby cestovního ruchu.

Ze strany orgánů ochrany přírody a hospodářů v území se v žádném případě nejedná o snahu suplovat organizaci a celkové řízení cestovního ruchu v území. Jde o efektivní cestu jak zajistit ochranu přírody a krajiny, zohlednit běžnou lesní hospodářskou činnost a předcházet případným střetům se zájmy cestovního ruchu v území, které je velmi specifické a v němž existují pro pohyb a aktivity návštěvníků mnohá omezení.

V případě, že by se nepodařilo vytvořit dostatečnou kapacitu v podobě vyčleněného pracovníka na Správě CHKO a následně i v destinačním managementu, je realizace interpretačního plánu jako celku nemyslitelná.

Ze strategického hlediska je také důležité, aby správci (Správa CHKO Brdy) a hospodáři (VLS, AP aj.) hráli aktivní roli při vzniku destinačního managementu a zajistili si v něm dostatečně silnou pozici.

Aktivity destinačního managementu budou totiž po jeho vzniku pro další směřování cestovního ruchu v území rozhodující. Takovéto opatření je efektivní i pro samotný destinační management, protože jakékoliv významnější navrhované aktivity destinačního managementu bude stejně vždy třeba konzultovat se správci a hospodáři v území.

Vytvoření personální kapacity

Kdo: AOPK ČR

Co: vytvořit a obsadit stálé místo pracovníka pro práci s veřejností na Správě CHKO Brdy

Proč – co je účelem:

- zajistit spolupráci s partnery v území v oblasti rozvoje cestovního ruchu a jeho usměrňování jako jsou obce, vlastníci a hospodáři, kraje, destinační management, muzea, informační centra, jiní důležití strategičtí partneři poskytující služby v cestovním ruchu
- zajistit pravidelná mimosezónní setkání se zástupcem destinačního managementu a pracovníky informačních center v okolí CHKO, kde Správa CHKO získá zpětnou vazbu o průběhu uplynulé sezóny a případných problémech, které bude potřeba řešit a bude mít možnost informovat o tom, co SCHKO (AOPK ČR) v území dělá – na rozdíl od zveřejňování zpráv umožňuje tento způsob osobní kontakt a dává příležitost věci vysvětlovat, nebo naopak klást dotazy apod.
- zajistit kontakt a průběžnou komunikaci s médii

- realizovat konkrétní projekty a spolupracovat nebo konzultovat přípravu dalších produktů cestovního ruchu a částí infrastruktury v CHKO a bezprostředním okolí tak, aby výsledek nebyl v rozporu s interpretačním plánem a ochranou přírodních a kulturně-historických hodnot CHKO Brdy
- sledovat dopady návštěvnosti na předměty ochrany na území CHKO
- sledovat stav návštěvnické infrastruktury + pohyb návštěvníků v území ve vazbě na návštěvnickou infrastrukturu a reagovat na aktuální situaci, konzultovat případná opatření – ta se pak promítnou i do přípravy konkrétních projektů či produktů

Kdy: co nejdříve, nejpozději 2017

Zdroje: rozpočtové prostředky

Ustavení destinačního managementu (DM)

Kdo: klíčové instituce – AOPK ČR (CHKO Brdy), VLS s. p. (Divize Hořovice), AP, města a obce, kraje, důležití poskytovatelé služeb cestovního ruchu

Co: Ustavit destinační management pro oblast CHKO Brdy a nejbližší okolí

Proč – co je účelem:

- zajistit spolupráci s partnery v území v oblasti rozvoje cestovního ruchu a jeho usměrňování – Správa CHKO, obce, kraje, destinační management, muzea, infocentra, hospodáři
- vytvářet přehled služeb a místních destinací pro návštěvníky (klíčová úloha DM)
- zajistit kontakt a průběžnou komunikaci s médii a pravidelnou konzultaci se Správou CHKO a největšími hospodáři v území
- vytvořit marketingovou strategii destinace, včetně vytvoření značky území
- sbírat informace o existující nabídce cestovního ruchu v území a nejbližším okolí (zejména ubytování a stravování)
- tvořit nabídku pro různé cílové skupiny návštěvníků CHKO na základě doporučení interpretačního plánu
- usměrňovat očekávání návštěvníků – komunikovat pravidla chování v CHKO a propagovat nabídku vhodných tras a programů pro různé skupiny návštěvníků prostřednictvím spolupráce s ubytovateli
- podporovat regionální produkty, vznik a pak i udržování regionální značky
- realizovat konkrétní projekty

Kdy: co nejdříve, nejpozději 2017

Zdroje: příspěvky zakladatelů, projekty, příjmy z poskytování služeb aktérům cestovního ruchu

Činnosti

Tyto činnosti jsou nezbytné k naplnění interpretačního plánu a zahrnují jednorázové, opakované i průběžné aktivity, které zajišťují následující klíčové subjekty: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (dále v tabulce AOPK – jejím kontaktním místem v regionu je Správa Chráněné krajinné oblasti - (SCHKO) Brdy), Vojenské lesy a statky, s. p. (dále VLS), Arcibiskupství pražské – Lesní správa (dále AP), destinační management (dále DM).

Níže uvedená tabulka stručně popisuje činnosti doporučené tímto interpretačním plánem a stanovuje, kterého subjektu se daná činnost dotýká. Činnosti jsou pro větší přehlednost seskupeny podle tematických oblastí (koncepce, komunikace, regionální produkty apod.).

Koncepční činnosti

Co	Kdo
1. Sledovat tvorbu koncepčních a strategických rozvojových materiálů s dopadem na území CHKO a usměrňovat problematické návrhy už v plánovací fázi procesu	AOPK, VLS, AP
2. Zajistit koordinaci kroků a komunikaci v rámci jednotlivých institucí. Komunikace jednotlivých institucí navenek by měla být jednotná a v souladu s cíli a obsahem interpretačního plánu (tj. regionální i centrální pracoviště dané instituce by například mělo znát závěry interpretačního plánu).	AOPK, VLS, AP
3. Vytvořit mechanismus monitoringu návštěvnosti CHKO a jeho dopadů na území (ve spolupráci s odborníky)	AOPK, DM
4. Sledovat rozvoj nových sportů a aktivit, které mohou negativně ovlivnit návštěvnický zážitek ostatních návštěvníků (drony, elektroskútry apod.)	DM, AOPK, VLS, AP
5. Vytvořit marketingovou strategii a vizuální identitu destinace (možná inspirace – postava Fabiána, strážce Brd), + maskota Domu přírody Brd a design tiskovin a panelů, který se bude využívat na území CHKO	DM, AOPK, VLS, AP
6. Podporovat vznik regionální značky (regionální výrobky i služby) pro území zahrnující CHKO Brdy, např. Fabiánův kraj (nejlépe jako součást Asociace regionálních známek ČR, jejíž typické značky návštěvníci z jiných míst v ČR dobře znají)	DM, AOPK, VLS, AP
7. U všech částí infrastruktury jasně stanovit, kdo za ni bude zodpovědný a bude ji udržovat – především u věcí vznikajících v rámci projektů, ke kterým se po uplynutí projektu často už nikdo nehlásí	všichni zřizovatelé a realizátoři
8. Stanovit podmínky umístování informačních panelů a prvků (místo, forma, obsah, soulad s interpretačním plánem a pravidly dobré interpretace), které nejsou součástí navrhované minimální návštěvnické infrastruktury – typicky panely projektů apod. Tyto panely obvykle nebývají předem konzultovány (obsah ani forma). Povolovat umístování takovýchto panelů zcela výjimečně a jen při splnění stanovených podmínek.	AOPK, VLS, AP, další vlastníci pozemků
9. Stanovit podmínky, za kterých by bylo možné obnovit rozhlednu či vyhlídkové místo na Třemšíně	AP, AOPK, DM

<p>10. Stanovit podmínky pro konání hromadných akcí tak, aby nedocházelo k ohrožení předmětů ochrany, dalších přírodních a kulturně-historických hodnot území a zájmů vlastníků pozemků a hospodářů. Kontrolovat dodržování stanovených podmínek.</p>	<p>AOPK, VLS, AP – spolupráce správců, vlastníků, hospodářů</p>
<p>11. Připravit pravidla chování pro návštěvníky (vhodná forma a zpracování pro cílové skupiny návštěvníků CHKO), která budou využívána při prezentaci a interpretaci v území</p>	<p>Spolupráce AOPK, VLS, AP</p>

Komunikace

Co	Kdo
<p>1. Komunikovat limity a specifika území i vhodné způsoby jeho využití směrem k návštěvníkům, ale především k subjektům, které jsou či budou aktivně zapojeny do cestovního ruchu (obce, destinační agentury, ubytovatelé, informační centra, další poskytovatelé služeb, kraje, organizátoři hromadných akcí)</p>	<p>AOPK, VLS, AP</p>
<p>2. Po vyjasnění koncepce prezentace území aktivně komunikovat se zástupci krajů a CzechTourismu o aktualizaci jejich webových prezentací území Brd</p>	<p>DM na základě konzultace s SCHKO, VLS, AP</p>
<p>3. Komunikovat s médii na základě znalosti místních poměrů, aktuálních a přesných informací a předcházet tak nedorozuměním, nereálným očekáváním návštěvníků a zbytečným následným potížím</p>	<p>DM, SCHKO, VLS, AP</p>
<p>4. Zajistit nadstandardní vzájemnou komunikaci, koordinaci a jednotný přístup k prezentaci území ze strany Správy CHKO Brdy a největších lesních hospodářů v území – především VLS a AP</p>	<p>CHKO, VLS, AP</p>
<p>5. Komunikovat návštěvníkům území skutečnost, že uvnitř nejsou turistické služby jako jedinečnou přednost, nabádat návštěvníky k tomu, aby se na výlet dostatečně vybavili a odpadky odnášeli zpět mimo území CHKO</p>	<p>DM, SCHKO, VLS, AP</p>
<p>6. Komunikovat návštěvníkům kapacitu parkovišť v obcích i mimo obce a dostupné služby a infrastrukturu u parkoviště (občerstvení, toalety, kontejnery na odpad, hřiště, posezení, panely s mapou a pravidly chování v území)</p>	<p>DM ve spolupráci s vlastníky pozemků</p>

7. Jasně komunikovat souvislosti a průběh pyrotechnické očisty (pyrotechnická zátěž je nedílnou součástí charakteru území jako bývalé vojenské oblasti a zároveň představuje v případě nerespektování i potenciální riziko), a také přítomnost dalších objektů a prostor, které návštěvníci uvidí a je kvůli nim potřeba pohyb omezit (vojenský výcvikový prostor, vojenské objekty – návštěvník vidí ploty a výstražné cedule, ale omezení už nechápe)	DM ve spolupráci s VLS a Armádou ČR (Ministerstvem obrany)
8. Komunikovat pravidla chování v CHKO a propagovat nabídku vhodných tras a programů pro různé skupiny návštěvníků prostřednictvím spolupráce s ubytovateli a dalšími poskytovateli služeb	DM, přípravu konzultovat s ostatními
9. Komunikovat stávající režim s vyloučeným vjezdem aut mimo speciální povolení související s údržbou a hospodařením v území jako součást jedinečnosti území a unikátní výhodu pro ostatní nemotorizované návštěvníky – bezpečnost, znečištění ovzduší, půdy a vod, hluk, prach, odpady...	DM, SCHKO, VLS, AP
10. Ve spolupráci s regionálním tiskem uvádět konkrétní příklady, kdy sběrači, adrenalinoví motoristé nebo cyklisté působí škody v přírodě, znepríjemňují pobyt ostatním návštěvníkům, ohrožují sami sebe i ostatní	SCHKO, VLS, AP, DM
11. Cíleně komunikovat s organizátory akcí, nenabízet území k organizaci akcí, které nejsou vhodné a není pro ně v území odpovídající zázemí, zázemí směřovat do okolních obcí (případně zastavěných částí obcí v CHKO) a na pozemky vně hranic CHKO. Držet se předem stanovených podmínek pro konání, četnost a kapacitu akcí – viz výše Koncepční činnosti.	SCHKO, vlastníci pozemků jako VLS, AP, obce; DM
12. Komunikovat s návštěvníky akcí pořádaných na území CHKO a prezentovat jeho jedinečnost v souvislostech (nezastavěnost, malá návštěvnícká infrastruktura	DM, SCHKO, VLS, AP
13. Jasně komunikovat, že na území CHKO se nenacházejí povolené lezecké terény a vysvětlit důvody	SCHKO, VLS, AP, DM
14. Na vstupních parkovištích, v informačních materiálech a mediálních výstupech informovat o možných rizicích pohybu na kole po Brdech a vítat cyklisty, kteří se řídí kodexem terénního cyklisty	DM, SCHKO, VLS, AP

Regionální produkty a suvenýry

1. Certifikovat nejen výrobky, ale i služby a zážitky (například procházky s místním průvodcem, průvodcované prohlídky v muzeu či Domě přírody, programy v Centru lesní pedagogiky apod.)	DM
2. Podporovat vznik regionálních suvenýrů prezentujících území CHKO	DM

Infrastruktura

<p>1. Zachovat dosavadní ráz území a minimalizovat nově budovanou informační turistickou infrastrukturu (např. velikost a počet informačních panelů), neumísťovat infrastrukturu, která není v souladu s interpretačním plánem území (např. nahodilé panely výstupů projektů apod.)</p>	<p>SCHKO, VLS, AP, DM</p>
<p>2. Dokončit ve spolupráci s KČT vyznačení schválených tras pro cyklisty a pěší. Tam, kde to bude možné, dohodnout s KČT minimalizaci pásového značení naučných stezek, upozornit vydavatele turistických map na nové trasy.</p>	<p>SCHKO, VLS, AP, DM</p>
<p>3. Vytvořit plánované expozice tak, aby byly obsahově i po formální stránce v souladu s interpretačním plánem CHKO Brdy a dobrou praxí v interpretaci místního dědictví. Expozice by se měly vzájemně doplňovat, navazovat a odkazovat na sebe, aby byl návštěvník motivovaný si je prohlédnout.</p>	<p>DM, SCHKO, VLS, AP</p>
<p>4. Odstraňovat starou a nefunkční infrastrukturu, která negativně ovlivňuje návštěvnícký zážitek (dopravní značky, turistické značení, mapy v terénu, panely apod.) - týká se všech vlastníků a provozovatelů infrastruktury</p>	<p>VLS, AP, SCHKO, DM</p>
<p>5. Udržovat infrastrukturu v dobrém stavu - týká se všech vlastníků a provozovatelů infrastruktury</p>	<p>DM, SCHKO, VLS, AP</p>
<p>6. Udržovat a doplnit síť odpočívadel prioritně na místech, kde se lidé přirozeně zastavují a zdržují na svačiny (Padrtské rybníky, Valdek, Třemšín, Třemošná). v jejich okolí je třeba průběžně udržovat pořádek. S ohledem na délku pěších tras, náročný profil a tvrdý povrch rozmístit další odpočívadla (např. po 2-4 km) podél nově vyznačovaných tras, zejména pro pěší. Tato odpočívadla by měla být spíše nenápadná, nemusejí být zastřešená a lze pro ně využít například vhodně umístěné hrubě opracované kmeny. Týká se obecně všech vlastníků a provozovatelů infrastruktury.</p>	<p>VLS, AP</p>
<p>7. Udržovat studánky v blízkosti značených tras v dobrém stavu a čisté, včetně okolí; zajistit jejich korektní vyznačení v turistických mapách. Týká se obecně všech vlastníků pozemků či správců.</p>	<p>VLS, AP ve spolupráci s dobrovolníky</p>
<p>8. Odstraňovat nelegální infrastrukturu jako jsou singltrekové dráhy, tábořiště, ohniště, přístřešky apod.</p>	<p>VLS, AP</p>

Dopravní dostupnost a parkoviště

<p>1. Dobudovat síť parkovišť po obvodu území CHKO. Parkoviště I. typu budou vybavena, kontejnery na odpad, možností posezení, orientačními panely s mapou a pravidly chování v území, případně i WC a jednoduchým občerstvením. Parkoviště II. typu budou vybavena orientačními panely s mapou a pravidly chování v území (případně dalšími prvky – např. koši na odpady v závislosti na vlastníkově – například obci).</p>	<p>SCHKO, VLS, AP ve spolupráci s místními samosprávami</p>
<p>2. Vyřešit dopravní dostupnost areálu Tři trubky od Strašic způsobem, který umožní pohodlný přístup pro pěší i ostatní návštěvníky Domu přírody, například zřízením pěšiny jdoucí souběžně se silnicí a případným zajištěním specifické (kapacitně omezené) sezónní kyvadlové dopravy mezi parkovištěm ve Strašicích a areálem Tři trubky</p>	<p>VLS, SCHKO, obec Strašice</p>
<p>3. Zlepšit dostupnost území o víkendech hromadnou dopravou, např. okružní linkou zastavující v obcích po obvodu území, která by ráno a odpoledne celé území CHKO objela a návštěvníky by rozvezla a zase svezla do center s lepším dopravním spojením a větší nabídkou služeb</p>	<p>DM ve spolupráci s obcemi</p>
<p>4. Zachovat zákaz vjezdu motorových vozidel na lesní cesty a vydávat minimum výjimek a povolení, využívat závory k omezení vjezdu. Nerespektování zákazu řešit ve spolupráci s Policií ČR. Týká se všech vlastníků pozemků.</p>	<p>SCHKO, VLS, AP</p>
<p>5. Velmi zřetelně označit důvod vydání výjimky k vjezdu (logo + dostatečně velký nápis minimálně na formátu A4 zdůvodňující vydání povolení: např. zajištění praktické péče o území)</p>	<p>SCHKO, VLS, AP</p>
<p>6. Posílit „vizuální“ přítomnost VLS, AP a Správy CHKO v území. Jasně viditelné, dostatečně velké a na první pohled patrné označení aut má nezanedbatelný psychologický efekt a může výrazně přispět k dodržování pravidel v území. U správců a hospodářů je to důležité především u vozidel, která nejsou terénní. U zhotovitelů vždy.</p>	<p>SCHKO, VLS, AP</p>

Programy

1. Vytvářet programy pro návštěvníky tak, aby naplňovaly cíle interpretačního plánu (např. čím jsou Brdy jedinečné), přizvat k přípravě místní odborníky a využívat místní zdroje, které mají v území tradici (grafiky pana Čáky apod.)	DM, SCHKO, VLS, AP
2. Připravit postupně ke každé exponované návštěvnické lokalitě programy pro cílové skupiny návštěvníků, které ji navštěvují (mohou být využívány stále, jen sezónně nebo i nárazově na akcích). Využívat místní odborníky.	DM, SCHKO, VLS, AP
3. Připravovat cíleně programy pro cílovou skupinu rodiny s dětmi a organizované skupiny a umístit je při okraji území do míst, která jsou pro ně vhodná a kde je/bude dostatečné zázemí (plánovaný Dům přírody Tři trubky, Centrum lesní pedagogiky Obecnice, muzea s hřišti a odpočinkovými plochami, občerstvením, WC) – koordinovat vznik a zaměření programů s nabídkou místních muzeí a jiných institucí	DM, SCHKO, VLS, AP
4. Vyškolit místní průvodce, aby dokázali využívat nástroje interpretace místního dědictví (spolupráce se školiteli interpretačních průvodců)	DM, SCHKO, VLS, AP

Projekty

Do této oblasti patří široká škála konkrétních záměrů od suvenýrů, přes web Brd, Fabiánův pas, hledačky, mapu, infopanely na vstupech, digitálního průvodce až po naučné stezky, Centrum lesní pedagogiky, Dům přírody, odpočívadla, vyhlídky atd. Tyto „projekty“ jsou stručně popsány v jednotlivých kartách.

Kvůli úspoře místa nejsou klíčová sdělení v kartách jednotlivých prvků interpretační infrastruktury rozepsána (tj. nejsou uvedena v plném znění), jsou zkrácena kódem – např. 2a/ii. V plném znění je najdete v *Příloze 9: KLÍČOVÁ SDĚLENÍ*.

Karty jednotlivých prvků mohou správcům a realizátorům interpretace v území CHKO Brdy sloužit k evidenci jednotlivých interpretačních prvků a ke sledování jejich technického stavu, aktuálnosti apod. Karty jasně dokládají, k čemu byl daný prvek zřízen, jaká klíčová sdělení by měl v daném místě CHKO komunikovat, pro jakou cílovou skupinu návštěvníků byl určen, jak je zajištěna jeho údržba apod.

Přehled karet s navrhovanými „projekty“, tj. prvky interpretace

Kód	Název prvku
DP	Dům přírody
K1	Web
K2	Infopanely u vstupu do území
K3	Digitální průvodce
NS1	Naučná stezka Padrťské rybníky
NS2	Naučná stezka Kolvín
NS3	Naučná stezka Tok
NS4	Naučná stezka Jordán
NS5	Lesnická naučná stezka Klobouček
NS6	Naučná stezka Třemšín
NS8	Naučná stezka / hledačka Třemošná
S1	Suvenýry
T1	Návštěvnická mapa Brd
T2	Fabiánův pas – tištěný „pas“
T3	Fabiánův pas – série hledaček

Karta interpretačního prvku

kód prvku	DP
název prvku	<i>Dům přírody Brd</i>
lokalizace prvku	Areál bývalého loveckého záměčku Tři trubky, který má projít v následujících 2 letech rekonstrukcí + jeho nejbližší okolí
popis prvku (stručně 1 věta)	Návštěvnické středisko CHKO Brdy
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	<p>Jediný takovýto typ návštěvnické infrastruktury uvnitř území CHKO. Umožňuje seznámit návštěvníky s územím CHKO Brdy a jeho jedinečností, účelem jejího vyhlášení a dlouhodobými cíli ochrany přírody v území, pomáhá usměrňovat pohyb návštěvníků v území – směřovat pozornost do vybraných lokalit a k dalším částem infrastruktury.</p> <p>Dům přírody Brd má prezentovat CHKO Brdy jako celek a vycházet ze sdělení interpretačního plánu.</p> <p>Úkolem Domu přírody je také prezentovat omezení, s nimiž se v CHKO návštěvník setká a pravidla, kterými by se měl při pobytu v CHKO řídit.</p> <p>V areálu se počítá s umístěním expozice o CHKO Brdy a expozice o lesních řemeslech (v seníku, který bude součástí areálu). v Domě přírody by měl být multifunkční sál a zázemí pro návštěvníky zahrnující toalety, občerstvení a provoz informačních služeb. DP bude nabízet vzdělávací a osvětové programy pro návštěvníky v interiéru i exteriéru.</p>
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Turisté, rodiny s dětmi, organizované skupiny, návštěvníci se zájmem o určité téma

Karta realizace

kód prvku	DP
název prvku	Dům přírody Brd
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Areál Domu přírody Brd je tématem samostatné plánovací studie a příslušné projektové dokumentace a bude pro něj připravován i samostatný interpretační plán.</p> <p>Důležité součásti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mapa, podle níž se návštěvník zorientuje, a která ho nasměruje do vhodných lokalit – zde se nacházíte (před vstupem do areálu i uvnitř) • Jasný orientační systém v rámci areálu (toalety, informační centrum, apod.) • vnitřní a venkovní expozice <p>Všechna sdělení (klíčová i dílčí) by v Domě přírody Brd měla být zmíněna, i když některá nebudou rozpracována do větší hloubky.</p>
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zajištění dostupnosti areálu • připravit interpretační plán DP Brd a navrhnout na základě něj expozice • zajistit finanční prostředky na realizaci • realizace • zajištění provozu návštěvníckého střediska
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	<p>Většina uživatelů by se díky DP Brd měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) – důraz na nezastavěnost většiny území a minimální turistickou infrastrukturu • dozvědět, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké je zaměření naučných stezek a expozic • pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Areál Domu přírody Brd je tématem samostatné plánovací studie a příslušné projektové dokumentace a bude pro něj připravován i samostatný interpretační plán.
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Bude předmětem samostatné studie

Monitoring / řízení kvality	<ul style="list-style-type: none">• Před schválením by návrhy prvků v DP, včetně expozice, měly být otestovány na vzorku potenciálních návštěvníků, aby bylo zjištěno, zda naplňují stanovené cíle• Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů a podněty budou využity v rámci činnosti domu přírody.
------------------------------------	---

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K1
název prvku	<i>Web pro návštěvníky CHKO Brdy</i>
lokalizace prvku	O umístění webových stránek zatím není rozhodnuto; doporučujeme destinačnímu managementu zakoupit atraktivní doménu
popis prvku (stručně 1 věta)	Webové stránky určené návštěvníkům CHKO Brdy
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Základní prostředek pro prezentaci hodnot území umožňující návštěvníkům naplánovat si svou návštěvu. Prostředek pro informování návštěvníků i místní veřejnosti o aktuálním dění v CHKO, včetně osvětových akcí. Dále umožňuje usměrnit očekávání návštěvníků již před příjezdem do území a směřovat jejich pozornost do vybraných lokalit.

Karta realizace

kód prvku	K1
název prvku	Web pro návštěvníky CHKO Brdy
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Web bude zahrnovat tyto oblasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • přivítání návštěvníků v území, prezentace území jako jedinečné lokality založená na klíčových sděleních • představení hlavních hodnot území a lokalit, kde je návštěvníci mohou vidět (pouze vybrané, vhodné lokality) • podrobnější informace o vybraných tématech, o která je zájem (dle aktuální potřeby) • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí, tematické mapy (veřejnosti nepřístupné oblasti, ochrana přírody, geologická mapa apod.) • usměrnění očekávání – občerstvení, odpadkové koše apod., + vysvětlení omezení pohybu v území – proč je nutné a k čemu je dobré • odkazy na další zajímavé zdroje informací o Brdech • pravidla chování v území (a rady pro pohyb v území), včetně Kodexu terénního cyklisty • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) • informace o aktuálním dění v CHKO a pozvánky na akce pro veřejnost • zorientování se v nabídce služeb v území <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: všechna klíčová sdělení a souvislosti, důraz na dílčí sdělení 2a/i, 3b/i+ii+iii</p>
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zajistit doménu • navrhnout strukturu webu a texty • vyhledat správce webu a vytvořit redakční radu • nastavit pravidla pro publikování a recenzování příspěvků • vytvořit grafický návrh, včetně případných ilustrací • zajistit fotografie a vhodné mapy • zajistit propagaci webu a informovat o něm další zainteresované subjekty (informační centra, ubytovatelé, obce) • propojit web odkazy s ostatními již existujícími weby v Brdech (muzea, informační centra, zájmové spolky se vztahem k Brdům apod.) a vyměnit si odkazy

	<ul style="list-style-type: none"> • zajistit dlouhodobou spolupráci a pravidelnou aktualizaci informací na krajských webech a webu Czechtourismu, které budou považovat nový web za důvěryhodný zdroj informací • zajistit pravidelnou aktualizaci obsahu webových stránek • zajistit chod webu (personální a finanční zajištění)
<p>cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)</p>	<p>Většina uživatelů by se díky webu měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní a dílčí sdělení) • dozvědět, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké je zaměření naučných stezek a expozic • pocítit obdiv k jedinečnosti území <p>chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území</p>
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Základní webová prezentace území, která by měla pro potenciálního i skutečného návštěvníka vytvářet celistvý obraz území CHKO Brdy. Web by měl návštěvníkovi poskytnout a) potřebné základní turistické informace o území, do kterého jede (dostupnost, orientace, služby, omezení, s nimiž se v CHKO setká), b) prezentovat vhodná pravidla chování při návštěvě a pobytu v CHKO, c) obsahovat podrobnější informace, které není v terénu nutné prezentovat všem a návštěvník si je v případě hlubšího zájmu může na webu snadno dohledat, d) odkazy na další užitečné existující zdroje informací o Brdech.</p>
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Příprava obsahu: 50 – 250 tis. Kč</p> <p>Uveřejnění obsahu: 50 – 300 tis. Kč</p> <p>Testování / ladění: 20 – 100 tis. Kč</p> <p>Provoz webu (za 1 rok): hosting 5 – 15 tis. Kč, práce redaktora 50 – 150 tis. Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vznik redakční rady webu • Před spuštěním budou webové stránky otestovány na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, informační centra), která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu a struktury webu

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K2
název prvku	<i>Infopanely na vstupních bodech</i>
lokalisace prvku	Na vstupních bodech do CHKO, u vybraných odstavných parkovišť na okraji CHKO v obcích (např. Obecnice) nebo na jiných parkovištích (např. Orlov)
popis prvku (stručně 1 věta)	Informační panely na vstupních místech do CHKO
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje poskytnout návštěvníkům základní orientaci v území, na místě usměrnit jejich očekávání, nasměrovat pozornost do vybraných lokalit a prezentovat informace o pravidlech chování v CHKO.

Karta realizace

kód prvku	K2
název prvku	Infopanely na vstupních bodech
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Infopanely budou zahrnovat tyto oblasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • přivítání návštěvníků v území • představení hlavních hodnot území – založeno na klíčovém sdělení • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí • usměrnění očekávání – občerstvení, odpadkové koše apod. • pravidla chování v území (a rady pro pohyb v území) • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) • logo území <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hlavní sdělení, důraz na dílčí sdělení 2a/i, 3b/i+ii+iii
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozhodnout o počtu a umístění panelů • navrhnout texty • zajistit fotografie • zajistit podkladovou mapu a upravit ji • podle společného grafického manuálu pro panely vytvořit grafický návrh (tomuto kroku musí předcházet vytvoření společného grafického manuálu pro panely) • zajistit tisk • zajistit výrobu stojanu • zajistit instalaci panelů • oznámit instalaci turistickým informačním centrům, muzeím a obyvatelům • v případě potřeby zajistit aktualizaci obsahu osazeného panelu, aby obsah odpovídal skutečnosti • zajistit pravidelnou kontrolu a údržbu • zajistit finanční prostředky

<p>cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)</p>	<p>Většina uživatelů by se díky infopanelům měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • lépe zorientovat při vstupu do území a uvědomit si, jaká pravidla v něm platí • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (hlavní sdělení) a na co se mohou těšit • dozvědět, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • pocítit obdiv k jedinečnosti území • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Panely o rozměrech cca 100x70 cm. Protože je cílem, aby panely byly dobře viditelné, instalovat je ve vertikální poloze.</p> <p>osazené cedulí s mapou a základními informacemi k území</p> <p>mapa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vyznačené hranice CHKO, nepřístupné zóny • vyznačené trasy pro pěší a cyklisty • vyznačené studánky, zastřešená odpočívadla • vyznačené trasy naučných stezek – jejich název, zaměření • legenda <p>textová část:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pravidla pro pobyt v CHKO a jejich zdůvodnění • kontakty na záchranné složky a policii
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 – 30 tis. Kč v závislosti na počtu kusů</p> <p>Instalace v terénu + stojan 1 ks: 10 – 30 tis. Kč dle provedení a množství</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Před finalizací bude cedule otestována na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, informační centra), která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu

Karta interpretačního prvku

kód prvku	K3
název prvku	<i>Digitální průvodce</i>
lokalisace prvku	Dostupný na webu pro návštěvníky CHKO Brdy
popis prvku (stručně 1 věta)	On-line/off-line průvodce (např. nakoleipesky.cz, izi TRAVEL) naučnou stezkou, trasou či územím CHKO Brdy
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Usměrnit pohyb návštěvníků a směřovat je do vhodných lokalit. Průvodce nahrazuje nebo doplňuje tištěné materiály i informační panely v terénu.

Karta realizace

kód prvku	K3
název prvku	Digitální průvodce
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat: všechna klíčová sdělení a souvislosti v závislosti na místě, objektu nebo trase. v souladu se snahou o minimalizaci návštěvnické infrastruktury by se mělo jednat o základní prostředek pro hlubší interpretaci konkrétních míst.
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	Je třeba dořešit: <ul style="list-style-type: none"> • vybrat vhodnou aplikaci • vytipovat body případně trasy a připravit k nim texty (popisy), obrázky, popřípadě audio • převést návrhy do aplikace • zajistit fotografie, vhodné mapy, audio nahrávky • zajistit propagaci, informovat o aplikacích další zainteresované subjekty (informační centra, ubytovatelé, obce) • zajistit pravidelnou kontrolu obsahu (zda odpovídá situaci v terénu)
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	Většina uživatelů by se díky aplikaci měla: <ul style="list-style-type: none"> • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) a jednotlivých lokalit, ke kterým je průvodce směřuje • dozvědět, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • dozvědět se, kde se na trase nebo v okolí bodu nacházejí traumabody • pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Volně stažitelná aplikace, která funguje v on-line i off-line (!) režimu představí vybrané fenomény území formou tras nebo bodových informací. Informace jsou vázány na souřadnice v mapě, mohou obsahovat text, fotografie, audio nebo video obsah. Informace lze v případě potřeby jednoduše upravit. Trasy lze vytvořit v jazykových mutacích.

<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>příprava a zpracování bodu: podle náročnosti 2-10 tis. Kč (vyšší cena např. v případě využití audio záznamů)</p> <p>Aplikace: volně k použití</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Před spuštěním budou jednotlivé části průvodce otestovány na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňují stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, informační centra), která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS1
název prvku	<i>Naučná stezka Padrťské rybníky (pracovní název)</i>
lokalizace prvku	Oblast Padrťských rybníků s výchozím bodem poblíž chaty VLS u Hořejšího Padrťského rybníka; navržená trasa vede většinou po stávajících cestách a stezkách (zpravidla kopíruje značení nově připravených turistických tras KČT), trasa bude upřesněna po dokončení pyrotechnické očisty v zájmovém území
popis prvku (stručně 1 věta)	Okružní trasa s interpretačními panely, délka cca 8km
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	<p>Umožňuje usměrnit pohyb návštěvníků v dlouhodobě nejpopulárnější lokalitě v CHKO a nabídnout jim zajímavou interpretaci přírodních fenoménů v tomto místě.</p> <p>Stezka má společné téma, návštěvníkovi přibližuje jedno, případně více dílčích sdělení a využívá autentická místa a fenomény, kde lze konkrétní sdělení dobře ilustrovat. Trasa kolem Padrťských rybníků nabízí možnost představit přírodní fenomény v této části CHKO i některé součásti praktického managementu, jako je pastva nebo dlouhodobé cíle ochrany přírody v území (v souladu se sděleními, která definuje interpretační plán).</p>

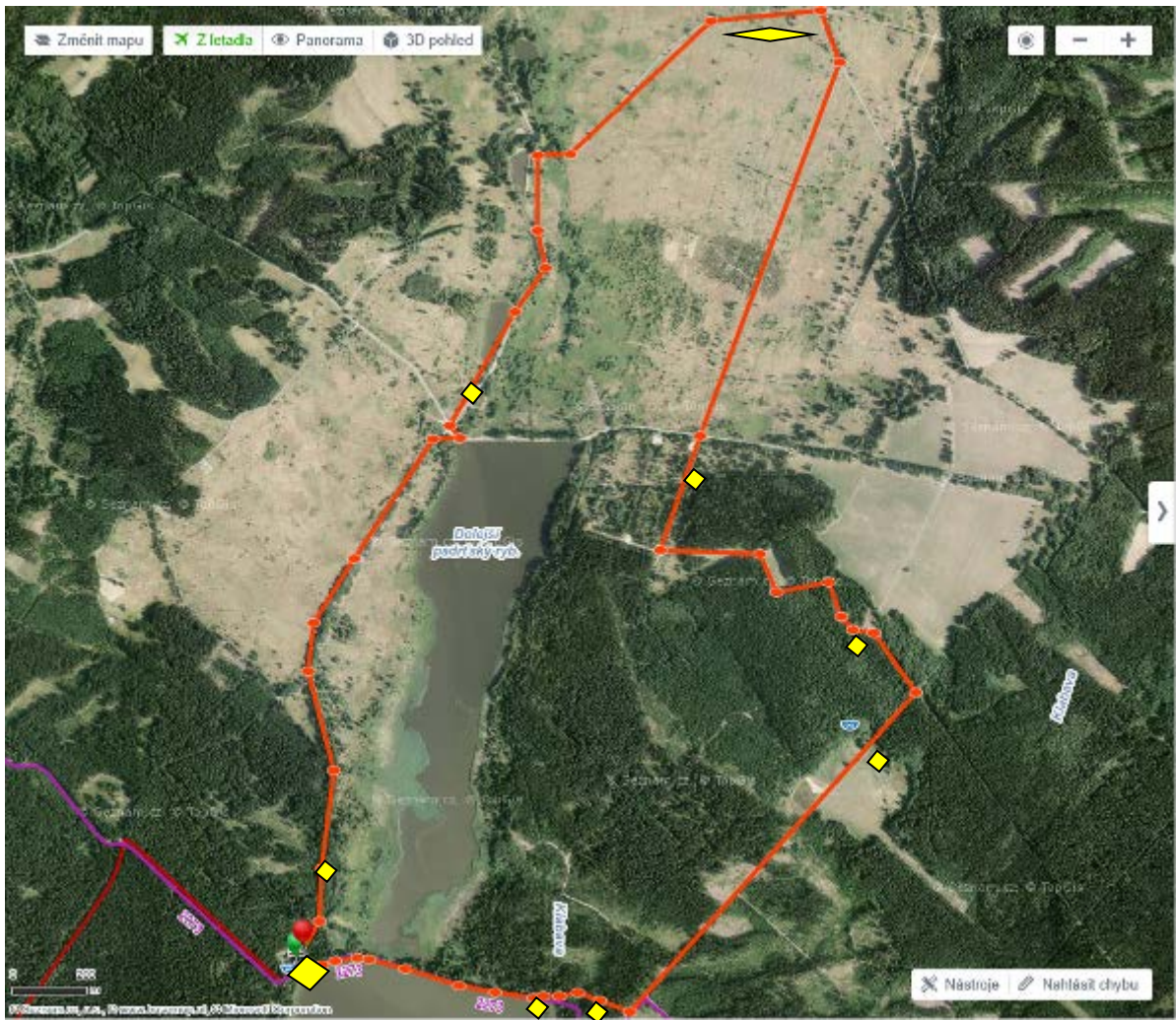
Navrhované umístění stezky v území CHKO Brdy

Karta realizace

kód prvku	NS1
název prvku	Naučná stezka Padrtšské rybníky (pracovní název)
<p>sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)</p>	<p>Interpretační panel bude obsahovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krátký interpretační text s ilustracemi/fotografiemi založený na klíčových sděleních • malou schematickou mapku trasy stezky s vyznačeným bodem, kde návštěvník právě stojí <p>Témata mohou zahrnovat: fenomény dokládající horský charakter Brd (nejvýše položené chovné rybníky), zajímavé biotopy podmáčených smrčín, břehových porostů kolem rybníků a potoků, život kolem nich, managementová opatření k zachování těchto biotopů (pastva, vyřezávání dřevin), přirozený vodní režim krajiny a hospodaření člověka a jaké jsou v této oblasti dlouhodobé cíle ochrany přírody</p> <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu mapy především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení (1b/i+ii), 1c/i+ii, (2a/i), 3c/i+ii
<p>věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)</p>	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upřesnit trasu, stanovit přesně místa, ve kterých budou instalovány interpretační panely – na základě toho stanovit jejich konečný počet • vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů • navrhnout interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou údržbu (značení, panely, další infrastruktura na trase jako odpočívadla, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit případnou aktualizaci • zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu

<p>cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)</p>	<p>Většina uživatelů by díky tomuto prvku měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) i této konkrétní lokality (dílčí sdělení) • pocítit obdiv k jedinečnosti území • uvědomit si, že zvolit správný přístup vedoucí k dlouhodobě úspěšné ochraně a péči o přírodní i kulturně-historické hodnoty CHKO Brdy je velmi složité • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Vzhledem ke specifitě oblasti (lokalizace Padrťských rybníků poměrně hluboko v území CHKO, délka nejkratší možné okružní trasy, více nástupních míst z různých směrů) doporučujeme formu panelů na trase bez pevně dané posloupnosti. Návštěvník tak bude moci absolvovat různě dlouhé části trasy naučné stezky podle jeho kondice, nezávisle na tom, odkud přišel nebo přijel na kole. Okružní trasa dlouhá cca 8 km, s interpretačními panely.</p> <p>Doporučujeme:</p> <p>1 panel obsahující mapku celé stezky (může jít o standardní panel na místě stávajícího panelu u odpočívadla na Padrťských rybnících, který by byl společný i pro další stezku – NS Kolvín, jejíž trasa tudy bude také procházet)</p> <p>Dále na trase pak pultové panely nebo podobné interpretační prvky, které nenaruší ducha místa a budou vyhovovat venkovním podmínkám; rozměry plochy cedule cca 30 x 40 cm</p> <ul style="list-style-type: none"> • max. 8 ks těchto panelů <p>Příklad panelu imitujícího přírodní prvek (Foto M. Medek)</p>

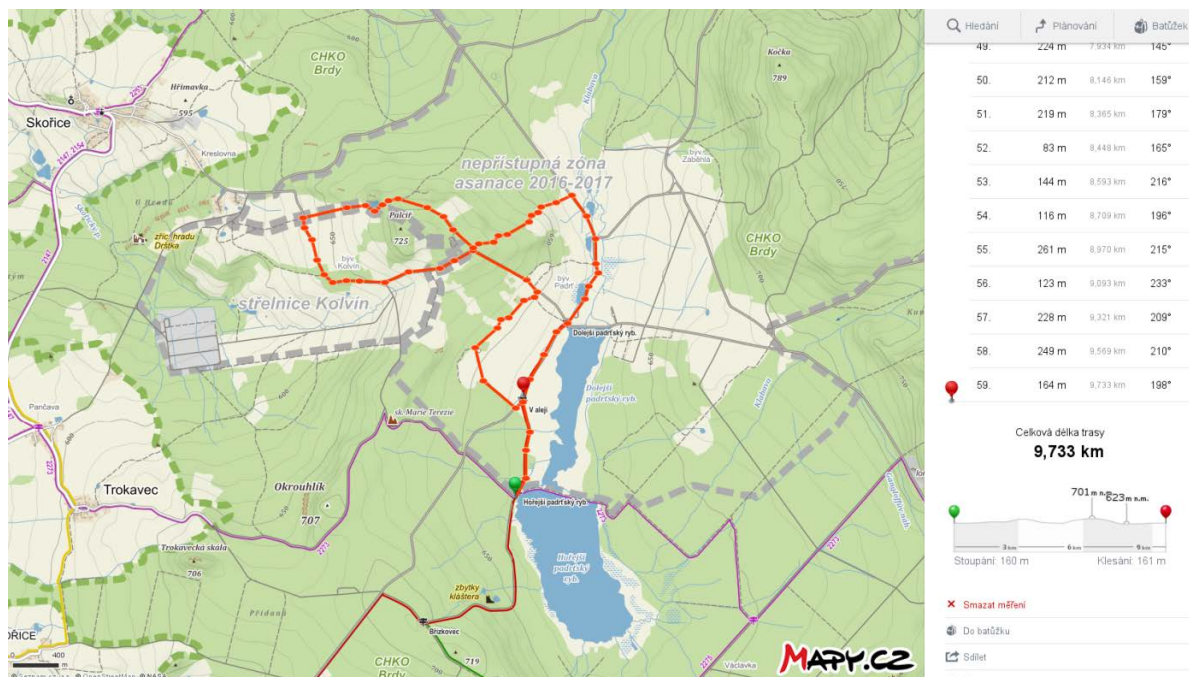
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Příprava libreta stezky (osnova, přesné zaměření panelu a forma – např. příhoda, příběh apod.): 20 – 50 tis. Kč</p> <p>Úvodní panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč</p> <p>Pultový panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 -20 tis. Kč</p> <p>Instalace v terénu 1 ks: 5-15 tis. Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Příprava stezky bude průběžně konzultována se správci a hospodáři v území, aby nedošlo k umístění panelů tam, kde budou překážet hospodářskému či návštěvnickému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech). • Před realizací bude formou ohniskové skupiny (na vzorku potenciálních návštěvníků) otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle. • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanované cíle.

Hrubý návrh rozmístění panelů na trase stezky

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS2
název prvku	<i>Naučná stezka Kolvín (pracovní název)</i>
lokalizace prvku	Oblast zaniklých obcí kolem Padrťských rybníků směrem na sever a západ, s výchozím orientačním bodem poblíž chaty VLS u Hořejšího padrťského rybníka a dále okruhem od rozcestníku značených tras v aleji, trasa bude upřesněna po dokončení pyrotechnické očisty v zájmovém území a stanovení režimu v okolí plánované střelnice Kolvín
popis prvku (stručně 1 věta)	Okružní trasa s interpretačními panely, délka cca 10 km
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje usměrnit pohyb návštěvníků v dlouhodobě nejnepopulárnější lokalitě v CHKO – okolí Padrťských rybníků a nabídnout jim zajímavou interpretaci kulturně-historických fenoménů v tomto místě. Stezka představí téma historie vojenského újezdu, především ve vazbě na zaniklé obce, a také vznik zajímavých biotopů na dopadových plochách v této části území (v souladu se sděleními, která definuje interpretační plán).
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Turisté, návštěvníci se zájmem o určité téma (zájemci o historii zaniklých obcí a vojenského újezdu), organizované skupiny

Navrhované umístění stezky v území CHKO Brdy (v oblasti dopadové plochy Kolvín bude vedení trasy finalizováno po dokončení pyrotechnické očisty)

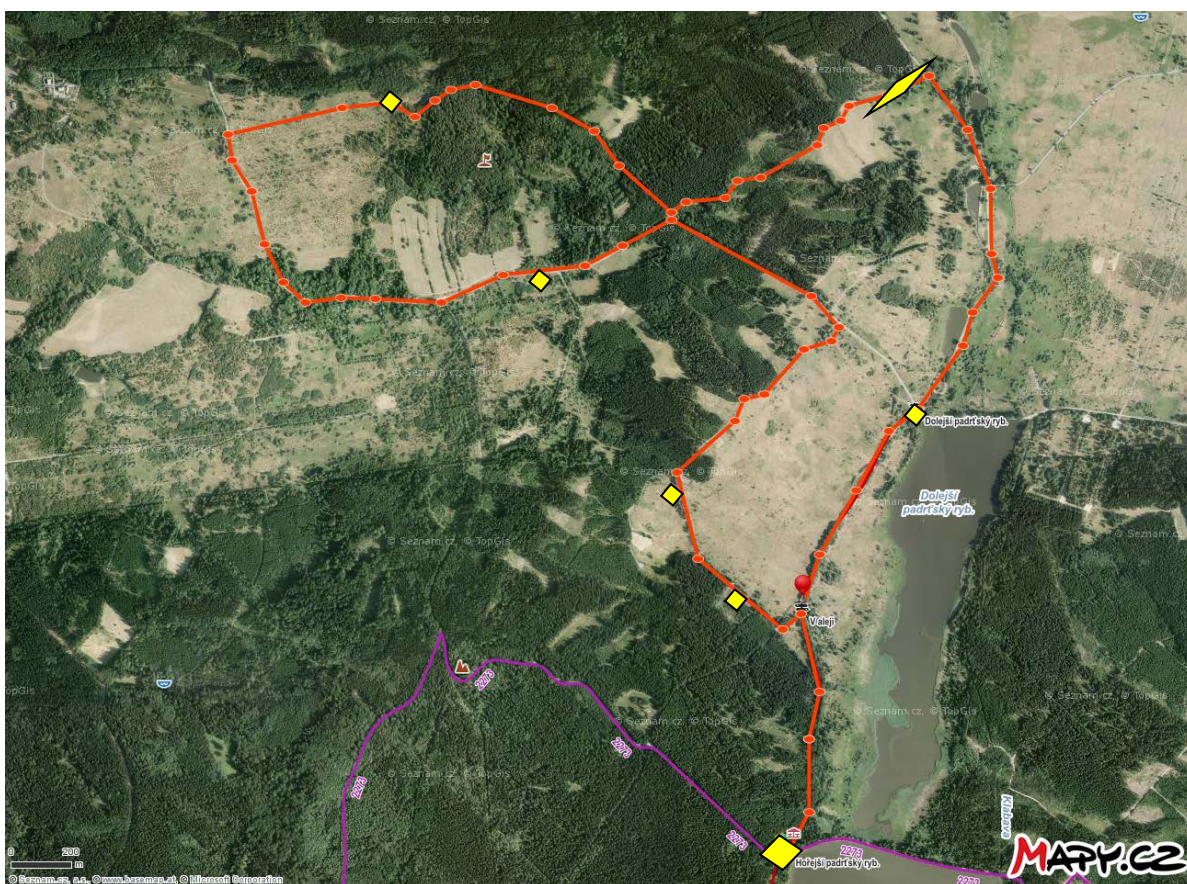
Karta realizace

kód prvku	NS2
název prvku	Naučná stezka Kolvín (pracovní název)
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Na trase naučné stezky budou umístěny interpretační panely. Interpretační panel bude obsahovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krátký interpretační text s ilustracemi/fotografiemi založený na klíčových sděleních • (malou schematickou mapku trasy stezky s vyznačeným bodem, kde návštěvník právě stojí) <p>Témata mohou zahrnovat: historie oblasti, především vojenského újezdu, který vedl k zániku obcí, zachování neosídleného území bez větších staveb a vzniku zajímavých přírodních biotopů. Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení (1b/iii+ii), 2a/i, 2c/i+ii,
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upřesnit trasu, stanovit přesně místa, ve kterých budou instalovány interpretační panely – na základě toho stanovit jejich konečný počet • vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů • navrhnout interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou údržbu (značení, panely, další infrastruktura na trase jako odpočívadla, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit případnou aktualizaci • zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	<p>Většina uživatelů by díky naučné stezce měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pochopit, že výjimečnost CHKO Brdy a zdejší krajiny spočívá v nezastavěnosti území bývalého vojenského újezdu • nahlédnout proměny krajiny Brd v čase (svou roli sehrála vojenská historie) a pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území

<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Vzhledem ke specifičnosti oblasti (lokalizace Padrťských rybníků poměrně hluboko v území CHKO, délka nejkratší možné okružní trasy, více nástupních míst z různých směrů) doporučujeme formu panelů na trase bez pevně dané posloupnosti. Návštěvník tak bude moci absolvovat různě dlouhé části trasy naučné stezky podle své kondice, nezávisle na tom, odkud přišel nebo přijel na kole.</p> <p>Okružní trasa dlouhá cca 10 km, s interpretačními panely.</p> <p>Doporučujeme:</p> <p>1 panel obsahující mapku celé stezky (může jít o standardní panel na místě stávajícího panelu u odpočívadla na Padrťských rybnících, který by byl společný i pro další stezku – NS Padrťské rybníky, jejíž trasa tudy bude také procházet)</p> <p>Dále na trase pak pultové panely nebo podobné interpretační prvky, které nenaruší ducha místa a budou vyhovovat venkovním podmínkám; rozměry plochy cedule cca 40x30 cm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • max. 6-8 ks těchto panelů <p>Příklad pultového panelu imitujícího přírodní prvek (Foto M. Medek)</p>
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Příprava libreta stezky (osnova, přesné zaměření panelu a forma – např. příhoda, příběh apod.): 20 – 50 tis. Kč</p> <p>Úvodní panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč</p> <p>Pultový panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 -20 tis. Kč</p> <p>Instalace v terénu 1 ks: 5-15 tis. Kč</p>

Monitoring / řízení kvality

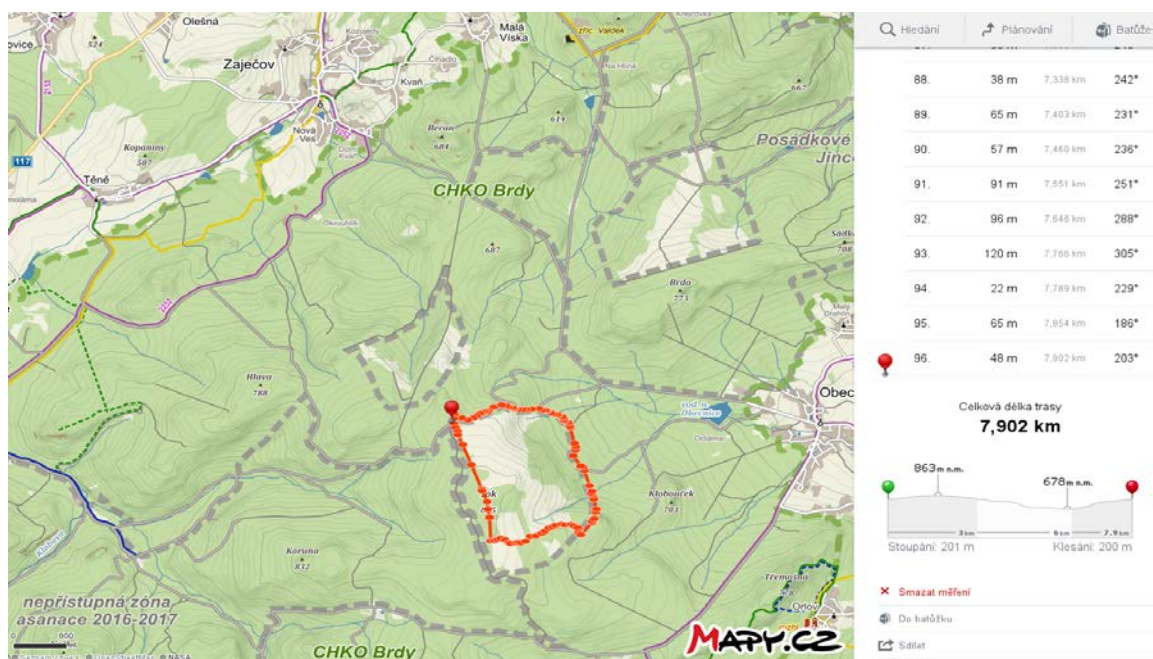
- Příprava stezky bude průběžně konzultována se správcí a hospodáři v území, aby nedošlo k umístění panelů tam, kde budou překážet hospodářskému či návštěvnickému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech).
- Před realizací bude formou ohniskové skupiny na vzorku potenciálních návštěvníků otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle.
- Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanované cíle.

Hrubý návrh rozmístění panelů na trase stezky

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS3
název prvku	<i>Naučná stezka Tok (pracovní název)</i>
lokalizace prvku	Oblast kolem dopadové plochy Tok, s výchozím bodem v severozápadním cípu okruhu u silnice Alianky; trasa vede po stávajících cestách a stezkách (většinou kopíruje značení připravovaných turistických tras KČT) kolem dopadové plochy Tok a prochází kolem nejvyššího vrcholu CHKO Brdy - Toku (865 m n. m.); trasa bude upřesněna po dokončení pyrotechnické očišty v zájmovém území
popis prvku (stručně 1 věta)	Okružní trasa s interpretačními panely, délka cca 8km
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje usměrnit pohyb návštěvníků v populární oblasti kolem dopadových ploch Tok a Jordán a nabídnout jim zajímavou interpretaci přírodních fenoménů v tomto místě. (Vedlejší NS Jordán pracuje s jinými klíčovými tématy, aby měl návštěvník možnost výběru.) Na trase lze dobře představit i některé aspekty praktického managementu. Doporučujeme, aby se stezka na tato témata zaměřila a držela se jich – viz dále sdělení.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Turisté, návštěvníci se zájmem o určité téma (zájemci o přírodu), organizované skupiny

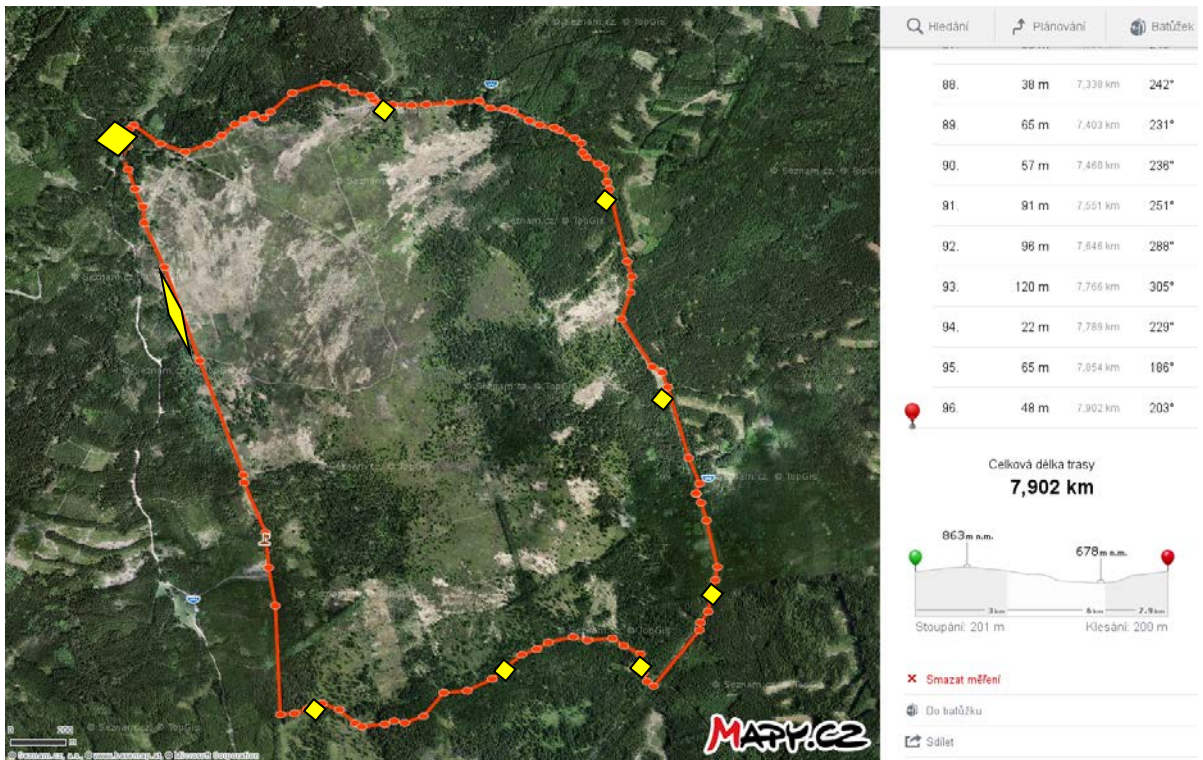
Navrhované umístění stezky v území CHKO Brdy

Karta realizace

kód prvku	NS3
název prvku	Naučná stezka Tok (pracovní název)
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Na trase naučné stezky budou umístěny interpretační panely. Interpretační panel bude obsahovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krátký interpretační text s ilustracemi/fotografiemi založený na klíčových sděleních • malou schematickou mapku trasy stezky s vyznačeným bodem, kde návštěvník právě stojí <p>Témata mohou zahrnovat: fenomény dokládající neobvyklé přírodní podmínky (výhledy na vřesoviště ze západní strany stezky) a dávnou geologickou historii Brd (hezké ukázky větších kusů hornin v protipožárním pásu ve východní části trasy), zajímavé biotopy vřesovišť, mraveniště, mokřad, managementová opatření (žárový management)</p> <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení 1a/ii+iii, 1b/i, (1c/i, 2a/i), 2a/ii, 3a/i+ii, 3b/i, 3b/ii (trasování a pojetí panelů), (3c/i)
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upřesnit trasu, stanovit přesně místa, ve kterých budou instalovány interpretační panely a další prvky – na základě toho stanovit jejich konečný počet • vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů a prvků • navrhnout interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou údržbu (značení, panely, další infrastruktura na trase jako odpočívadla, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit případnou aktualizaci • zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu

<p>cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)</p>	<p>Většina uživatelů by díky tomuto prvku měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pochopit, že výjimečnost CHKO Brdy a zdejší krajiny spočívá v nezastavěnosti většiny území • nahlédnout proměny krajiny Brd v čase i provázanost jednotlivých částí této krajiny, které společně přispívají k její jedinečnosti (geologie, geomorfologie, člověk) • pocítit obdiv k jedinečnosti území • uvědomit si, že ochrannářské i lesnické zásahy do zdejší krajiny, které se mohou na první pohled zdát radikální, jsou nezbytnou součástí ochrany a péče o jedinečnou přírodu a krajinu Brd • uvědomit si, že zvolit správný přístup vedoucí k dlouhodobě úspěšné ochraně a péči o přírodní i kulturně-historické hodnoty CHKO Brdy je velmi složité • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Vzhledem ke specifičnosti oblasti (lokalizace Toku hluboko v území CHKO, délka nejkratší možné okružní trasy, více nástupních míst z různých směrů) doporučujeme formu panelů na trase bez pevně dané posloupnosti. Návštěvník tak bude moci absolvovat různé dlouhé části trasy naučné stezky podle své kondice, nezávisle na tom, odkud přišel nebo přijel na kole.</p> <p>Okružní trasa dlouhá cca 8 km, s interpretačními panely. Maximálně 8-9 zastavení, včetně úvodního panelu. Posezení nedaleko Toku (směrem na jih u křižovatky cest), případně další odpočívadla na cestě (např. u ústí Rusínské cesty).</p> <p>Doporučujeme:</p> <p>1 panel obsahující mapku celé stezky (může jít o standardní panel na místě v severozápadním cípu okruhu u Alianky, kde se rozchází cesty (na opačnou stranu bychom se vydali na Jordán). Panel by mohl být společný i pro další stezku – NS Jordán, jejíž trasa povede na druhou stranu.</p> <p>Dále na trase pak pultové panely nebo podobné interpretační prvky, které nenaruší ducha místa a budou vyhovovat venkovním podmínkám; rozměry plochy cedule těchto menších cca 30x40 cm</p> <p>Výhledové místo s pultovými panely na SZ straně, výhled na vřesoviště + geologickou mini venkovní „expozici“, která se na místě přirozeně nachází na východní straně v protipožárním pásu nedaleko studánky u břízy.</p>

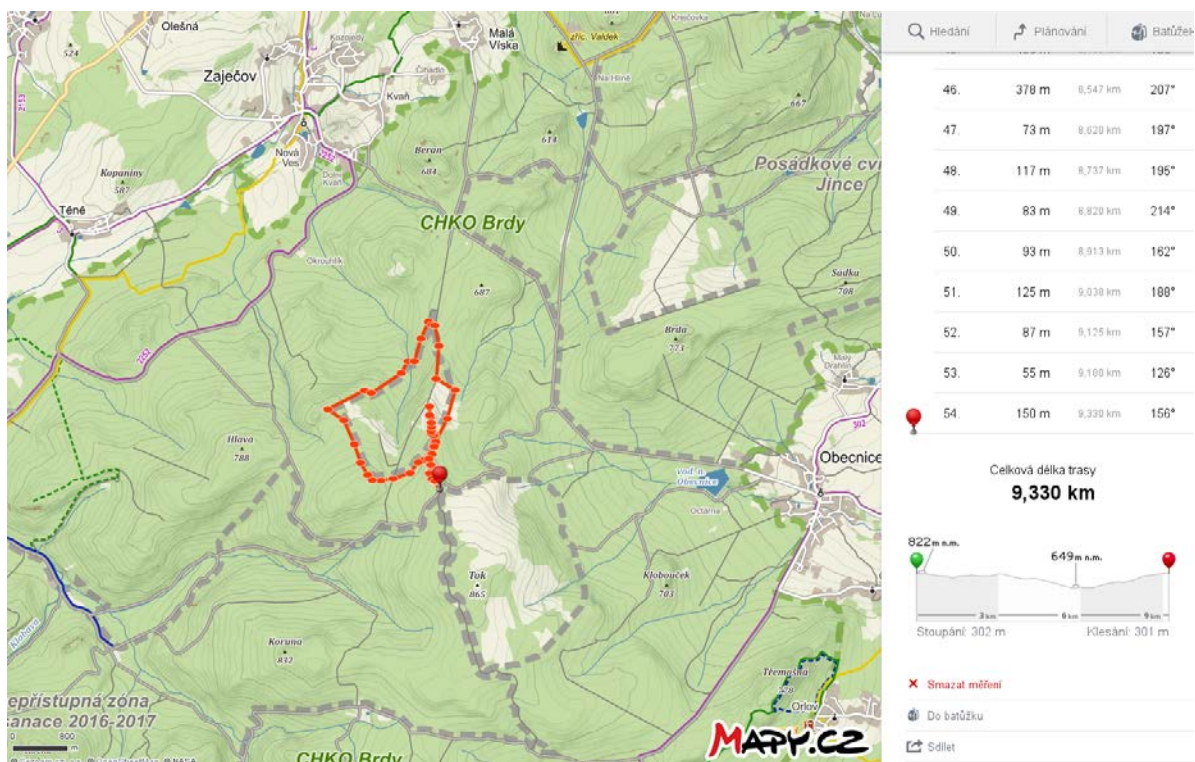
	<ul style="list-style-type: none"> max. 8 ks menších pultových panelů na trase stezky <p>Příklad pultového panelu imitujícího přírodní prvek (Foto M. Medek)</p>
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Příprava libreta stezky (osnova, přesné zaměření panelu a forma – např. příhoda, příběh apod.): 20 – 50 tis. Kč</p> <p>Úvodní panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč</p> <p>Pultový panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 -20 tis. Kč</p> <p>Instalace v terénu 1 ks: 5-15 tis. Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> Příprava stezky bude průběžně konzultována se správci a hospodáři v území, aby nedošlo k umístění panelů tam, kde budou překážet hospodářskému či návštěvnickému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech). Před realizací bude formou ohniskové skupiny na vzorku potenciálních návštěvníků otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanovené cíle.

Hrubý návrh rozmístění panelů nebo prvků na trase stezky

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS4
název prvku	<i>Naučná stezka Jordán (pracovní název)</i>
lokalizace prvku	Oblast kolem dopadové plochy Jordán, s výchozím bodem v jihozápadním cípu okruhu u silnice Alianky; trasa vede po stávajících cestách a stezkách (většinou kopíruje značení připravovaných turistických tras KČT) kolem dopadové plochy Jordán a zahrnuje odbočku k bunkru Benešáku; trasa bude upřesněna po dokončení pyrotechnické očisty v zájmovém území
popis prvku (stručně 1 věta)	Okružní trasa s interpretačními panely, délka cca 9 km
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje usměrnit pohyb návštěvníků v populární oblasti dopadových ploch Tok a Jordán a nabídnout jim zajímavou interpretaci kulturně-historických a přírodních fenoménů. Trasa nabízí možnost představit i některé aspekty žárového managementu a dlouhodobé snahy ochrany přírody.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Turisté, návštěvníci se zájmem o určité téma (zájemci o vojenskou historii), organizované skupiny

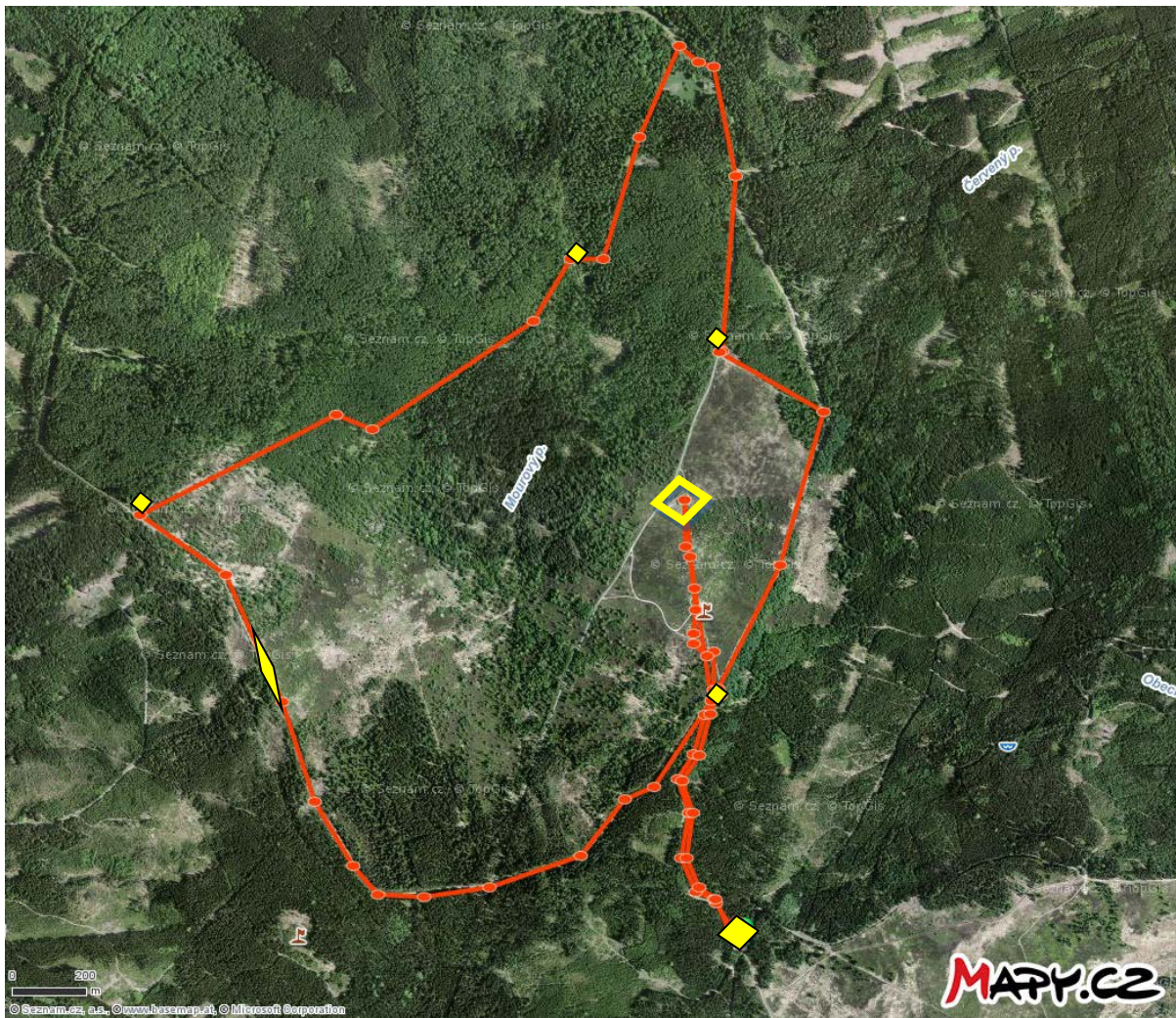
Navrhované umístění stezky v území CHKO Brdy

Karta realizace

kód prvku	NS4
název prvku	Naučná stezka Jordán (pracovní název)
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Na trase naučné stezky budou umístěny interpretační panely. Interpretační panel bude obsahovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krátký interpretační text s ilustracemi/fotografiemi založený na klíčových sděleních • malou schematickou mapku trasy stezky s vyznačeným bodem, kde návštěvník právě stojí <p>Témata mohou zahrnovat: představení žárového managementu a vysvětlení jeho role při péči o biotopy na dopadových plochách, jak procesy probíhají, doprovodný výzkum, spolupráce s dalšími subjekty (obce, hasiči, lesní hospodáři, vojáci apod.), součástí by mohla být expozice k vojenské historii v bunkru Benešák</p> <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu především pracovat – platí i pro expozici v bunkru Benešák:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení 2a/i+ii, 2c/i, 3b/i, 3c/i+ii
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upřesnit trasu, stanovit přesně místa, ve kterých budou instalovány interpretační panely a další prvky – na základě toho stanovit jejich konečný počet • vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů a prvků • koordinovat přípravu stezky s přípravou expozice v bunkru Benešák – měly by se navzájem doplňovat a tvořit smysluplný celek; koordinace obsahu i formy • navrhnout interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou údržbu (značení, panely, další infrastruktura na trase jako odpočívadla, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit případnou aktualizaci • zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu

<p>cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)</p>	<p>Většina uživatelů by díky tomuto prvku měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nahlédnout proměny krajiny Brd v čase (důležitou roli hrála i vojenská historie) • pochopit, že výjimečnost CHKO Brdy a zdejší krajiny spočívá v nezastavěnosti většiny území • uvědomit si, že ochrannářské i lesnické zásahy do zdejší krajiny, které se mohou na první pohled zdát radikální, jsou nezbytnou součástí ochrany a péče o jedinečnou přírodu a krajinu Brd • uvědomit si, že zvolit správný přístup vedoucí k dlouhodobě úspěšné ochraně a péči o přírodní i kulturně-historické hodnoty CHKO Brdy je velmi složité • pocítit obdiv k jedinečnosti území • pocítit respekt a úctu k silám přírody, k historickým událostem, které jsou s touto krajinou neodmyslitelně spjaty a k osudům i práci lidí, kteří k jejímu formování a uchování svým dílem přispěli a přispívají • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Vzhledem ke specifičnosti oblasti (lokalizace Jordánu hluboko v území CHKO, délka nejkratší možné okružní trasy, více nástupních míst z různých směrů) doporučujeme formu panelů na trase bez pevně dané posloupnosti. Návštěvník tak bude moci absolvovat různě dlouhé části trasy naučné stezky podle své kondice, nezávisle na tom, odkud přišel nebo přijel na kole.</p> <p>Okružní trasa dlouhá cca 9 km, s interpretačními panely. Maximálně 8-9 zastavení, včetně úvodního panelu. Posezení na vyhlídce u Houpáku, případně další odpočívadla na cestě (např. požární nádrž a trauma bod 48 Jedlina)</p> <p>Doporučujeme: 1 panel obsahující mapku celé stezky (může jít o standardní panel na místě v jihozápadním cípu okruhu u Alianky, kde se rozchází cesty (na opačnou stranu bychom se vydali na Tok). Panel by mohl být společný i pro další stezku – NS Tok.</p> <p>Dále na trase pak pultové panely nebo podobné interpretační prvky, které nenaruší ducha místa a budou vyhovovat venkovním podmínkám; rozměry plochy cedule těchto menších cca 30x40 cm</p> <p>Výhledové místo s pultovými panely východní straně, výhled na vřesoviště</p> <ul style="list-style-type: none"> • max. 8 ks menších pultových panelů na trase stezky

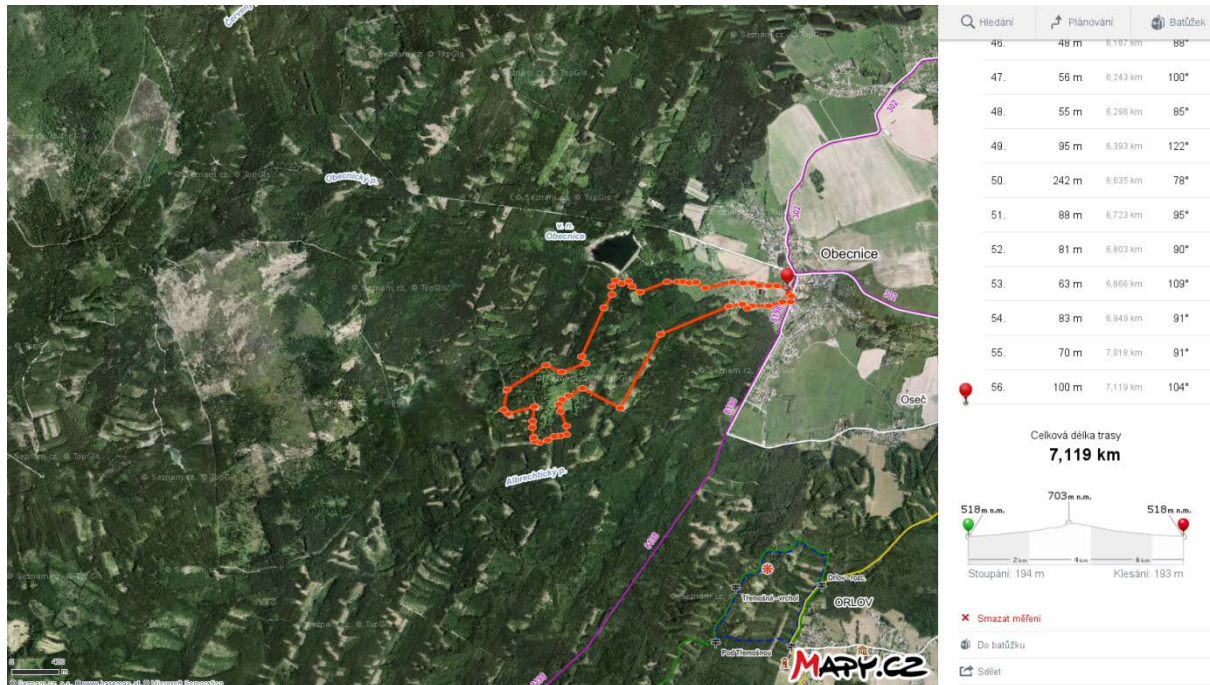
	 <p>Příklad pultového panelu imitujícího přírodní prvek (Foto M. Medek)</p>
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Příprava libreta stezky (osnova, přesné zaměření panelu a forma – např. příhoda, příběh apod.): 20 – 50 tis. Kč</p> <p>Úvodní panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč</p> <p>Pultový panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 -20 tis. Kč</p> <p>Instalace v terénu 1 ks: 5-15 tis. Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Příprava stezky bude průběžně konzultována se správci a hospodáři v území, aby nedošlo k umístění panelů tam, kde budou překážet hospodářskému či návštěvnickému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech). • Před realizací bude formou ohniskové skupiny na vzorku potenciálních návštěvníků otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanované cíle.

Hrubý návrh rozmístění panelů nebo prvků na trase stezky

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS5
název prvku	<i>Lesnická naučná stezka Klobouček (pracovní název)</i>
lokalizace prvku	Oblast od připravovaného Centra lesní pedagogiky v Obecnici směrem na vrch Klobouček
popis prvku (stručně 1 věta)	Okružní trasa s interpretačními panely, délka cca 7 km
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	<p>Umožňuje usměrnit pohyb návštěvníků, směřovat je do zajímavých míst a využít stezku jako doprovodný prvek při realizaci programů lesní pedagogiky.</p> <p>Trasa nabízí možnost představit témata související s lesy a lesním hospodařením.</p> <p>Spolupráce s Vojenskými lesy a statky, které mají zájem stezku vybudovat.</p>
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Turisté, návštěvníci se zájmem o určité téma (zájemci o lesnictví), organizované skupiny

Navrhované umístění stezky v území CHKO Brdy

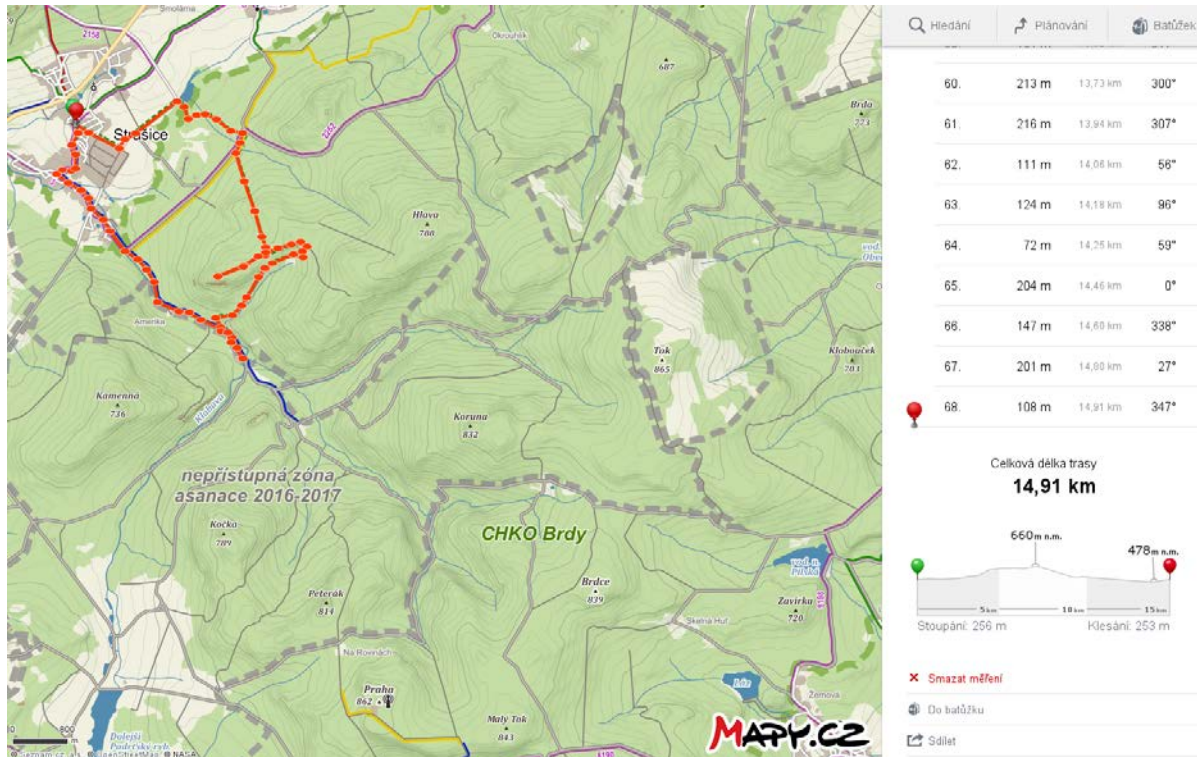
Karta realizace

kód prvku	NS5
název prvku	Lesnická naučná stezka Klobouček (pracovní název)
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Interpretační panel bude obsahovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krátký text s ilustracemi/fotografiemi založený na klíčových sděleních • malou schematickou mapku trasy stezky s vyznačeným bodem, kde návštěvník právě stojí <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení (1b/ii), 1b/iii, 1c/i, 2b/i+ii+iii, 2c/ii, 3a/i, 3b/ii, 3c/ii
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upřesnit trasu, stanovit přesně místa, ve kterých budou instalovány interpretační panely a další prvky – na základě toho stanovit jejich konečný počet • vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů a prvků • koordinovat přípravu stezky s přípravou NS Lipovsko a NS Třemšín, expozice v Centru lesní pedagogiky (vzhledem k podobnému tematickému zaměření) a s NS Třemošná (kvůli blízkosti NS) – měly by se navzájem doplňovat; koordinace obsahu i formy • navrhnout interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou údržbu (značení, panely, další infrastruktura na trase jako odpočívadla, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit případnou aktualizaci • zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	<p>Většina uživatelů by díky tomuto prvku měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pochopit, v čem spočívá výjimečnost CHKO Brdy • uvědomit si, že ochranná i lesnická zásahy do zdejší krajiny, které se mohou na první pohled zdát radikální, jsou nezbytnou součástí ochrany a péče o jedinečnou přírodu a krajinu Brd • uvědomit si, že zvolit správný přístup vedoucí k dlouhodobě úspěšné ochraně a péči o přírodní i kulturně-historické hodnoty CHKO Brdy je velmi složité

	<ul style="list-style-type: none"> • pocítit obdiv k jedinečnosti území • pocítit respekt a úctu k silám přírody, k historickým událostem, které jsou s touto krajinou neodmyslitelně spjaty a k osudům i práci lidí, kteří k jejímu formování a uchování svým dílem přispěli a přispívají • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	Okružní trasa dlouhá cca 7 km, s interpretačními panely. Maximálně 8-9 zastavení. Posezení, případně další odpočívadla na cestě. Doporučujeme: 2 panely obsahující mapku celé stezky (standardní panel u Centra lesní pedagogiky a u parkoviště pro návštěvníky v Obecnici). Dále na trase další panely; rozměry plochy cedule těchto panelů cca 30 x 40 cm max. 8 ks panelů na trase stezky
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	Příprava libreta stezky (osnova, přesné zaměření panelu a forma – např. příhoda, příběh apod.): 20 – 50 tis. Kč Úvodní panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč Pultový panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 -20 tis. Kč Instalace v terénu 1 ks: 5-15 tis. Kč
Monitoring / řízení kvality	<ul style="list-style-type: none"> • Příprava stezky bude průběžně konzultována se správci a hospodáři v území, aby nedošlo k umístění panelů tam, kde budou překážet hospodářskému či návštěvnickému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech). • Před realizací bude formou ohniskové skupiny (na vzorku potenciálních návštěvníků) otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanovené cíle.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS6
název prvku	<i>Naučná stezka Lipovsko (pracovní název)</i>
lokalizace prvku	Oblast od Strašic k Domu přírody Tři trubky a okolí Lipovska
popis prvku (stručně 1 věta)	15 km dlouhá okružní trasa s interpretačními panely, o její podobě není zatím definitivně rozhodnuto
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	<p>Umožňuje usměrnit pohyb návštěvníků, směřovat je do zajímavých míst v oblasti kolem Strašic.</p> <p>Původně plánovaná trasa nabízí možnost představit témata související s lesními řemesly, která se v Brdech provozovala. Vede místy, kde je možné stále vidět jejich doklady.</p> <p>Spolupráce s Muzeem Středních Brd ve Strašicích a obcí Strašice.</p>
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Turisté, návštěvníci se zájmem o určité téma (zájemci o vojenskou historii), organizované skupiny, částečně i rodiny s dětmi – při návštěvě Domu přírody Brd na Třech trubkách

Navrhované umístění stezky v území CHKO Brdy

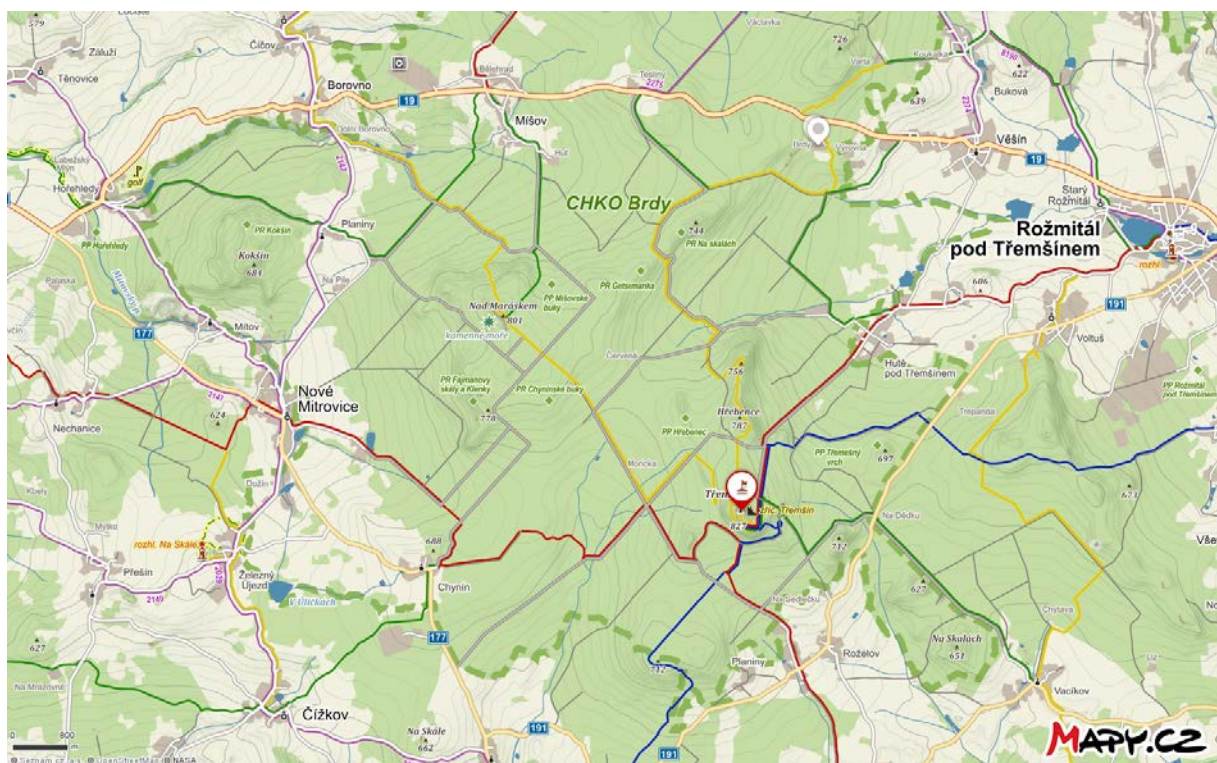
Karta realizace

kód prvku	NS6
název prvku	Naučná stezka Lipovsko (pracovní název)
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Interpretační panel bude obsahovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> krátký text s ilustracemi/fotografiemi založený na klíčových sděleních malou schematickou mapku trasy stezky s vyznačeným bodem, kde návštěvník právě stojí <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení 1a/iii (expozice muzea Strašice), 1b/ii+iii, 2b/i+ii+iii, 2c/ii, 3a/i, 3b/ii, 3c/ii
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> upřesnit trasu a pokud možno ji upravit – původně navrhovaná trasa je příliš dlouhá a z velké části vedena po zpevněných komunikacích, které jsou pro pěší turisty velmi únavné. Doporučujeme v úseku Strašice - Padrťský potok - u zlámané lávky (a dále k DP Tři trubky) vytvořit pěšinu vedoucí souběžně se silnicí. stanovit přesně místa, ve kterých budou instalovány interpretační panely a další prvky – na základě toho stanovit jejich konečný počet vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů a prvků koordinovat přípravu stezky s přípravou expozice v seníku v areálu DP Brd, Lesnické NS Klobouček a NS Třemšín, expozice v Centru lesní pedagogiky (vzhledem k podobnému tematickému zaměření) – měly by se navzájem doplňovat; koordinace obsahu i formy navrhnout interpretační texty zajistit fotografie/ilustrace/mapky vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů zajistit pravidelnou údržbu (značení, panely, další infrastruktura na trase jako odpočívadla, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) zajistit případnou aktualizaci zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce,	<p>Většina uživatelů by díky tomuto prvku měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> pochopit, v čem spočívá výjimečnost CHKO Brdy

<p>kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nahlédnout proměny krajiny Brd v čase i provázanost jednotlivých částí této krajiny, které společně přispívají k její jedinečnosti (mimo jiné důlní a lesnická činnost) • pocítit obdiv k jedinečnosti území • pocítit respekt a úctu k silám přírody, k historickým událostem, které jsou s touto krajinou neodmyslitelně spjaty a k osudům i práci lidí, kteří k jejímu formování a uchování svým dílem přispěli a přispívají • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodrží pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Okružní trasa dlouhá cca 15 km, s interpretačními panely. Maximálně 8-10 zastavení. Posezení, případně další odpočívadla na cestě. Zahrnuje i expozici lesních řemesel v seníku v areálu Domu přírody Tři trubky.</p> <p>Doporučujeme:</p> <p>1 panel obsahující mapku celé stezky (standardní panel u výchozího bodu trasy).</p> <p>Dále na trase další panely; rozměry plochy cedule těchto panelů cca 30 x 40 cm</p> <p>Max. 8-10 ks panelů na trase stezky</p>
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Příprava libreta stezky (osnova, přesné zaměření panelu a forma – např. příhoda, příběh apod.): 20 – 50 tis. Kč</p> <p>Úvodní panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč</p> <p>Pultový panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 -20 tis. Kč</p> <p>Instalace v terénu 1 ks: 5-15 tis. Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Příprava stezky bude průběžně konzultována se správci a hospodáři v území, aby nedošlo k umístění panelů tam, kde budou překážet hospodářskému či návštěvnickému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech). • Před realizací bude formou ohniskové skupiny na vzorku potenciálních návštěvníků otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanovené cíle.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS7
název prvku	<i>Naučná stezka Třemšín (pracovní název)</i>
lokalizace prvku	Oblast jižní části CHKO kolem Třemšína
popis prvku (stručně 1 věta)	Navrhována jako lineární trasa s interpretačními panely, o její podobě není zatím definitivně rozhodnuto
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	Umožňuje usměrnit pohyb návštěvníků v jižní části CHKO Brdy a prezentovat zajímavé fenomény v této části území. v kombinaci s plánovaným obnovením rozhledny, jako silného turistického cíle nedaleko oblasti Padrťských rybníků a zaměřením stezky na děti, může pomoci část návštěvníků Padrťských rybníků (rodiny s dětmi) přesměřovat do oblasti Třemšína. Spolupráce s AP a obcemi v jižní části CHKO.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Turisté, rodiny s dětmi, návštěvníci se zájmem o určité téma (zájemci o přírodu, skauting), organizované skupiny

Oblast CHKO Brdy, ve které má být stezka umístěna

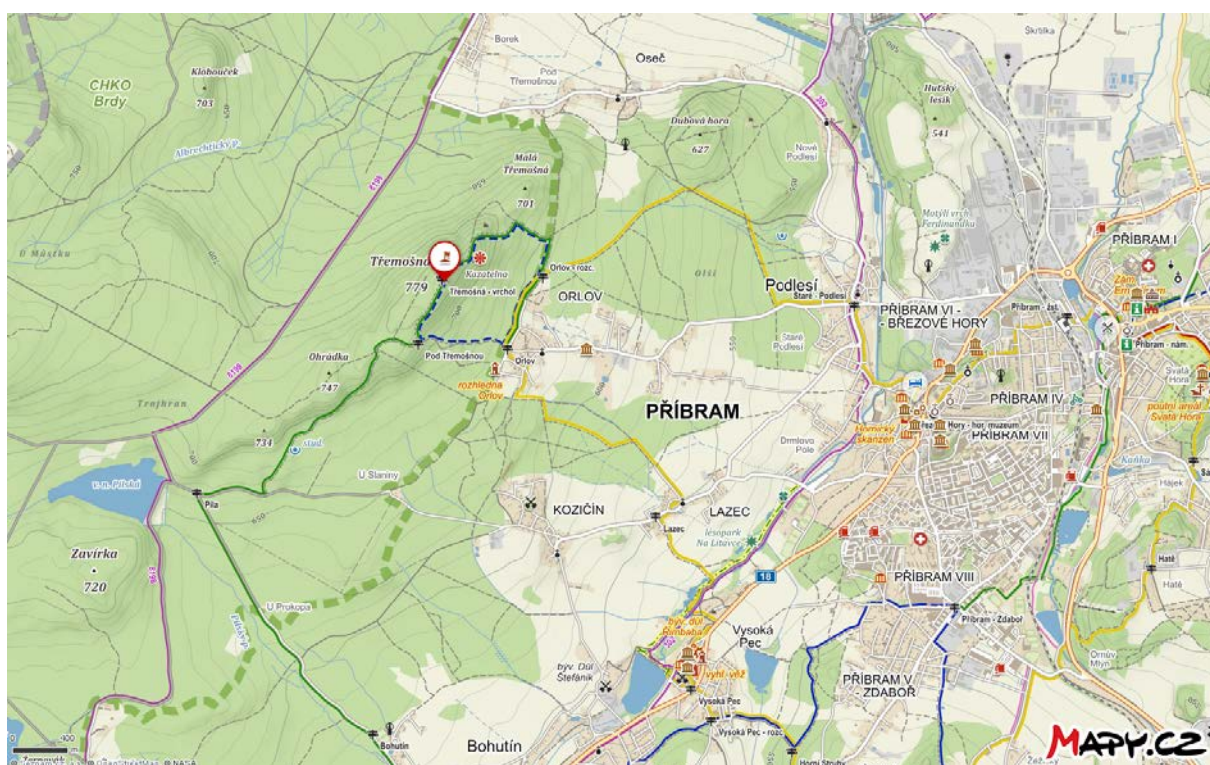
Karta realizace

kód prvku	NS7
název prvku	Naučná stezka Třemšín (pracovní název)
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Interpretační panel bude obsahovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • krátký text s ilustracemi/fotografiemi založený na klíčových sděleních • malou schematickou mapku trasy stezky s vyznačeným bodem, kde návštěvník právě stojí <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení 1a/iii, 1b/ii+iii, 2b/i+ii+iii, 2c/i+ii, 3a/i+ii, 3b/ii, 3c/ii
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • upřesnit trasu a zvážit její lineární trasování a délku • stanovit přesně místa, ve kterých budou instalovány interpretační panely a další prvky – na základě toho stanovit jejich konečný počet • vybrat vhodnou podobu interpretačních panelů a prvků • koordinovat přípravu stezky s přípravou naučných stezek v okolí – měly by se navzájem doplňovat; koordinace obsahu i formy • navrhnout interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) • zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • zajistit pravidelnou údržbu (značení, panely, další infrastruktura na trase jako odpočívadla, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit případnou aktualizaci • zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	<p>Většina uživatelů by díky tomuto prvku měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pochopit, v čem spočívá výjimečnost CHKO Brdy a lokality Třemšín • nahlédnout proměny krajiny Brd v čase i provázanost jednotlivých částí této krajiny, které společně přispívají k její jedinečnosti (mimo jiné důlní a lesnická činnost) • pocítit obdiv k jedinečnosti území • pocítit respekt a úctu k silám přírody, k historickým událostem, které jsou s touto krajinou neodmyslitelně

	<p>spjaty a k osudům i práci lidí, kteří k jejímu formování a uchování svým dílem přispěli a přispívají</p> <ul style="list-style-type: none"> • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Trasa dlouhá max. 6-7 km s interpretačními panely a interaktivními prvky. Maximálně 5-6 zastavení. Odpočívadla na cestě.</p> <p>Doporučujeme:</p> <p>1 panel obsahující mapku celé stezky (může jít o standardní panel u výchozího bodu/výchozích bodů).</p> <p>Dále na trase další panely s interaktivními prvky pro děti; rozměry plochy cedule těchto panelů cca 30x40 cm</p> <p>max. 5-6 ks panelů s interaktivními prvky na trase stezky</p>
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Příprava libreta stezky (osnova, přesné zaměření panelu a forma – např. příhoda, příběh apod.): 20 – 50 tis. Kč</p> <p>Úvodní panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 15 -25 tis. Kč</p> <p>Pultový panel (včetně vytvoření a otestování obsahu, grafického zpracování a výroby) 1 ks: 10 -20 tis. Kč</p> <p>Hrací / interaktivní prvky 1 ks: 20 – 100 tis. Kč</p> <p>Instalace v terénu 1 ks: 5-15 tis. Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Příprava stezky bude průběžně konzultována se správci a hospodáři v území, aby nedošlo k umístění panelů tam, kde budou překážet hospodářskému či návštěvnickému provozu (kumulace návštěvníků na nevhodných místech). • Před realizací bude formou ohniskové skupiny na vzorku potenciálních návštěvníků otestován obsah a grafická podoba panelů a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Po instalaci v terénu bude formou dotazníkového šetření zjišťováno, jestli stezka naplňuje stanovené cíle.

Karta interpretačního prvku

kód prvku	NS8
název prvku	<i>Naučná stezka Třemošná (pracovní název)</i>
lokalizace prvku	Okrajová část CHKO od Příbrami a Orlova
popis prvku (stručně 1 věta)	O podobě stezky není zatím definitivně rozhodnuto
význam prvku (1 odstavce, proč je důležitý)	Umožňuje usměrnit pohyb návštěvníků ve východní, velmi využívané části CHKO Brdy. Návrh nemá zatím konkrétní podobu, iniciovalo jej město Příbram. Spolupráce s městem Příbram.
Cílová skupina (1 věta – pro koho je prvek určen)	Turisté, rodiny s dětmi

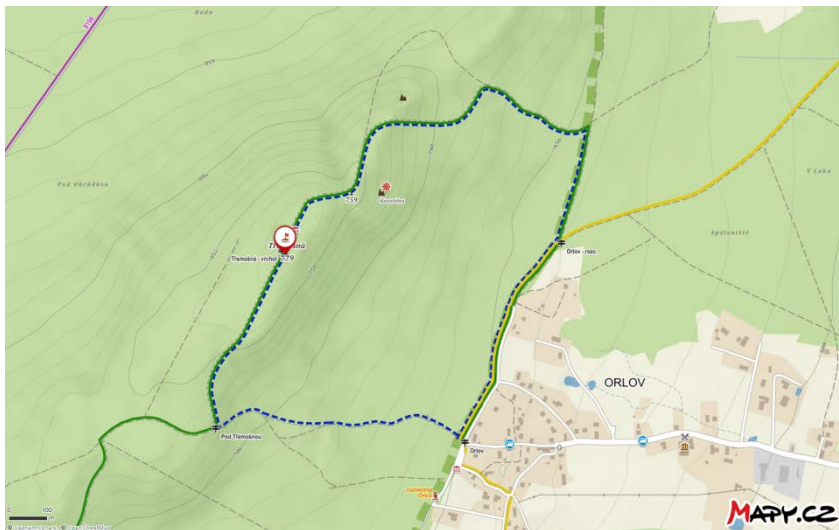

Stávající 3km dlouhý okruh vyznačený KČT jako regionální trasa

Karta realizace

kód prvku	NS8
název prvku	Naučná stezka Třemošná (pracovní název)
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení 1b/i+ii, 3a/i+ii, 3b/ii
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zvážit, zda je záměr vybudovat panelovou naučnou stezku žádoucí. Doporučujeme využít formy interpretace, které území vizuálně nezatíží, např. digitální průvodce, letáček nebo hledačka. • koordinovat přípravu interpretace s přípravou Lesnické NS Klobouček, expozice v Centru lesní pedagogiky (vzhledem k podobnému tematickému zaměření a umístění ve stejné části CHKO) – měly by se navzájem doplňovat; koordinace obsahu i formy • navrhnout interpretační texty • zajistit fotografie/ilustrace/mapky • vytvořit grafický návrh (včetně případných ilustrací) a zajistit tisk/výrobu cedulí k osazení na konstrukci panelů • v případě bezpanelové stezky zajistit přípravu digitálního průvodce, letáčku nebo hledačky • zajistit pravidelnou údržbu (značení, panely, další infrastruktura na trase jako odpočívadla, zajištění výhledů z výhledových míst apod.) • zajistit případnou aktualizaci • zajistit finanční prostředky na přípravu a údržbu
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	<p>Většina uživatelů by díky tomuto prvku měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pochopit, že výjimečnost CHKO Brdy a zdejší krajiny spočívá v nezastavěnosti území bývalého vojenského újezdu a v tom, že se toto území zatím podařilo zachovat bez jinde běžné návštěvnické infrastruktury a služeb turistického ruchu – a člověk zde stále může zažít samotu, ticho a tmu • nahlédnout proměny krajiny Brd v čase i provázanost jednotlivých částí této krajiny, které společně přispívají k její jedinečnosti (mimo jiné důlní a lesnická činnost) • pocítit obdiv k jedinečnosti území • pocítit respekt a úctu k silám přírody, k historickým událostem, které jsou s touto krajinou neodmyslitelně

	<p>spjaty a k osudům i práci lidí, kteří k jejímu formování a uchování svým dílem přispěli a přispívají</p> <ul style="list-style-type: none"> • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Vzhledem k charakteru terénu a složení návštěvníků, kde převládají místní lidé využívající místo k pravidelným vycházkám, doporučujeme bezpanelovou formu stezky – například hledačku, letáček k opětovnému použití nebo digitálního průvodce.</p>
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Bude upřesněno dle zvolené formy</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Před realizací bude interpretace otestována na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků, která bude zohledněna při aktualizaci mapy

Již vyznačená trasa uváděná v tištěných i internetových mapách

Karta interpretačního prvku

kód prvku	S1
název prvku	<i>Suvenýry</i>
lokalisace prvku	K dispozici v CHKO Brdy a okolí – infocentra, expozice...
popis prvku (stručně 1 věta)	Suvenýry z návštěvy CHKO Brdy
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	<p>Umožňuje připomenout návštěvníkům území CHKO i po návratu domů, upevnit tak příjemný zážitek a přispět k opakování návštěvy území nebo k jejímu doporučení druhým.</p> <p>Suvenýry jsou důležitým pojítkem mezi územím a návštěvníkem. Mohou skrz vzpomínky na zajímavé zážitky připomenout informace o území (například proč je v území minimální infrastruktura a čím je území jedinečné, proč se někde pase dobytek či cíleně zakládají požáry).</p>

Karta realizace

kód prvku	S1
název prvku	Suvenýry
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Vhodným suvenýrem by byl například med nasbíraný včelami přímo na území CHKO, či suvenýry s postavičkou Fabiána, strážce brdských lesů. Jako suvenýr z CHKO může sloužit i Fabiánův pas.</p> <p>Suvenýry s logem území.</p> <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Suvenýry (předměty jako trička, plátěné tašky, dřevěné tužky, hrníčky apod.) s nápisy by mohly podpořit snahy o udržení zvláštního charakteru území (minimum infrastruktury, náročný terén). Mohou vyzdvihnout skutečnost, že člověk musí prokázat určitou fyzickou zdatnost a některé věci si odříct, pokud je v CHKO: např. Přešel jsem Brdy a jsem na to hrdý!; Brdy, ostrov divočiny • nebo využít jiných klíčových sdělení o odvaze a důležité roli jakou Brdy sehrály v historii naší země (např. Na Brdy jsem hrdý) • podobně by se dala využít i jiná sdělení <p>(Sdělení by však měl být pouze omezený počet a měly by jasně oslovovat cílové skupiny návštěvníků)</p>
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zvolit vhodné suvenýry po konzultaci se zástupci informačních center a muzeí, kteří mají největší přehled o tom, jaký typ suvenýrů je návštěvníky žádaný – mít přitom ale na paměti cíle interpretace a sdělení! Nejde jen o podporu cestovního ruchu bez jiného cíle. • vytvořit logo území, aby se s ním dalo pracovat • navrhnout vhodné texty (slogany) v souladu se sděleními • zajistit návrhy a výrobu • zajistit distribuci • zajistit finanční prostředky

<p>cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)</p>	<p>Většina uživatelů by si díky suvenýrům měla připomenout:</p> <ul style="list-style-type: none"> • v čem spočívá jedinečnost CHKO (hlavní sdělení) • že svým chováním (podle pravidel) aktivně přispěli k ochraně území • zážitek z území (a má možnost dát o jedinečnosti území vědět dalším lidem) • pocit, že zakoupením suvenýru podpořili CHKO a region
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Různé předměty jako sklenička medu, trička, cyklistické dresy, plátěné tašky, dřevěné tužky, reflexní bezpečnostní pásy na rukáv (používané cyklisty nebo chodci, kteří musí jít po špatně osvětlených cestách nebo silnici), bidony s potiskem</p>
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>Med s potiskem 1ks: 200-300 Kč</p> <p>Tričko s potiskem 1ks: 200-500 Kč</p> <p>Cyklistický dres s potiskem 1ks: 400-800 Kč</p> <p>Plátěná taška s potiskem 1ks: 200-400 Kč</p> <p>Dřevěné tužky s potiskem 1ks: 30-50 Kč</p> <p>Reflexní páska s potiskem 1ks: 30-50 Kč</p> <p>Bidony s potiskem 1ks: 150-300 Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bude průběžně sledována prodejnost suvenýrů a zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (místní subjekty v cestovním ruchu – např. ubytovatelé, informační centra), která bude zohledněna při případných úpravách a aktualizaci obsahu (např. vhodné slogany na suvenýrech)

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T1
název prvku	<i>Návštěvnícká mapa Brd</i>
lokalizace prvku	K dispozici v CHKO Brdy a okolí
popis prvku (stručně 1 věta)	Jednoduchá trhací mapa CHKO a nejbližšího okolí pro návštěvníky
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	<p>Umožňuje směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit.</p> <p>Jednoduchá návštěvnícká mapa CHKO Brdy a nejbližšího okolí s výchozími body do CHKO, lokalizací jednotlivých fenoménů (pouze těch, které je vhodné ukazovat – viz zdroje interpretace) a jednoduchým popisem.</p> <p>Bude zahrnovat přírodní, historické i kulturní dědictví oblasti (stručně představeno v souladu se sděleními, která definuje interpretační plán). v mapě by měla být vyznačena také důležitá infrastruktura, jako jsou parkoviště či zastávky autobusu. Mapa bude obsahovat i jasně vyznačené oblasti se zákazem vstupu a pravidla chování v CHKO.</p> <p>Mapa ve formě trhacího bloku A3. Místa její distribuce budou: turistická informační centra po obvodu CHKO, muzea či další turistické cíle, ubytovatelé, Dům přírody Brd Tři trubky, Centrum lesní pedagogiky Obecnice.</p>

Karta realizace

kód prvku	T1
název prvku	Návštěvnícká mapa Brd
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Mapa bude zahrnovat tyto oblasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • přivítání návštěvníků v území • usměrnění očekávání – občerstvení, odpadkové koše apod. • mapa území CHKO a jeho nejbližšího okolí • představení hlavních hodnot území a lokalit, kde je návštěvníci mohou vidět (pouze vybrané, vhodné lokality) • pravidla chování v území (a rady pro pohyb v území) • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v textu mapy především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hlavní sdělení, dále dílčí sdělení 2a/i, 3b/i+ii+iii
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • navrhnout texty • zajistit fotografie • zajistit podkladovou mapu a upravit ji • vytvořit grafický návrh, včetně případných ilustrací • vytvořit pdf verzi ke stažení do mobilu či nahlédnutí na webu • zajistit tisk • zajistit distribuci materiálu do TIC, muzeí a ubytovatelům • zajistit pravidelnou aktualizaci mapy, ideálně 1x ročně, před hlavní turistickou sezónou • zajistit dlouhodobě spolupráci a koordinaci s KČT • zajistit finanční prostředky na vytištění
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	<p>Většina uživatelů by díky mapě měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dozvědět se, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) • dozvědět se, kde se nacházejí lokality doporučené k návštěvě • pochopit, jaké je zaměření naučných stezek a expozic • pocítit obdiv k jedinečnosti území • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot

	<ul style="list-style-type: none"> • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Jednoduchá trhací mapa velikosti A3, oboustranný barevný tisk + pdf verze téhož materiálu pro web a ke stažení do mobilu</p> <p>Strana a – mapa</p> <ul style="list-style-type: none"> • vyznačené hranice CHKO, nepřístupné zóny • vyznačené trasy pro pěší a cyklisty • vyznačené studánky na klíčových místech turistických tras • vyznačené trasy naučných stezek • legenda <p>Strana B – textová</p> <ul style="list-style-type: none"> • popis hlavních hodnot území a vybraných lokalit, kde je lze vidět • přehled naučných stezek (zaměření, délka, náročnost) • přehled expozic (zaměření, kontakt) • pravidla pro pobyt v CHKO a jejich zdůvodnění • kontakty na záchranné složky a policii
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>5 000 ks: 24-50 tis. Kč</p> <p>10 000 ks: 40-80 tis. Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Před schválením do tisku bude maketa otestována na vzorku potenciálních návštěvníků a formou ohniskové skupiny bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Vydavatel bude průběžně sledovat reakce návštěvníků a dalších uživatelů (poskytovatelé mapy), a zohlední je při aktualizaci mapy

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T2
název prvku	<i>Fabiánův pas – tištěný „pas“</i>
lokalizace prvku	K dispozici v CHKO Brdy a u zapojených subjektů (muzea apod.)
popis prvku (stručně 1 věta)	Jednoduchá brožurka k aktivitě Fabiánův pas
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	<p>Umožňuje směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit a komunikovat pravidla chování v CHKO. Slouží také jako suvenýr návštěvy CHKO Brdy.</p> <p>Do brožurky děti postupně získávají razítka za splněné úkoly.</p> <p>Aktivita je určena především pro rodiny s dětmi, případně dětské kolektivy, které mají možnost území opakovaně navštěvovat a s pasem pracovat.</p> <p>Jejím cílem je pomáhat vést děti k tomu, aby se chovaly v území podle pravidel, učily se respektovat přírodu i ty, kdo o zdejší území pečují, dokázaly odhadnout své síly a oceňovaly dovednosti spojené s pobytem v přírodě. Fabiánův pas je inspirován sbíráním skautských „bobříků“ a umožňuje připomínat dětem i vlastnosti spojené s interpretací území – například odvahu nebo vytrvalost (viz dílčí sdělení 2c).</p> <p>Základem Fabiánova pasu je série tzv. hledáček (questů). Ty jsou vždy obsahově věnovány určité žádoucí vlastnosti (vytrvalost) či pravidlu správného chování a odpovídají tomu i jejich trasy.</p>

Karta realizace

kód prvku	T2
název prvku	Fabiánův pas – tištěný „pas“
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v aktivitě především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sdělení 3b, které se nejvíce týká zapojení návštěvníka do ochrany území, nicméně texty hledaček Fabiánova pasu mohou pracovat i s ostatními sděleními
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • navrhnout texty • vytvořit grafický návrh, včetně ilustrací (musí být vhodný pro černobílé obrysové zpracování, protože ilustrace na hledáčkách a texty hledaček budou pouze jednoduché, černobílé) • zajistit tisk • zajistit distribuci materiálu do TIC a muzeí • zajistit aktualizaci, v případě, že bude potřeba • zajistit dlouhodobě spolupráci a koordinaci s místy, která budou tištěný pas prodávat • zajistit finanční prostředky na vytištění
cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)	<p>Většina dětí/rodičů by se díky této aktivitě a pasu měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot • mít pocit, že pokud dodržují pravidla, aktivně přispívají k ochraně území • mít pocit, že čas strávený s dětmi v CHKO a okolí je dobře strávený čas (rodiče, vedoucí)
prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)	<p>Jednoduchá brožurka velikosti A6, oboustranný tisk, barevná obálka, zbytek černobílý</p> <ul style="list-style-type: none"> • přivítání malých návštěvníků v území • postavička Fabiána, strážce brdských lesů • Fabián vysvětlí dětem, kdo je, k čemu slouží jeho pas a co je jejich úkolem • okénka na jednotlivá razítka • malá schematická mapka území s místy, kde jsou hledačky • (kontakty na instituce, kde je uložena krabička s poklady k jednotlivým hledáčkám – na zvážení)

	<ul style="list-style-type: none"> • místo na jméno dítěte. Tento pas patří: • kontakty pro případ ohrožení (policie, záchranáři, hasiči) • logo území
odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)	<p>5 000 ks: 50-100 tis. Kč</p> <p>10 000 ks: 75-140 tis. Kč</p>
Monitoring / řízení kvality	<ul style="list-style-type: none"> • Před schválením do tisku bude pas otestován na vzorku potenciálních návštěvníků a bude zjišťováno, jestli naplňuje stanovené cíle • Bude průběžně sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (poskytovatelé pasu, instituce, kde jsou uloženy krabičky s poklady k hledačkám), která bude zohledněna při případné aktualizaci/změně aktivity

Karta interpretačního prvku

kód prvku	T3
název prvku	<i>Fabiánův pas – série hledaček</i>
lokalizace prvku	Lokalizace jednotlivých hledaček zatím není rozhodnuta a závisí na nalezení vhodných partnerů. Nicméně doporučujeme do jejich přípravy zapojit místní instituce nebo organizace, které se budou schopné starat o krabičku s pokladem k jednotlivým hledačkám (Dům přírody, muzea, informační centra, knihovny apod.).
popis prvku (stručně 1 věta)	Základem Fabiánova pasu je série tzv. hledaček (questů). Ty jsou vždy obsahově věnovány určité žádoucí vlastnosti (vytrvalost) či pravidlu správného chování v CHKO a odpovídají tomu i jejich trasy. Součástí hledačky je krabička s pokladem.
význam prvku (1 odstavec, proč je důležitý)	<p>Aktivita je určena především pro rodiny s dětmi, případně dětské kolektivy, které mají možnost území opakovaně navštěvovat a s Fabiánovým pasem pracovat.</p> <p>Umožňuje směřovat pozornost návštěvníků do vybraných lokalit a komunikovat pravidla chování v CHKO malým návštěvníkům i těm, kdo je doprovázejí.</p> <p>Jejím cílem je pomáhat vést děti k tomu, aby se chovaly v území podle pravidel, učily se respektovat přírodu i ty, kdo o zdejší území pečují, dokázaly odhadnout své síly a oceňovaly dovednosti spojené s pobytem v přírodě. Fabiánův pas je inspirován sbíráním skautských „bobříků“ a umožňuje připomínat dětem i vlastnosti spojené s interpretací území – například odvahu nebo vytrvalost (viz dílčí sdělení 2c).</p>

Karta realizace

kód prvku	T3
název prvku	Fabiánův pas – série hledaček
sdělení nebo témata interpretace (bodově, zahrnuje i informační věci, např. mapa, pravidla chování, přehled historie lokality...)	<p>Části, které bude tiskovina zahrnovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - název - popis náročnosti (délka, čas, terén, povrch) - vybavení - místo začátku - vlastní popis jednotlivých zastavení s indiciemi - klíč k pokladu <p>podrobnosti k náležitostem hledačky viz www.questing.cz</p> <p>Klíčová sdělení (myšlenky), se kterými by se mělo v aktivitě především pracovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sdělení 3b, které se nejvíce týká zapojení návštěvníka do ochrany území, nicméně texty hledaček Fabiánova pasu mohou pracovat i s ostatními sděleními
věci k dořešení (co je potřeba vymyslet a udělat, např. určit přesné umístění panelu, určit přesnou velikost, vyřešit napojení na elektřinu/zdroj energie, vybudovat stojan a nainstalovat panely)	<p>Je třeba dořešit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vybrat základní témata hledaček a k nim vhodné lokality • najít partnery a oslovit je k přípravě jednotlivých hledaček • připravit jednotlivé hledačky (na začátku přípravy 2denní dílna, aby místní partneři pochopili princip, celkově 2-3 dílny v různých částech Brd – např. Příbram, Strašice, ...), včetně zajištění krabiček s „pokladem“ • zpracovat vytvořené texty hledaček do jednoduchého grafického návrhu, včetně ilustrací (černobílé provedení) – musí se odvíjet od brožurky Fabiánův pas + připravit návrh razítek („pokladů“), které budou umístěny v krabičkách na konci jednotlivých hledaček • prezentovat hotovou aktivitu v okolí CHKO • zajistit aktualizaci, v případě, že bude potřeba • zajistit dlouhodobě koordinaci a spolupráci s místy a organizacemi, které budou o hledačky pečovat • zajistit finanční prostředky na přípravu aktivity a hledaček

<p>cíle interpretace (co by měla většina uživatelů získat, např. celkový přehled o historii místa, motivaci k návštěvě dalších míst, kontaktní informace na správce, kontakt na web o lokalitě, posílení vědomí o místní historii, motivaci k tomu, dozvědět se více)</p>	<p>Většina dětí/rodičů by se díky hledačkám Fabiánova pasu měla:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dozvědět, v čem spočívá jedinečnost CHKO (viz hlavní sdělení) • chtít dodržovat pravidla chování, která jsou nezbytná pro zachování místních hodnot a mít pocit, že pokud dodrží pravidla, aktivně přispívají k ochraně území • mít pocit, že čas strávený s dětmi v CHKO a okolí je dobře strávený čas (rodiče, vedoucí)
<p>prostředek interpretace (podrobný popis řešení prvku – co je to, jak velké, z jakých částí se skládá, jak by mělo fungovat)</p>	<p>Hledačky: 6 vytvořených tras vhodných pro rodiny s dětmi</p> <p>Ke každé hledačce:</p> <ul style="list-style-type: none"> • graficky zpracovaný list A4 (černobílý), který obsahuje text hledačky a plánek trasy • krabička s „pokladem“ („poklad“ = získání otisku razítka)
<p>odhadované náklady na realizaci (co stojí která část a celek)</p>	<p>workshop - příprava vzorové hledačky: 20-30 tis. Kč</p> <p>Konzultace vzniku dalších hledaček: 10-20 tis. Kč</p> <p>Graficky zpracovaný list A4 oboustr.: 2-4 tis. Kč</p> <p>Krabička s pokladem: 1-2 tis. Kč</p>
<p>Monitoring / řízení kvality</p>	<ul style="list-style-type: none"> • V průběhu procesu přípravy hledaček proběhnou konzultace se zástupci cílové skupiny a před spuštěním budou hledačky otestovány na vzorku potenciálních návštěvníků. Bude zjišťováno, jestli naplňují stanovené cíle. • V dalším období bude sledována zpětná vazba od návštěvníků a dalších uživatelů (instituce, kde jsou uloženy krabičky s poklady k hledačkám), která bude zohledněna při případné aktualizaci/změně aktivity

Navrhovaný harmonogram

V tomto harmonogramu je předchozím navrhovaným opatřením přiřazen zhruba jejich časový horizont

Číslo	Název opatření / prostředek interpretace	2016	2017	2018	2019	2020	Komentář
INSTITUCIONÁLNÍ OPATŘENÍ							
	Vytvoření personální kapacity na Správě CHKO Brdy	x	x				Vytvořit a obsadit do konce roku 2016
	Ustavení destinačního managementu		x				Co nejdříve, maximálně během roku 2017
ČINNOSTI							
Koncepční							
1	Sledovat tvorbu koncepčních a strategických rozvojových materiálů	x	x	x	x	x	Průběžně
2	Koordinace kroků a komunikace v rámci jednotlivých institucí	x	x	x	x	x	Průběžně
3	Vytvořit mechanismus monitoringu návštěvnosti	x	x	x	x	x	Vytvořit v roce 2016/2017, sledovat a vyhodnocovat návštěvnost průběžně
4	Sledovat rozvoj nových sportů a aktivit	x	x	x	x	x	Průběžně
5	Vytvořit marketingovou strategii a vizuální identitu území	x	x				Po vzniku destinačního managementu, nejlépe 2017 (max. 2018)

Číslo	Název opatření / prostředek interpretace	2016	2017	2018	2019	2020	Komentář
6	Podporovat vznik a chod regionální značky		x	x	x	x	Po vzniku destinačního managementu 2017, podpora průběžně
7	Jasně stanovit zodpovědnost za údržbu konkrétní části návštěvnické infrastruktury či produktu	x	x	x	x	x	Co nejdříve zajistit u stávající infrastruktury a pak vždy při vzniku nové infrastruktury/produktu
8	Stanovit podmínky umístování informačních panelů a prvků, které nejsou součástí navrhované minimální návštěvnické infrastruktury	x					Co nejdříve
9	Stanovit podmínky pro obnovu rozhledny na Třemšíně	x	x				Co nejdříve
10	Stanovit podmínky pro konání hromadných akcí tak, aby nedocházelo k ohrožení předmětů ochrany, dalších přírodních a kulturně-historických hodnot území a zájmů vlastníků pozemků a hospodářů	x					Co nejdříve
11	Připravit pravidla chování pro návštěvníky	x	x				Připravit na začátek sezóny 2017
	Komunikace						
1	Komunikovat limity využití území – návštěvníkům i subjektům v cest. ruchu	x	x	x	x	x	Průběžně
2	Aktivně komunikovat se zástupci krajů a CzechTourismu a aktualizovat prezentaci Brd	x	x	x	x	x	Průběžně

Číslo	Název opatření / prostředek interpretace	2016	2017	2018	2019	2020	Komentář
3	Komunikovat s médii a předcházet nedorozuměním	x	x	x	x	x	Průběžně
4	Zajistit nadstandardní vzájemnou komunikaci (SCHKO, VLS, AP, pak i DM)	x	x	x	x	x	Průběžně
5	Komunikovat návštěvníkům nezbytnost se do území vybavit, i odnášet odpady	x	x	x	x	x	Průběžně
6	Komunikovat návštěvníkům kapacitu parkovišť a dostupnost služeb	x	x	x	x	x	Průběžně
7	Komunikovat souvislosti a průběh pyrotechnické očisty a omezení plynoucí z přítomnosti vojenských objektů	x	x	x	x	x	Průběžně
8	Komunikovat pravidla chování v CHKO a turistickou nabídku prostřednictvím poskytovatelů služeb	x	x	x	x	x	Průběžně
9	Komunikovat stávající režim s vyloučeným vjezdem aut jako přednost území	x	x	x	x	x	Průběžně
10	Ve spolupráci s regionálními médii publikovat konkrétní příklady, kdy sběrači, adrenalinoví motoristé, cyklisté a jiní návštěvníci působí škody v přírodě	x	x	x	x	x	Průběžně
11	Komunikovat s organizátory akcí, nenabízet území k organizaci akcí, které nejsou vhodné	x	x	x	x	x	Průběžně

Číslo	Název opatření / prostředek interpretace	2016	2017	2018	2019	2020	Komentář
12	Komunikovat s návštěvníky akcí pořádaných na území CHKO a prezentovat jeho jedinečnost (nezastavěnost, minimální infrastruktura)	x	x	x	x	x	Průběžně
13	Jasně komunikovat, že na většině území CHKO se nenacházejí povolené lezecké terény	x	x	x	x	x	Průběžně
14	Informovat o možných rizicích pohybu na kole po Brdech, vítat návštěvníky, kteří se řídí kodexem terénního cyklisty	x	x	x	x	x	Průběžně
	Regionální produkty a suvenýry						
1	Certifikovat výrobky, služby a zážitky		x	x	x	x	Po vytvoření regionální značky
2	Podporovat vznik regionálních suvenýrů prezentujících území CHKO	x	x	x	x	x	Průběžně
	Infrastruktura						
1	Zachovat ráz území a minimalizovat nově budovanou informační infrastrukturu, neumísťovat nové náhodně vytvořené panely (především z projektů)	x	x	x	x	x	Průběžně

Číslo	Název opatření / prostředek interpretace	2016	2017	2018	2019	2020	Komentář
2	Vyznačit v terénu schválené trasy KČT, minimalizovat použití pásového značení naučných stezek, vyznačit vše v mapách	x	x	x			Dokončit před sezónou 2017, pak pokračovat v závislosti na pyrotechnické očiště, průběžně sledovat, konzultovat s vydavateli a korigovat aktualizaci v mapách
3	Vytvořit plánované expozice tak, aby se doplňovaly, navazovaly a odkazovaly na sebe (koordinovat i s muzei apod.)	x	x	x	x		Termín realizace závisí na zajištění finančních prostředků
4	Odstraňovat starou a nefunkční infrastrukturu	x	x	x	x	x	Průběžně
5	Udržovat infrastrukturu v dobrém stavu	x	x	x	x	x	Průběžně
6	Udržovat a doplnit síť odpočívadel na značených trasách	x	x	x	x	x	Průběžně
7	Udržovat výhledy z vyhlídkových míst	x	x	x	x	x	Průběžně
8	Udržovat studánky v blízkosti značených tras v dobrém stavu a čisté, a zajistit jejich vyznačení v turistických mapách	x	x	x	x	x	Průběžně
9	Odstraňovat nelegální infrastrukturu jako jsou singltrekové dráhy, ohniště apod.	x	x	x	x	x	Průběžně

Číslo	Název opatření / prostředek interpretace	2016	2017	2018	2019	2020	Komentář
	Dopravní dostupnost a parkoviště						
1	Dobudovat síť parkovišť po obvodu území CHKO	x	x	x			Co nejdříve
2	Vyřešit dopravní dostupnost areálu Tři trubky způsobem, který umožní pohodlný přístup pro pěší, aby nemuseli jít po silnici		x	x	x		Zajistit nejpozději do otevření plánovaného Domu přírody
3	Zlepšit dostupnost území hromadnou dopravou alespoň o víkendech a svátcích	x	x	x	x	x	Podle stavu dobudování infrastruktury, po otevření naučných stezek a Domu přírody Brd (2017,2018)
4	Zachovat zákaz vjezdu motorových vozidel, vydávat minimum povolení, nerespektování zákazu řešit s Policií ČR	x	x	x	x	x	Průběžně
5	Zřetelně vizuálně označovat důvod povolení k vjezdu	x	x	x	x	x	Průběžně
6	Posílit „vizuální“ přítomnost VLS, AP a Správy CHKO v území (vč. označení aut)	x	x	x	x	x	Průběžně
	Programy						
1	Vytvářet programy pro návštěvníky tak, aby naplňovaly cíle interpretačního plánu	x	x	x	x	x	Průběžně
2	Připravit postupně ke každé exponované návštěvnické lokalitě programy pro cílové skupiny návštěvníků, které ji navštěvují	x	x	x	x	x	Základní nabídka (stačí některé lokality) na sezónu 2017, průběžně doplňovat a aktualizovat dle potřeby a výsledků průzkumů návštěvníků

Číslo	Název opatření / prostředek interpretace	2016	2017	2018	2019	2020	Komentář
3	Programy pro rodiny s dětmi a organizované skupiny, především školy, umísťovat při okraji území do míst s vhodným zázemím		x	x	x	x	Průběžně
4	Vyškolit místní průvodce (mohou provádět pravidelně nebo příležitostně)		x	x	x	x	Oslovit zájemce 2017, podle zájmu je proškolit před sezónou 2018, 2019, následně školit průběžně
Kód	PROJEKTY						
DP	Dům přírody	x	x	x	x	x	Příprava 2016-2017, realizace dle dostupnosti prostředků 2017/2018, následně provoz
K1	Web	x	x	x	x	x	Koncepce 2016/2017, realizace dle dostupnosti prostředků 2017, údržba průběžně
K2	Infopanely u vstupu do území	x	x	x	x	x	Koncepce 2016, realizace dle dostupnosti prostředků 2016/2017, údržba průběžně
K3	Digitální průvodce		x	x	x	x	Vznik v návaznosti na vytvoření naučných stezek, aktualizace a rozšiřování průběžně
NS1	Naučná stezka Padrťské rybníky	x	x	x	x	x	Příprava 2016, libreto 2017, realizace v závislosti na dostupnosti prostředků 2017-
NS2	Naučná stezka Kolvín	x	x	x	x	x	Příprava 2016, libreto 2017, realizace v závislosti na dostupnosti prostředků 2017-
NS3	Naučná stezka Tok	x	x	x	x	x	Příprava 2016, libreto 2017, realizace v závislosti na dostupnosti prostředků 2017-

Kód	Název opatření / prostředek interpretace	2016	2017	2018	2019	2020	Komentář
NS4	Naučná stezka Jordán	x	x	x	x	x	Příprava 2016, libreto 2017, realizace v závislosti na dostupnosti prostředků 2017-
NS5	Lesnická naučná stezka Klobouček	x	x	x	x	x	Libreto 2016/2017, realizace v závislosti na dostupnosti prostředků 2017/2018
NS6	Naučná stezka Třemšín	x	x	x	x	x	Libreto 2016/2017, realizace v závislosti na dostupnosti prostředků 2017-
NS8	Naučná stezka / hledačka Třemošná	x	x	x	x	x	Vyřešení záměru 2016/2017, realizace dle zvolené formy a dostupnosti prostředků 2017/2018
S1	Suvenýry	x	x	x	x	x	Závisí na dořešení vizuálního stylu a značky území
T1	Mapa pro návštěvníky	x	x	x	x	x	Příprava 2016, realizace na sezónu 2017, aktualizace vždy na novou sezónu
T2	Fabiánův pas – tištěný „pas“	x	x	x	x	x	Příprava 2017/2018, realizace nejdříve na sezónu 2018, aktualizace vždy na novou sezónu
T3	Fabiánův pas – série hledaček	x	x	x	x	x	Příprava 2017/2018, realizace nejdříve na sezónu 2018, aktualizace průběžně